

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**FİZİKSEL VE CİNSEL ŞİDDET SUÇLARINDAN HÜKÜMLÜ
YETİŞKİN ERKEKLERİN ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE
PSİKOPATİ EĞİLİMLERİ İLE
ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA YAŞANTILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHLİKA BEYZA ÖNAL

İSTANBUL, 2025

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**FİZİKSEL VE CİNSEL ŞİDDET SUÇLARINDAN HÜKÜMLÜ
YETİŞKİN ERKEKLERİN ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE
PSİKOPATİ EĞİLİMLERİ İLE
ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA YAŞANTILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MEHİLİKA BEYZA ÖNAL
(220133019)**

**Danışman
(Prof. Dr. İtir Tarı Cömert)**

İSTANBUL, 2025

20/06/2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında öğrenim gören, Prof. Dr. İtir TARI CÖMERT' in danışmanı olduğu 220133019 öğrenci numaralı Mehlika Beyza Önal'ın, “Fiziksel ve Cinsel Şiddet Suçundan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan 18-45 Yaş Arası Yetişkin Erkeklerin Antisosyal Davranış ve Psikopati Eğilimleri İle Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 20.06.2025 tarihinde saat 09:00’da FSMVÜ Üsküdar Valide-i Atik Yerleşkesinde savunmasına, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının Fiziksel ve Cinsel Şiddet Suçlarından Hükümlü Yetişkin Erkeklerin Antisosyal Davranış ve Psikopati Eğilimleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Prof. Dr. İtir TARI CÖMERT	Kabul.....
2. Doç. Dr. Güliz KOLBURAN	Kabul.....
3. Dr. Öğr. Üyesi Nefise LADİKLİ	Kabul.....
4.	
5.	
6. (İkinci Danışman)*.....	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mehlika Beyza Önal

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez danışmanlığımı yürüten sayın hocam Prof. Dr. İtir Tarı Cömert'e,

Yüksek lisans çalışma konum gereği bana gerekli izinleri veren ve bu alanda çalışma imkanı sağlayan T.C Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne,

Veri toplama sürecinde bana bütün imkanları sunan, yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bakırköy/Metris 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan yönetim servisindeki müdürlere, psikososyal serviste çalışan psikolog, sosyal çalışmacı, infaz koruma memurları ve çalışmaya katılan hükümlülere,

En zorlu deneyimlerimde yanımda olan ve beni her daim dinleyen biricik arkadaşım ve kuzenim Ayşe Betül Ekici'ye ve tez sürecimin her anında yanımda olan ve bu mesleği birlikte yapmaktan en çok keyif aldığım canım lisans arkadaşım, meslektaşım Simgenur Semerci'ye,

Hayatımın her döneminde manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bana neşe ve ilham kaynağı olan biricik annem Tuğba Önal'a, stresli ve zorlandığım anlarımda beni tekrar tekrar ayağa kaldırmaktan yorulmayan babam Kutluhan Önal'a ve eğitim sürecimin her aşamasını sonuna kadar destekledikleri için her ikisine de,

Ayrıca, bana olan inançlarını hep hissettiğim ve yanımda olup bana güç veren canım kardeşlerim Ahmet ve Zehra'ya,

Ve son olarak bakış açısı ile yoluma her zaman ışık tutmuş olan ve varlığını her zaman hissedeceğim, çok sevdiğim canım dedem Hikmet Kuşçuoğlu'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mehlika Beyza Önal

FİZİKSEL VE CİNSEL ŞİDDET SUÇLARINDAN HÜKÜMLÜ YETİŞKİN ERKEKLERİN ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE PSİKOPATİ EĞİLİMLERİ İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA YAŞANTILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehlika Beyza Önal

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, ceza infaz kurumlarında cinsel ve fiziksel şiddet suçlarından dolayı bulunan 18-45 yaş arası yetişkin erkeklerin antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile erken dönem istismar ve ihmal yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek; bu değişkenlerin bazı sosyo-demografik özellikler açısından ve suç türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektedir. Ayrıca, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının psikopati ve antisosyal davranış puanları üzerindeki etkisi de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, 18-45 yaş aralığında bulunan 113 fiziksel şiddet ve 153 cinsel şiddet suçu işlemiş olmak üzere toplam 266 erkek hükümlü çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden elde edilen puanlar üzerinde toplanmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, gruplar arası farklılıkların incelenmesi amacıyla Bağımsız Örneklem t-Testi, ANOVA ve anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey-B (Post Hoc) Testi ile değerlendirilmiştir. Ölçeklerin toplam ve alt boyut puanları arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi; yordayıcılık gücünü ve modellemeyi değerlendirmek amacıyla ise Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde, cinsel şiddet suçu işlemiş katılımcıların cinsel istismar, duygusal istismar ve fiziksel ihmal puanlarının, fiziksel şiddet suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, cinsel şiddet suçundan hüküm giymiş katılımcıların daha fazla cinsel istismar yaşantısı

bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, çocukluk çağı travma alt boyut, antisosyal davranış ve psikopati toplam puanlarının bazı sosyo-demografik özelliklere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma alt boyutları ile antisosyal ve psikopati toplam puanı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Fiziksel ihmalin antisosyal davranış ve psikopati puanlarını; antisosyal davranış puanlarının ise psikopati puanlarını yordadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular, literatürdeki benzer çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı travması, Antisosyal davranış, Psikopati eğilimi, Fiziksel şiddet, Cinsel şiddet

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTISOCIAL BEHAVIOR, PSYCHOPATHIC TENDENCIES AND CHILDHOOD MENTAL TRAUMA EXPERIENCES IN THE ADULT MALE OFFENDERS CONVICTED OF PHYSICAL AND SEXUAL VIOLENCE

Mehlika Beyza Önal

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between antisocial behavior, psychopathic tendencies and adverse childhood experiences of abuse and neglect among adult male convicts between the ages of 18 to 45 who are condemned for sexual and physical violence offenses. Additionally, the study investigates whether these variables differ based on certain socio-demographic characteristics and the type of crimes (sexual vs. physical violence), as well as childhood psychological trauma experiences predict psychopathy and antisocial behavior scores. A total of 266 male convicts participated in the study voluntarily, including 113 convicted of physical violence and 153 of sexual violence. Data were collected through the Personal Information Form, Antisocial Behavior Scale, Levenson Self-Report Psychopathy and the Childhood Spiritual Trauma Scale. The data were analyzed using Independent Samples t-Test, ANOVA and Tukey-B (Post Hoc) Test to identify group differences. Pearson Correlation Analysis was employed to assess linear relationships between total and subscale scores, while Multiple Linear Regression Analysis was used to determine predictive relationships and modeling. In the research, it was observed that participants convicted of sexual violence reported significantly higher scores on sexual abuse, emotional abuse and physical neglect compared to those convicted of physical violence. In this regard, it was found that those convicted of sexual violence had experienced higher levels of sexual abuse. Moreover, childhood trauma subdimensions, antisocial behavior and psychopathy scores significantly varied according to certain socio-demographic variables.

Significant correlations were observed between the subdimensions of childhood trauma and total scores of antisocial behavior and psychopathy. It was also observed that physical neglect predicted both antisocial behavior and psychopathy scores, while antisocial behavior scores predicted psychopathy scores. The findings were discussed in the light of relevant literature.

Keywords: Childhood trauma, Antisocial behavior, Psychopathic tendencies, Physical violence, Sexual violence

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, fiziksel ve cinsel şiddet suçlarından ceza infaz kurumunda bulunan erkek hükümlülerin antisosyal davranışları, psikopati eğilimleri ve travmatik deneyimlerini incelemektir. Söz konusu çalışma, genel olarak bilime; özel olarak ise psikoloji literatürüne katkı sağlamayı hedeflemektedir. Çalışmanın bulgularının, suçlulara ve topluma yönelik hazırlanan rehabilitasyon, iyileştirme ve önleyici faaliyetlere katkı sunmasını dilerim.

Haziran, 2025

Mehlika Beyza Önal

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
ÖN SÖZ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1.GENEL BİLGİLER.....	3
1.1.SUÇ KAVRAMI.....	3
1.1.1. Suçun Tanımı, Kapsamı ve Unsurları.....	3
1.1.2. Suçun Nedenleri.....	5
1.1.2.1. Suçun Nedenlerinin Biyolojik Açıklamaları.....	5
1.1.2.2. Suçun Nedenlerinin Psikolojik Açıklamaları.....	6
1.1.2.3. Suçun Nedenlerinin Sosyolojik Açıklamaları.....	8
1.1.2.3.1.Sosyal Yapı Teorileri.....	9
1.1.2.3.2. Sosyal Süreç Teorileri.....	11
1.1.2.3.3.Sosyal Çatışma Teorileri.....	13
1.1.3. Risk Faktörleri.....	13
1.1.4.Suç Türleri.....	13
1.2.ŞİDDET.....	14
1.2.1.Şiddet Tanımı ve Kavramsallaştırılması.....	14
1.2.2. Şiddet Türleri.....	16
1.2.2.1. Fiziksel Şiddet.....	17
1.2.2.2. Cinsel Şiddet.....	18
1.2.2.3.Duygusal Şiddet.....	19
1.2.2.4. Ekonomik Şiddet.....	19
1.2.2.5. Siber Şiddet.....	20

1.3.ANTİSOSYAL DAVRANIŞ.....	20
1.3.1.Antisosyal Davranış Tanımı ve Kavramsallaştırılması.....	20
1.3.2.Antisosyal Davranışın Nedenleri ve Risk Faktörleri.....	22
1.3.2.1.Genetik/ Biyolojik Faktörler.....	22
1.3.2.2.Psikolojik Faktörler.....	24
1.3.2.3. Çevresel Faktörler.....	26
1.3.3. Risk Faktörleri.....	28
1.3.4.Antisosyal Kişilik Bozukluğu.....	28
1.3.4.1.Epidemiyoloji.....	29
1.3.4.2. Etiyoloji.....	30
1.4.PSİKOPATİ ve PSİKOPATİ EĞİLİMİ.....	31
1.4.1.Psikopati Tanımı ve Kavramsallaştırılması.....	31
1.4.2. Epidemiyoloji.....	36
1.4.3.Etiyoloji.....	36
1.4.3.1. Genetik Faktörler.....	37
1.4.3.2.Biyolojik ve Nöropsikolojik Faktörler.....	37
1.4.3.3.Psikososyal ve Çevresel Faktörler.....	38
1.4.3.4. Psikopati ve Suç.....	40
1.4.3.5.Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu İlişkisi.....	40
1.5. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI.....	41
1.5.1. Travma Tanımı ve Kavramsallaştırılması.....	42
1.5.1.1. Çocukluk Çağı Travmaları.....	42
1.5.1.1.1.Fiziksel İstismar.....	44
1.5.1.1.2.Duygusal İstismar.....	45
1.5.1.1.3.Cinsel İstismar.....	46
1.5.1.1.4. Çocuk İhmali.....	49
1.5.1.1.4.1.Fiziksel İhmali.....	49
1.5.1.1.4.2.Duygusal İhmal.....	49
1.6.ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE PSİKOPATİ İLİŞKİSİ.....	49
1.7. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	51
1.8.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	56

İKİNCİ BÖLÜM.....	59
2.YÖNTEM.....	59
2.1.ÖRNEKLEM.....	59
2.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	59
2.2.1.Kişisel Bilgi Formu.....	59
2.2.2. Antisosyal Davranış Ölçeği.....	60
2.2.3. Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği.....	60
2.2.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği.....	61
2.3.UYGULAMA.....	62
2.4.VERİLERİN ANALİZİ.....	62
2.5.BULGULAR.....	62
2.5.1. Demografik Bilgilere Göre Elde Edilen Bulgular.....	63
2.5.2. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği Ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Güvenirlik Analizine Yönelik Bulgular.....	66
2.5.3. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Betimleyici İstatistik Değerlerine Yönelik Bulgular.....	67
2.5.4. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Suç Türü ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	69
2.5.5. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Korelasyon Analizi ile İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	92
2.5.6. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Regresyon Analizi ile İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	94
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	96
3.TARTIŞMA.....	96
3.1.SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	96
3.2.SUÇ TÜRLERİNE GÖRE BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	103

3.3. ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA İLE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE PSİKOPATİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	104
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA.....	111
EKLER.....	144

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Örneklemin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı.....	63
Tablo 2. Örneklemin Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı.....	66
Tablo 3. Ölçek ve Ölçek Alt Boyutlarının İç Tutarlılık Katsayıları.....	66
Tablo 4. Antisosyal Davranış, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği' nin Genel ve Alt Boyut Puanlarının Betimleyici istatistik Tablosu.....	67
Tablo 5. Ölçek Toplam ve Alt Ölçek Puanı Normallik Sınaması Sonuçları.....	68
Tablo 6. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Medeni Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması.....	69
Tablo 7. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması.....	72
Tablo 8. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Psikiyatrik Tanı Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	74
Tablo 9. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Psikolojik Rahatsızlık Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	76
Tablo 10. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Suç Durumu Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	78
Tablo 11. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Fiziksel Şiddet Durumu Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	80

Tablo 12. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması.....	82
Tablo 13. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması.....	85
Tablo 14. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Suç Türü Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	88
Tablo 15. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Daha Önce Cezaevine Girme Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	90
Tablo 16. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	92
Tablo 17. Antisosyal Davranış Ölçeği Toplam Puanının Yordanması İçin Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	94

KISALTMALAR

AKB	Antisosyal Kişilik Bozukluğu
akt.	Aktaran
APA	American Psychiatric Association
bkz.	Bakınız
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
F	F Testi İstatistiği
n	Kişi Sayısı
Ort.	Ortalama
s	Standart Sapma
s.	Sayfa/sayfalar
t	t Testi İstatistiği
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
ve ark.	Ve arkadaşları

GİRİŞ

Suç olgusu, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Her çağda farklı kuramlarla suç kavramı ve suçluluğun nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu sorulara, günümüz toplumlarında hala cevap aranmakta ve suç, çözümü bekleyen önemli bir sosyal problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda ise suç; hukuk kurallarının, toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylemler olarak tanımlanmaktadır (Ayhan ve Çubukçu, 2007; Burkay, 2008; Hollin ve Palmer, 2006; İşbakan, 2011).

İhmal veya istismar gibi olumsuz çocukluk yaşantılarının, ilerleyen dönemlerde şiddet suçları işlemede etkili olduğu görülmüştür (Perez, 2012). Şiddetin ortaya çıkışını etkileyen nedenler arasında; genetik faktörler, psikiyatrik ve nörolojik bozukluklar, madde kullanımı, düşük eğitim seviyesi, çocukluk çağı ruhsal travma geçmişi, topluma uyum sağlayamama, sosyal destek yetersizliği, aile içinde şiddete tanıklık etme, maddi gelir yetersizliği, işsizlik, tutarsız ebeveyn tutumları, çevrede rol model bulunmaması ve sosyal çevrenin şiddeti desteklemesi gibi faktörler yer almaktadır (Cantürk, 2017; Özmen, 2004).

Başkalarının haklarını ve toplumsal normları ihlal eden eylem ve tutumları kapsayan bir kavram olarak tanımlanan antisosyal davranış, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde; yalan söyleme, reşit olmayan yaşlarda alkol kullanımı, hayvanlara eziyet, hırsızlık ve saldırı gibi şiddet içeren davranışlarla kendini göstermektedir (Burt, 2013). Yapılan çalışmalarda; yetersiz ebeveyn denetimi, cezalandırıcı ebeveyn tutumları, antisosyal ebeveynler ve akrabalar, aile içi çatışma ortamı, çocuğun fiziksel istismara uğraması gibi faktörlerin, antisosyal davranışın gelişiminde etkili olduğu görülmüştür (Connor, 2017; Farrington, 2005). Olumsuz çocukluk deneyimlerinin, Antisosyal Kişilik Bozukluğu (ASKB) tanısıyla ilişkili olduğu ve ASKB tanısı olan kişilerin, çocukluk dönemlerinde daha fazla kötü muamele bildirdikleri tespit edilmiştir (DeLisi ve ark., 2019; Taşçı ve ark., 2024).

Psikopati; antisosyal davranış, empati eksikliği, sıkı duygulanım, başkalarını manipüle etme, büyüklük duygusu, yetersiz davranış kontrolü ve dürtüsellik ile

karakterize edilen bir kişilik örüntüsü olarak kabul edilmektedir. Antisosyal kişilik ile benzer özellikler taşımasına karşın, psikopatinin sadece davranış örüntülerini değil, aynı zamanda bir dizi kişilik özelliğini de kapsadığı ileri sürülmüştür (Ireland ve ark., 2020). Psikopatinin iki faktörlü bir kişilik bozukluğu olduğu; birincil psikopatinin duygusal ve kişiler arası özellikleri, ikincil psikopatinin ise yoğun dürtüsellik ve antisosyal davranışları içerdiği ileri sürülmüştür (Baird, 2002;  nc l, 2008). Yapılan çalışmalarda, çocukluk  ağı travmalarının psikopatik eğilimlerin ortaya çıkışında önemli rol oynadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte çocuklukta yaşanan şiddet, cinsel istismar ve duygusal ihmalin de yine psikopatik özelliklerle ilişkili olduğu görülmüştür (Moreira ve ark., 2022).

Ülkemizde hükümlüler üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, antisosyal davranış ile psikopati arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı; cinsel ve fiziksel şiddet suçlarından dolayı ceza infaz kurumlarında bulunan, 18-45 yaş arası yetişkin erkeklerin antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile erken dönem istismar ve ihmal yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek, bu değişkenlerin bazı sosyo-demografik faktörlere ve suç türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Ayrıca,  ocukluk  ağı ruhsal travma alt boyut puanlarının psikopati ve antisosyal davranış puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi de araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER

1.1. SUÇ KAVRAMI

Suçun farklı tanımlamaları, insanlık tarihinin çeşitli dönemlerinde şekillenmeye devam etmiştir. Günümüzde ise suçun tek bir nedene dayandırılmadığı; bunun yerine psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve hukuksal açılardan ele alınarak bütüncül bir yaklaşımla incelendiği söylenebilir. Suç kavramının tanımı ve suçluya olan bakış açısı göreceli bir özellik taşımaktadır. Toplumdan topluma “suç” ve “suçlu” kavramları çeşitlilik gösterebilmekte, bu kavramlara ilişkin yaklaşım ve uygulamalar da değişiklik gösterebilmektedir. Tarihsel gelişime bakıldığında, bir zamanlar suç olarak kabul edilen bazı davranışların zaman içinde doğal ve gerekli olabileceği görülmüştür (Bal, 2003). Suçun durağan değil, dinamik bir olgu olduğu ve sosyal değişme süreçleriyle birlikte yeni suç tanımlamalarının, uygulamaların ve suç türlerinin ortaya çıkabileceği öngörülmektedir (Atasoy, 2022; Burkey, 2008; İçli, 2021).

1.1.1. Suçun Tanımı, Kapsamı ve Unsurları

Suç davranışı, diğer tüm insan davranışları gibi çok yönlü bir kavramdır ve bu nedenle tek bir tanımı yapılamamaktadır. Antropoloji, ekonomi, hukuk, tıp, felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı disiplinler ve araştırmacılar tarafından tanımlanmış olup, genel anlamda “hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem” olarak ele alınabilir (Ayhan ve Çubukçu, 2007; Burkey, 2008; Hollin ve Palmer, 2006). İçli (2021), suç davranışını yasanın ihlal edilmesi ve normatif kabul edilen sosyal düzende sorunlara neden olan davranış biçimi olarak ifade edilmektedir. Giddens (2008) ise suç kavramını, “geleneksel norm ve değerlere uygun olmayan davranışlarda bulunma ve bu davranışların yıkıcı nitelik taşıması nedeniyle toplumsal yapıya yönelen bir tehdit” olarak ele alınmaktadır. Türkiye’de mevcut yasalarda suç kavramı Türk Ceza Kanunu’

nda “yasanın cezalandırdığı hareket” olarak tanımlamaktadır. Hukuki açıdan suç; toplum düzeninin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği ifade eden insan davranışı olarak açıklanmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2020). Sosyolojik açıdan suç, sosyal kötülükleri belirten bir semptom olarak ele alınmıştır (Dönmezer, 1994). Psikolojik açıdan ise suç davranışı, psikolojik uyumsuzluğun bir sonucu olan normal dışı bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Karakartal, 2020; Siegel ve Senna, 1981).

Farklı bilim dalları tarafından yapılan tanımlamalarda, suç kavramının mekana, topluma ve zamana göre farklı anlamlar taşıyabildiği görülmektedir. Bu nedenle, evrensel bir suç tanımı yapılamamaktadır. Suç kavramını tanımlamaya yönelik çalışmalar, gelecekte toplumsal değişimlerle farklı bakış açıları ve yöntemleri de beraberinde getirecektir. Suç, suçluluk, suçun nedenleri ve önlenmesine ilişkin araştırmaların, gelecekte de çeşitli disiplinler tarafından yürütülmeye devam edeceği öngörülmektedir.

Suçu unsurlarına ayırarak incelemek, suç olanla olmayanları daha kolay ayırt etmeye yardımcı olmaktadır. Davranışların suç sayılabilmesi için içermesi gereken unsurlar kriminoloji alanında; maddi, manevi ve hukuka ayrılık olarak üç unsur üzerinden ele alınmaktadır (Karakehya ve Usluadam, 2015; Özalp, 2022):

Maddi unsur, öncelikli bir fiil/hareketin varlığını zorunlu kılar. Suçun işlendiği konu ve durumlar değerlendirildiğinde, yalnızca hareketin varlığı yeterli olmayabilir; bu durumda neticesinin meydana gelmesi gerekmektedir. Fail ile fiil arasında bir nedensellik aranmaktadır. Örneğin, kasten öldürme suçu fail, fiil/hareketi, suçun konusu, netice ve nedensellik bağı koşullarını taşıması nedeniyle maddi unsur olarak ele alınmaktadır (Sözüer, 2015).

Manevi unsur, eylemin anlama ve isteme yeteneğine sahip biri tarafından gerçekleştirilmesi ve iradi olmasıdır (Alacakaptan, 1975). Suç, niyet açısından ele alındığında, eylem kasten ve taksir üzerinden değerlendirilmektedir. Kast, suçun kanuni unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmektir; suçun oluşması ise kastın

varlığına bağlıdır (TCK Madde 21). Taksir ise, bir davranışın suçun tanımında belirtilen neticesinin öngörülmeden gerçekleşmesidir (TCK Madde 22).

Hukuka aykırılık, kişinin davranışının hukuk düzenine uygun bulunmaması ve bu düzenle çelişki içinde olması durumudur. Ayrıca, bu durumun sadece ceza hukukuyla değil, hukuksal sistemle tamamen çatışma halinde olması gerekmektedir (Gündoğan ve ark., 2010; akt. Ayan, 2013).

1.1.2. Suçun Nedenleri

Suç, günümüzde birçok değişken faktörle ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle, suç davranışının açıklanmasına ve sınıflandırılmasına yönelik geliştirilen çeşitli teoriler bulunmaktadır. Bu teoriler; biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere üç genel kategori altında toplanmaktadır (Burkay, 2008; Tepecik, 2016).

1.1.2.1. Suçun Nedenlerinin Biyolojik Açıklamaları

Suçun açıklanmasına yönelik biyolojik teoriler, temelde bireyin suça yatkınlığını fizyolojik, genetik ve yapısal farklılıklar üzerinden ele almaktadır (Nietzel, 1979; akt. Dündar ve Kesbiç, 2020). Dolu (2010), suçun biyolojik açıklamasını, bireyin kontrolü dışında bulunan biyolojik özelliklerin sonucunda ortaya çıkan ve iradenin etkisinin bulunmadığı dürtüsel davranışlar olarak yapmaktadır. Bu yaklaşımda, suçlu davranışların tahmin edilebilmesi amacıyla kalıtsal bozukluklar, bedensel özellikler ve beyinde meydana gelen hasarlarla ilgili çalışmalar yer almaktadır. Yapılan çalışmalar, bedensel farklılıklar ve genetik teoriler olarak iki sınıflandırma üzerinden ele alınmaktadır (Akıncı, 2002; Dündar ve Kesbiç, 2020). Bedensel farklılıkların temel alındığı teori ve çalışmalarda, suçlu bireyler vücut yapısı veya kafatası büyüklüğü gibi fiziksel özelliklere göre tanımlanıp sınıflandırılmıştır. Bireyler arasındaki yüz özellikleri ve kafanın dış görünümü gibi fizyolojik farklılıkların, suç işleyen ve işlemeyen kişileri ayırt etmede etkili olduğu savunulmuştur. Fiziksel anormallik olarak kabul edilen geniş elmacık kemiği, yassı burun ve kalın kaslar, suça eğilimin işaretleri olarak görülmüştür (Burkay, 2008; McLaughlin ve Muncie, 2001). Suçun nedenlerinin pozitivist bir yaklaşımla açıklandığı teorilerde bilimsel metot ve deneysel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Suç davranışı; biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak görülmüştür. Bu ekolün öncülerinden olan Lombroso' ya (1836-1909) göre, bazı insanlar “doğuştan suçlu” olarak dünyaya gelmektedir. Bunun tesbiti için de bedensel yapıların anormallikleri incelenmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda, yasaların bazıları suçun faillerini belli “tip” lere ayırmış ve sınıflandırmıştır. Böylelikle, suçlu tipi hukuksal bir kavram olarak ele alınmış ve ceza hukukuna suçlu kavramının kazandırılmasına yardımcı olmuştur (Dönmezer, 1997; akt. Akpınar, 2018). Davranış genetiği, kalıtım ve insan davranışı üzerine çalışmalar yapan Galton (1907), temelde insan davranışındaki bireysel, genetik ve çevresel faktörlerin farklılıklarını incelemiştir (Özaşçılar, 2016). Örneğin, parmak izleri ile ilgili ilk kapsamlı çalışmalar Galton tarafından yapılmıştır (Ölmez ve ark., 2021). Genetik yaklaşımlar ise, suç davranışı eğiliminin kalıtsal olup olmadığını belirlemeye çalışır (Kaner, 2019b). Genetik teoriler; aile, ikizler, kromozomlarda bulunan genler, evlat edinme ve beyin fonksiyon bozuklukları üzerinde yürütülen çalışmaları temel almaktadır (Demirbaş, 2020). Biyolojik yaklaşımlar kapsamında ele alınan biyokimyasal faktörler ise nöronlar arasındaki iletişimi sağlayan maddelerin suç işleyen bireyler ile işlemeyen bireyler arasında farklı oranlarda bulunduğu varsayımına dayanmaktadır. Testesteron ve serotonin seviyelerinin yüksek olduğu bireylerin daha fazla suç eğilimi gösterdiği varsayımından yola çıkılarak çeşitli çalışmalarla bu teorinin kısmen doğrulandığı görülmüştür (Gökulu, 2019). Geçmişte, suçun biyolojik etkilerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmalar; suç olgusunu sadece insan bedeni ve genetik üzerinden açıklamaya çalışması ve çevresel etkenleri göz ardı etmesi nedeniyle yetersiz ve eksik bulunmuştur.

1.1.2.2. Suçun Nedenlerinin Psikolojik Açıklamaları

19. yüzyıl sonu ve 20.yüzyılın başlarına kadar suç kavramı, insan vücudu gibi fizyolojik birtakım özellikler üzerinden açıklanmıştır. Sosyal bilimlerin gelişmesiyle, suç davranışını sadece biyolojik özellikler üzerinden açıklamaya çalışan teorilerin yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle, suçla ilişkili faktörlerin açıklanmasına yönelik araştırmalar, insan vücudundan ruha dönmüş ve suç davranışı; bireyin zeka, kişilik özellikleri, bilişsel yapıları, ahlaki gelişim ve davranışsal özellikleri gibi kişisel faktörler ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır (Dolu, 2010; İçli, 2021).

Kaner (2019b), suçun psikolojik nedenlerini açıklarken, bireyin davranışının ortaya çıkmasındaki motivasyona ve kişilerarası dinamiklere odaklanıldığını belirtmiştir. Böylece, kişinin çevresiyle etkileşimleri sonucunda oluşan psikopatolojinin, suça yönelmenin nedenleri arasında yer aldığı ifade edilmektedir. Suçlular; kaygı, obsesif düşünceler, davranış ve duygu durum bozuklukları gibi çeşitli psikolojik uyumsuzluklarla ilişkilendirilmiştir.

Psikolojik yaklaşımların temelini oluşturan psikanalitik kuramda, suçluluk kişiliğin oluşumunda etkisi olan bilinç dışı süreçler üzerinden açıklanmaktadır. Bu kuramın kurucusu olan Freud, insan benliğinin, id (alt benlik), ego (benlik) ve süperegö (üst benlik) kavramları üzerinden oluştuğunu iddia etmektedir (Kürzinger, 1996, Schwind, 1998; akt. Demirbaş, 2020). Freud'a göre id, insanın cinsellik gibi temel arzularının kaynağı olan bedensel zevk ve tatmin olma dürtülerinden oluşmaktadır. Ego kavramı, bireyin isteklerini rasyonel bir biçimde elde etmeye çalışan yönetici kişilik yönünü temsil ederken süperegö ise insanın ahlaki seçimlerinden oluşan ve üst düzey değerlerin uygulanmasını sağlayan vicdan olarak tanımlanmaktadır (Adler ve ark., 2004; akt. Dolu, 2010). Dürtülerini kontrol etmede zorlanan kişide, zayıf bir süperegö ve elde edeceği zevklerin kontrolünde yetersizlik görülmektedir. Süperegönün zayıf olması veya bütünüyle gelişmemiş olması; kişinin cinsel suçlar, cinayet, şiddet ve saldırı suçları işlemesi ile ilişkilendirilir ve bu kişilerde sosyopat veya psikopat eğilimler görüldüğü ileri sürülmektedir. (Schmallegger, 2003; akt. Gökulu, 2019). Buna karşılık, süperegönün aşırı gelişmesi de suç işlemeye neden olabilmektedir. Bu kişiler aşırı bastırılmış dürtülerine göre hareket ettiklerinde yakalanıp cezalandırılmak istemektedirler (Vito ve Maahs, 2017; akt. Gökulu, 2019). Kısaca, psikanalitik kurama göre bireyin temel arzuları ve toplumsal kurallar arasındaki uyumsuzluklar kişiyi suça yönlendirmektedir.

Davranışçı kuram ise psikanalitik görüşün aksine, bireyin her davranışının gözlenebilen belli uyaranlar sonucunda ortaya çıktığını savunmaktadır. B.F. Skinner'ın (1938,1953) çalışmaları ile kabul görülmeye başlanan davranışçı teori, davranış kalıbının oluşması için ödöl veya ceza gibi uyarıcıların bulunması gerektiğini varsaymaktadır. Birey yapmış olduğu eylemin sonucunda pekiştirici elde ediyorsa o davranışın arttığı; herhangi bir yaptırım sonucunda ise o davranışta azalma olduğu görülmüştür. Davranışçı kuram, suç davranışını bireyin eyleminden kazanım elde

edilmesiyle ilişkilendirir ve suç davranışını sürdürme eğiliminde olduğunu belirtir (Reid, 2006).

Öğrenme teorileri suç kavramını; aile içi etkileşim, aile dışı çevresel deneyimler ve medya etkisi üzerinden açıklamakta, temelde toplumsal etkileşimlerin bireyleri suç davranışına yönlendirdiğini savunmaktadır.(Clark,2009).Sosyal öğrenme kuramına göre suç davranışı, belirli koşullanmalar sonucu ortaya çıkan bir davranıştır. Bu yaklaşımın temelini atan Bandura (1997), suçu öğrenilen ve şekillenen bir kavram olarak ele almıştır. Bandura, yapmış olduğu deney sonucunda çocukların gözlemlediği şiddet davranışını taklit ettiği görülmüştür (Bandura, 1961). Sosyal öğrenme kuramına göre suç davranışları; pekiştirme, model alma ve taklit yoluyla öğrenilmektedir. Bireyin hayatında model alabileceği iyi davranış örneklerinin bulunmaması, suça neden olan faktörler arasında sıralanabilir (Kaner, 2019b).

Bilişsel kuram, her davranışın gözlenebilen belli uyaranlar sonucunda oluştuğunu savunan davranışçı teorilerin aksine, bireylerin zihinsel süreçlerinin ve kavramlara yüklemiş olduğu anlamların da davranışı şekillendirdiğini savunmuştur. Bu yaklaşıma göre, bireylerin suç davranışında bulunmaları, akıl yürütme biçimleri ve ahlaki muhakemeleri sonucunda artma veya azalma ile sonuçlanabilir (Gökulu, 2019). Düşünce ve ahlaki muhakeme biçimleri üzerinden suç kavramını açıklayan Lawrance Kohlberg, düşük ahlaki gelişim gösteren bireylerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğunu savunurken, evrensel ahlaki prensipleri benimseyen bireylerin ise suç işleme potansiyellerinin düşük olduğunu altını çizmektedir (Kohlberg ve Hersh, 1997).

Suç kavramı, bireylerin kişilik özellikleri, antisosyal ve psikopati eğilimleri ile ilişkilendirilmektedir. Eysenck'e göre suç davranışında bulunan kişilerde üç temel kişilik özelliği vardır. Bunlar: dışa dönüklük, içe dönüklük ve psikotiklik (Eysenck, 1964). Suç davranışını anormal psikolojik özellikler üzerinden açıklayan yaklaşımlar, psikopati eğilimleri gösteren bireylerin suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğunu savunmaktadır. Bireyin, ebeveynin ihmal veya istismarı gibi travmatik bir olay yaşaması, nörolojik bozukluk ve beyin anormalliğine sahip olması da kişinin psikopati eğilime sahip olmasının nedenleri arasında sıralanabilir (Gökulu, 2019).

Psikolojik yaklaşımlar, temelde suç davranışında bulunan bireyler ile bulunmamış bireyler arasında empati yoksunluğu, hazzı erteleyememe, dürtüsellik, içsel çatışmalar ve çevreyle uyumsuzluk gibi psikolojik farklılıklarının bulunduğunu

savunmaktadır (Dolu, 2010; Gökulu, 2019). Bu yaklaşım, psikiyatrik tanılı bireylerin suç davranışında bulunma nedenlerini belli ölçüde açıklayabilirken, tanısı olmayan bireylerin suç işleme nedenlerini açıklama noktasında yetersiz kalmıştır.

Suçun psikolojik açıklamalarına bakıldığında, zeka ve suç ilişkisinin ele alındığı çalışmalar olduğu görülmektedir. Genellikle, düşük zeka düzeyine sahip kişilerin arzu ve duygularını kontrol etmekte problem yaşadıkları için suç işlemeye daha yatkın oldukları ileri sürülmüştür (Shoemaker, 2000; akt. Dolu, 2010). Literatür incelendiğinde, zeka ile suç arasında doğrudan bir ilişkinin bulunmadığı; ancak zeka geriliğinin, bireylerin öğrenme kapasitesini sınırlayarak ahlaki yargılar geliştirmelerini ve doğru yanlış ayrımını güçleştirdiği, dolayısıyla bu bireylerin suça yönelme riskini artırdığı ileri sürülmektedir (Demirbaş, 2020). Suçun nedenlerine yönelik biyolojik ve psikolojik açıklamalar, toplumsal ve kültürel faktörlerin göz ardı edilmesi nedeniyle eleştirilmiştir. Bu nedenle suçun toplumsal nedenleri açıklanırken sosyolojik teorilerin de ele alındığı görülmektedir.

1.1.2.3. Suçun Nedenlerinin Sosyolojik Açıklamaları

Suçun nedenlerini sosyolojik yaklaşımla açıklayan teoriler, temelde sosyal ortamın bireyin suç davranışında bulunmasında etkili olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu nedenle, suçun nedenlerini açıklayan sosyolojik teorilerde ele alınan temel konular; sosyal sınıf, demografik özellikler, kurumsal ve çevresel yapılar gibi toplumsal ve kültürel faktörlerdir (Tepecik, 2016). Sosyologlar, suçun kaynağını “yapı” ve “süreç” olarak iki temel yaklaşım üzerinden ele alırlar. Yapısalcılar, suçun meydana geldiği sosyal yapının özelliklerini ve bu yapı değiştikçe suç oranlarında da değişim olup olmadığını inceler. Süreç yaklaşımında ise yasalara uyan vatandaş ile suçluları birbirinden ayıran özelliklere odaklanılır ve böylelikle suçlu vatandaş ortaya çıkaran süreçler açıklanmaktadır (İçli, 2021). Siegel (1989), sosyolojik suç teorilerini dört ana başlık altında sınıflandırmıştır; sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri, sosyal çatışma teorileri ve feminist teoriler (akt. Dündar ve Kesbiç, 2020).

1.1.2.3.1. Sosyal Yapı Teorileri

Toplumsal düzende, sistemin parçaları arasında işbirliği ve her bir parçanın fonksiyonunun işlevsel olduğu sisteme “yapı” denmektedir (Tepecik, 2016). Sosyal

yapı teorileri, suç davranışını sosyal yapıya odaklanarak; toplumsal düzenin parçaları arasındaki işbirliği ve her bileşenin işlevi ile suç arasındaki ilişki üzerinden açıklanmıştır. Bu teorilere göre suç, toplumsal yapının bir sonucu olarak değerlendirilmekte; yapıda meydana gelen değişimlerin suç oranlarını ve suç türlerini etkileyebileceği ileri sürülmektedir (Burkay, 2008). Sosyal yapı teorileri; Fonksiyonalist Teoriler, Gerilim Teorileri, Alt-Kültür Teorileri ve Sosyal Ekoloji ve Sosyal Düzensizlik Teorileri olarak dört alt başlık olarak sınıflandırılmaktadır.

Fonksiyonalist teoriler, suçu her toplumda kaçınılmaz olarak ortaya çıkan, fonksiyonel bir olgu olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda her toplumun suç davranışına karşı belirli tepkiler geliştirdiği ve buna uygun ceza sistemleri oluşturduğu savunulmaktadır (Özalp, 2022). Sosyoloji biliminin kurucularından olan Emile Durkheim'a (1994) göre suçun var olmadığı bir toplum yoktur; aksine suç, toplum içine farklılıklar mevcut olduğu için normal, zorunlu ve fonksiyonel bir davranıştır. Suç beraberinde zorunlu değişimleri de getirir ve bu değişimler toplumsal evrim süreci için önemli olarak ele alınmaktadır (akt. Burkay, 2008).

Gerilim teorileri, Robert King Merton' un çalışmaları temel alınarak geliştirilmiştir. Merton (1938), toplum içinde yaşayan insanların sunulan hedeflere ulaşabilmeleri için eşit fırsatlara sahip olmadıkları ve üst sınıflara çıkma isteklerinin yani kültürel amaçlarla sosyal yapı arasındaki çelişkinin onları suç davranışına yönelttiğini iddia etmektedir.

Alt kültür teorileri, temelde 1950'li yıllarda alt sınıf mensubu erkek çocukların suç davranışlarına odaklanmıştır (Kızmaz, 2005). Bu teorilerde suç ve sapma kavramları, ergenler ve çocuklardan oluşan çete ortamlarında ortaya çıkan bir davranış tarzı olarak ele alınmış ve suçun nedenleri alt sınıftaki ergenler arasındaki birliktelik ve saldırganlık üzerinden açıklanmıştır. Albert Cohen, alt kültür teorilerinin temelini atan isimlerden biridir (Özalp, 2022). Cohen'e göre (1995), suç bir alt kültür sorunudur ve alt kültürler, çocukları suç işlemeye yöneltecek nedenler sunmaktadır (akt. Dolu, 2010). Cohen, alt sınıf olmanın verdiği ortak rahatsızlık hissine sahip çocukların çeteler halinde suç davranışında bulunduğunu ve bu davranışın grup tarafından onaylanması, teşvik edilmesinin de kişiye bir gruba ait olmanın verdiği güven hissini pekiştirdiğini savunmaktadır (Tepecik, 2016). Alt kültür teorileri; toplumda yer alan çeteler, uyuşturucu ve alkol bağımlılıkları gibi antisosyal davranış gösteren grupların

suç davranışlarının açıklanmasında yararlı olabilir. Buna karşın, suçun nedenlerine genellenebilen açıklamalar sunamaması nedeniyle eleştirilmiştir (Akpınar, 2018).

Sosyal Ekoloji ve Sosyal Düzensizlik teorilerinde temelde sosyal, kültürel ve ekonomik imkanların yetersiz olduğu çevrelerde suç işleme olasılıklarının diğer yerlere kıyasla daha yüksek olduğu savunulmaktadır. Sosyal ekoloji teorilerinde suç, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan ve sosyal değişimin bir sonucu olarak ele alınmaktadır (Tepecik, 2016). Sosyal ekoloji kavramı, insan ve çevre arasındaki ilişki olarak tanımlanır ve kuramda şehrin demografik özellikleri ile suç istatistikleri arasındaki ilişki incelenir (Beşe, 2013). 1920' li yıllarda Shaw ve McKay' ın (1942), sosyal düzensizliğin olduğu bölgelerde yapmış oldukları araştırmalar sonucunda elde ettikleri veriler, sosyal düzensizlik teorilerinin temellerinin atılmasına yardımcı olmuştur (İçli, 2021). Bu teorilerde, sosyal değişimin en çok şehir yapısında ortaya çıktığı ve suçun da bu çözümlerle birlikte şehirlerde oluşmaya başlayan bir olgu olduğu savunulmuştur. Bu bağlamda, sosyal düzensizlik teorisinde suç davranışı, bireysel yaklaşımlarla değil azalan denetim, düşük sosyo-ekonomik imkanlar gibi sosyal problemlerle açıklanmıştır. Yapılan diğer çalışmalarda, suç davranışının çoğunlukla yerleşim yerinin özellikleri ile ilişkili olduğu, kentin suç oranlarının kırsaldan daha yüksek olduğu ve kentin bölgelerine göre de değişkenlik gösterdiği saptanmıştır (Kızmaz, 2005).

1.1.2.3.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorilerinde, bireylerin toplum içindeki ilişki sistemlerinin suç davranışında etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu teorilerde, herhangi bir sosyal tabakada bulunan grupların amaçlarına ulaşabilmek için diğer gruplarla etkileşime geçtiği ve böylelikle ortaya çıkan bağ ve yapıların suçla ilişkili olduğu savunulmuştur. Sosyal süreç teorileri; sosyal öğrenme, kontrol ve etiketleme teorisi olarak üç alt grupta sınıflandırılmıştır (Tepecik, 2016).

Sosyal öğrenme teorileri, suç davranışını temelde bir öğrenme süreci olarak ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre, suçun ortaya çıkışı; bireyin, suç davranışlarına ilişkin kural, değer ve tutumları öğrenmesiyle ilişkili bir süreç olarak değerlendirilir. Sosyal öğrenme teorilerinde; aile yapıları, çevresel deneyimler ve kitle iletişim unsurları şiddet suçlarının yordayıcıları olarak görülmüştür (İçli, 2021; Kızmaz, 2005). Dönmezer (1994), bireyin öğrenme sürecinde; aile ve okul gibi sosyal grupların

rolünün etkili olduğunun altını çizmiştir. Bu çerçevede, bireylerin suçlu anti-sosyal gruplarla etkileşime girmesi suç davranışına yönelmesinde bir risk faktörü olarak değerlendirilir. Bu teorilerin kökenini Gabriel Tarde’ nin geliştirmiş olduğu “taklit yasaları” oluşturur. Tarde (1903), öğrenmenin bireylerin birbirini taklit etme süreciyle gerçekleştiği ve suçun sonradan öğrenilmiş bir davranış olduğunu savunur (Dündar ve Kesbiç, 2020).

Kontrol teorilerinde, suç olgusu, suça yönelik uyaranlar ile onu engelleyen toplumsal veya fiziksel kontroller arasındaki dengesizlik sonucu ortaya çıkan bir durum olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 2008). Sosyal kontrol teorilerinde, suç davranışı bireylerin toplumsal değer ve normlara bağlılık düzeyleri ve bu bağlılıkla oluşan sosyal denetim mekanizması temel alınarak açıklanmaktadır. Böylelikle, geleneksel kurumlara bağlılık düzeyleri zayıf olan bireylerin suç işleme olasılıklarının arttığı ileri sürülmektedir (Kızmaz, 2005). Hirschi (1969), sosyal bağlantı kuramlarında insanları topluma bağlayan, bireylerin sosyal denetim mekanizmasının oluşması ve yasalara uymasını sağlayan dört tür bağ tanımlamıştır. Bunlar; bağlanma, adama, içerilme ve inanç olarak alt başlıklar halinde açıklanmıştır ve bu bağların zayıflığının suçluluğa etki ettiğini ileri sürmüştür (akt. Giddens, 2008). Kontrol teorileri, bireyin kendisini veya dış sistemlerin bireyi kontrol etmesi ile suçun önlenilebileceğini ve bu yüzden insan davranışlarının kontrol altında tutulup sınırlandırılması gerektiğini savunmaktadır (Demirbaş, 2020; Dolu, 2010).

Etiketleme teorileri, bireylerin suçlu olarak etiketlenmelerinin, toplumdan dışlandıkları düşüncesini beraberinde getirdiğini ve bu dışlanmışlık düşüncesinin bireylerin suç davranışına yönelmelerinde ve suçlu gruplarla ilişki kurmalarında etkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu teoriler, hukuk sistemi sorgulanmasına yol açmakta ve suçu bireyin eylemi üzerinden değil, toplumsal kural koyucuların tanımlamaları üzerinden ele almaktadır (Kızmaz, 2005). Etiketleme teorilerinin öncülerinden olan Becker (1963), toplumdaki egemen grupların, bireylerin etiketlenmesinde kullanılacak kuralları belirlediğini ve bu kurallara uyum durumuna göre etiketlendiklerini ileri sürmüştür. Becker’ e göre, suç, kişinin eyleminin niteliğiyle değil, başkaları tarafından bu eyleme yönelik uygulanan kurallar ve yaptırımlar sonucu ortaya çıkan etiketlenmeler üzerinden açıklanmalıdır. Bundan dolayı, suçlu ve suçsuz kişiler

arasındaki fark, yalnızca bireyin etiketlenmiş olup olup olmamasıyla belirlenmektedir (Walklate, 1998).

1.1.2.3.3.Sosyal Çatışma Teorileri

Sosyal çatışma teorileri, temelde ekonomik durum ve sınıflar arası çatışmaların suç üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu teorilerde, sanayileşmenin başlaması ile ortaya çıkan sınıflar ve bu sınıflarla birlikte artan çatışma, ayrışma ve ötekileşme ortamının suç oranlarını artırdığı ileri sürülmektedir. Bundan hareketle, toplumsal çatışmaların azalmasıyla suçun da azalacağı iddia edilmektedir (Özalp, 2022).

1.1.2.3.4. Feminist Teoriler

Feminist teorisyenler, kadının toplumsal hayattaki konumu ve kadın suçluluğuna dair çalışmaları ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu teorilerde kadın suçluluğu, toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmekte ve kadınların mağduriyetlerine yönelik politikalar üretilmesi amaçlanmaktadır. Feminist teoriler; suçun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıklamalarının sadece erkek suçluluğunu ele aldığını ve kadın-erkek arasındaki suç oranı farkını açıklamada yetersiz kaldığını savunmaktadır (Saruç, 2013). Miller ve Mullins (2006), toplumsal cinsiyet teorilerini kadın ve suç ilişkisinin başlangıcı olarak kabul ederek bu teorilerin cinsiyetler arasında daha genellebilir suç kuramların ortaya çıkmasında etkili olacağını ileri sürmektedir.

1.1.3. Risk Faktörleri

Suç davranışını etkileyen çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, risk faktörleri genel olarak sosyal çevre, ailesel ve bireysel faktörler olmak üzere üç ana başlıkta ele alınabilir. Yoksulluk, akran ilişkilerinde reddedilme, göç ve basın yayın organlarının olumsuz etkisi gibi risk durumları çevresel risk faktörleri başlığı altında ele alınmaktadır. Ailesel risk faktörleri; tek ebeveynlik, ebeveynlik stil ve uygulamalarının yetersizliği, duygusal yakınlığın azlığı, erken yaşta ebeveyn olmak, ebeveyn kontrol ve gözetiminin olmaması, aile içinde ihmal ve istismara maruz kalma, ailenin düşük sosyo-ekonomik durumu ve ailede suç öyküsünün olması olarak sıralanabilir (Korkmaz ve Erden, 2010). Bireysel risk faktörleri ise; madde ve alkol kullanımı, düşük zeka düzeyi, empati eksikliği, bilişsel

bozukluklar, okula devam etmeme, akademik başarısızlık, erkek cinsiyet, aileye bağlılığın zayıf olması ve psikolojik bozukluklar olarak açıklanmıştır (Bartol, 2017).

1.1.4. Suç Türleri

Suç davranışına yönelik farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda suç, hukuk kuralları ile uyuşmayan filler (Rahimov, 2014; akt. Şahan, 2022) olarak tanımlanmış ve uluslararası suçlar, kişilere karşı suçlar, topluma karşı suçlar ve millete ve devlete karşı suçlar olarak dört kısımda tasnif edilmiştir (Hafizoğulları ve Güngör, 2007). Hukuki açıdan suçlar; suçu işleyenlerin amaçları, nedenleri, toplumun suça tepkisi ve tepkinin şiddetine göre sınıflandırılmaktadır (Erel, 2012). İçli (1993), suç olgusunu; şiddet suçları, cinsel suçlar, ekonomik suçlar ve siyasi suçlar olmak üzere olarak dört kategoride tasnif etmiştir (akt. Babacan, 2022). Demirbaş (2020) ise suç türlerini daha geniş bir çerçevede ele alarak sınıflandırmıştır: nefret suçları, şiddet suçları, cinsel suçlar, mala karşı işlenen suçlar, trafik suçları, ekonomik suçlar, çevre suçluluğu, bilgisayar suçları, bağımlılık maddeleri suçluluğu. Kriminoloji alanında suç davranışları, genel olarak şiddet içeren ve şiddet içermeyen suçlar olmak üzere iki ana kategoride incelenmektedir. Şiddet içeren suçlar, kişinin fiziksel bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlayan ve cana yönelik eylemleri kapsamaktadır. Adam yaralama, adam öldürme, cinayet, aile içi şiddet ve cinsel saldırı gibi eylemler bu suç kategorisi içerisinde değerlendirilmektedir (Koçak ve Batıgün, 2017). Şiddet içermeyen suç davranışları, fiziksel bütünlüğe güç kullanımı veya tehdit unsuru içermeyen eylemler olarak tanımlanmaktadır. Dolandırıcılık, hırsızlık, belgede sahtecilik gibi ekonomik suçlar; kamuya karşı işlenen bazı suçlar, uyuşturucu madde bulundurma ve satışı gibi mağduru olmayan veya mala yönelik suçlar olarak bu kategoride değerlendirilmektedir. Örneğin, yağma suçlusunun amacı sadece malı çalmak ise bu şiddet içermeyen bir suç olarak kabul edilir. Ancak yağma esnasında kişinin fiziksel bütünlüğüne zarar verilmesi durumunda, bu davranış şiddet içeren bir suç olarak değerlendirilmektedir (Babacan, 2022; Erel, 2012).

1.2.ŞİDDET

1.2.1.Şiddet Tanımı ve Kavramsallaştırılması

Dünya Sağlık Örgütü' ne (DSÖ) göre şiddet, kişinin kendisine veya bir başkasına karşı kasıtlı olarak uyguladığı fiziksel güç, tehdit içeren ve yaralanma, ölüm veya psikolojik yıkım ile sonuçlanan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Şiddet kavramına yönelik alanyazın incelendiğinde ve eylemin kendisi, maruz bırakılan kişiler, süresi ve çeşitleri göz önüne alındığında şiddetin tanım ile türlerine dair net bir ayrım olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı, şiddet kavramının hukuk, psikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi çeşitli alanlarda farklı tanımlamaları ve ayrımları bulunmaktadır (Cohen, 2014). Şiddet, hukuki yaklaşımda insanların diğer insanlar üzerinde önemli veya önemsiz hasarlar oluşturan saldırganlığın ortaya çıktığı hareketler olarak açıklanmaktadır (Polat, 2017). Başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama şiddet davranışlarına örnek olarak verilebilir. Genel anlamda ise, birine karşı tehdit oluşturan ve fiziksel veya ruhsal zarar veren her türlü davranış şiddet olarak kabul edilmekte ve şiddet içinde toplumsal ve bireysel unsurları barındırmaktadır (Kulkara ve ark., 2020). Toplumsal açıdan bakıldığında; çeşitli değerler, ataerkil aile düzeni ve kültür, şiddetin ortaya çıkışında etkili nedenler olarak ele alınmaktadır (Şengül, 2023). Stres, madde bağımlılığı, ailevi ve toplumsal çevrede yaşanan sorunlar ve duygularla baş etmede zorlanma gibi problemler kişilerin bireysel olarak şiddete başvurma nedenleri olarak ele alınmaktadır (Salman, 2011; Yüksel, 2016).

Şiddetin aile içinde ortaya çıkışını etkileyen faktörlerin nedenlerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, genetik özellikler, psikiyatrik ve nörolojik bozukluklar, madde kullanımı, düşük eğitim seviyesi, çocukluk çağı ruhsal travma geçmişinin olması, topluma uyum sağlayamama, sosyal destek azlığı, aile içinde şiddete tanıklık etme, maddi gelir yetersizliği, işsizlik, tutarsız ebeveyn tutumu, çevrede rol model eksikliği, sosyal çevrenin şiddeti desteklemesi ve medyanın etkisi gibi etkenlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Özmen, 2004). Heise (1998), cinsiyet temelli şiddeti temellendirmek amacıyla şiddetin nedenlerini sistematik olarak açıklayan ve yaygın biçimde kullanılan “Ekolojik Model” teorisini geliştirmiştir. Bu model, merkezleri aynı olan dört daireden oluşmakta ve bu katmanların birbiriyle olan

etkileşimini temel almaktadır. Katmanlar; bireysel tarihçe, mikrosistem, ekosistem ve makrosistem olarak sıralanabilir. En içteki daire, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma, babanın yokluğu ve reddedici tutumu gibi kişinin biyolojik ve kişisel geçmişini içermektedir. İkinci daire; babanın aile içinde baskın konumu, gelirin babanın kontrolünde olması, alkol kullanımı ve evlilikle ilgili çatışmaları kapsamaktadır. Üçüncü daire ise bireyin yaşadığı çevre, işyeri, sosyal ağları, suça eğilimi olan arkadaş gruplarına sahip olması, işsizlik gibi bireyin doğrudan içinde olmadığı fakat bu sistem içinde yaşamış olduğu olumsuz faktörleri kapsamaktadır. Dördüncü ve en dıştaki daire, erkek egemenliğinin kabulü, değişmeyen cinsiyet rolleri ve şiddetin kabul görülmesi gibi kültürel normlardan oluşmaktadır (Şengül, 2023; Yılmaz ve Karakuş, 2019). Ayrıca, şiddet suçlularının aile geçmişlerini inceleyen bir çalışmada, şiddet suçu işleyen kişilerin büyük bir çoğunluğunun erken çocukluk dönemlerinde ihmal veya istismara maruz kaldığı görülmüştür (Perez, 2012).

Şiddet, saldırganlık ve güç kavramları ile doğrudan ilişkilidir. Bazı kaynaklarda şiddet, saldırganlığın bir derecesi olarak değerlendirilir ve bu iki kavram, birbirleriyle bağlantılıdır (Erten ve Ardalı, 1996; akt. Özerkmen ve Gölbaşı, 2010). Salırganlık; bireyin bir diğer bireye hakim olmak, onu yenmek veya yönetmek amacıyla ortaya koyduğu güçlü ve etkili bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Salırganca davranışlarda bulunan kişiler bu davranışları, bir işi bozma ve engellemeye yönelik düşmanca veya tahrip edici amaçlarla sergilemektedir. Şiddet de, temelinde var olan saldırganlık güdüsünün diğerine zarar verecek biçimde dışa yansıtılması ve harekete geçirilmesidir.

Şiddetin, insanoğlunun varoluşundan bu yana mevcut olduğu kabul edilirken; saldırganlık, kişinin benliği doğrultusunda şekillenen ve topluma zarar verme boyutuyla ortaya çıkan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Salırganlığın şiddete dönüşmesi ise kişinin psikolojik ve toplumsal özelliklerinin, genetik ve biyolojik yapısının etkileşimiyle meydana geldiği savunulmaktadır (Lorenz, 1996; akt. Özerkmen ve Gölbaşı, 2010). Şiddet ve güç arasındaki ilişki incelendiğinde, gücün kişi ya da gruplara zarar vermek amacıyla saldırgan bir tutumla kullanılması durumunda bu eylem şiddet olarak kabul edilmektedir (Ayan, 2006; Kocacık 2001). TDK (2025), gücü “bir olaya yol açan her türlü devinim” olarak tanımlar. Şiddetin temelinde gücün olduğu ve toplumlardaki güç dengesizlikleri nedeniyle güçlülerin

güçsüzler üzerinde şiddet uyguladığı ileri sürülmüştür. Bu durumda çoğunlukla çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve hayvanların mağdur olduğu vurgulanmıştır (Güleç ve ark., 2012; Gürhan ve ark., 2020). Günümüzde artan şiddet davranışları, ilgili meslek grupları, devlet, sivil toplum kuruluşları ve bireylerin katkısıyla yapılacak çalışmalarla acil önlem alınması gereken bir durum haline geldiği görülmektedir. Ayrıca, şiddete maruz kalan kişilerin sağlık, hukuk ve psikoloji alanlarında destek alabilmesini sağlamak ve toplumda şiddetin önlenmesi konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapmanın önemli olduğu vurgulanmıştır (Polat, 2017).

1.2.2. Şiddet Türleri

Uygulanan şiddetin türü, uygulayıcısı, yeri ve maruz kalan kişilerin farklı olması nedeniyle şiddet sınıflandırılmasında çeşitli sistematik yaklaşımlar bulunmaktadır. Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü raporuna göre üç kategoriye ayrılmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Bunlar; kişinin kendine yönelik şiddeti, kişiler arası ve kolektif şiddet olarak sınıflandırılmıştır. Kendine yönelik şiddet, intihar ve kendini istismar etme olarak ayrılırken kişiler arası şiddet ise, aile içi şiddet ve toplumsal şiddet olarak iki alt gruba ayrılmaktadır. Kolektif şiddet ise sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır (Lengerli, 2010).

Maruz kalan kişilere göre yapılan sınıflandırmada; kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler arası şiddet, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti ve kişinin kendine yönelik şiddeti olarak on başlık bulunmaktadır (Polat, 2017). Uygulanan şiddet tipine göre ise; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet ve siber şiddet olarak beş ana kategoriye ayrılmaktadır (Doğrucan ve Yıldırım, 2020).

1.2.2.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, tekme, tokat, yumruk veya zarar verici aletlerle mağdurun vücudunda lezyon ve yaralanma izleri bırakmayı; böylece beden bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlayan şiddet türüdür (Kandemirci ve Kağın, 2004; Polat, 2021). Fiziksel şiddet, en sık rastlanan ve özellikle kadınların maruz kaldığı şiddet türü olarak ele alınmaktadır. Bu tür şiddet, fiziksel güç kullanılarak uygulanan ve hafif düzeyden başlayarak ölümle de sonuçlanabilecek kadar en ağır düzeye ulaşabilen şiddet türüdür.

Fiziksel şiddet, uygulama şekline göre aletsiz saldırılar (tokat, yumruk, tekme, sarsma vb.) ve aletli saldırılar (kemer, kayış, sigara, ütü, sıcak su vb.) olarak iki başlık altında ele alınmaktadır (Polat, 2021; Yüksel, 2016). Toplumda yaşanan şiddet olayları demografik özelliklere göre farklılık gösterse de fiziksel şiddet çoğunlukla güçlünün güçsüz üzerinde uyguladığı egemenlik kurma biçimi olarak kabul edilmektedir. Örneğin mağdurlara yönelik yapılan sınıflandırmada kadına yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet genellikle erkeklerin kadınlara, anne ve babaların çocuklara, gençlerin yaşlılara uyguladığı fiziki saldırılar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda, şiddete maruz kalan kişilerin yaşadıkları olumsuz deneyimleri, yeniden bir şiddet ortamının doğacağı korkusu veya toplumda küçük düşürülmeye maruz kalacağı kaygısından dolayı saklama eğiliminde olduğu ve bu gizleme davranışının da daha büyük problemlere yol açtığı ileri sürülmektedir (Kara, 2019).

1.2.1.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, mağdura baskı ve zorlama yoluyla istenmeyen cinsel söz ve davranışlarda bulunarak yıkıcı sonuçlara neden olan şiddet türüdür. Dünya Sağlık Örgütü (2002) cinsel şiddeti; “bir kişinin cinselliğine karşı, herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir cinsel eylem veya cinsel eylem elde etme girişimi, istenmeyen cinsel yorumlar veya ilerlemeler, ticarete yönelik eylemler veya başka bir şekilde yönlendirilme” olarak tanımlamaktadır. Cinsel şiddet, fiziksel şiddetin bir üst boyutu olarak değerlendirilmektedir. Bu şiddet türünde ensest ve zorla cinsel ilişkiye zorlama gibi çeşitlilikler de bulunmaktadır (Page ve İnce, 2008). Bazı kaynaklarda saldırganın amacının mağdurun cinselliğinden yararlanmanın yanında, mağduru kontrol etme, utandırma, zorlama ve boyun eğdirme olduğu belirtilmiştir.

Cinsel şiddetin ortaya çıkışını açıklayan çeşitli teoriler bulunmaktadır. Örneğin; feminist teorilere göre, tecavüz sadece cinsel bir davranış değil, aynı zamanda erkeklerin kadınlar üzerinde kurmaya çalıştığı egemenliği temsil ettiği bir saldırı türü olarak ele alınmaktadır (Edwards, 1987; akt. Gürhan ve ark., 2020). Cinsel şiddete en çok kadın ve çocuklar maruz kalmakla birlikte bu şiddet türüne yaş grubu ve cinsiyet ayrımı fark etmeksizin herkesin maruz kaldığı görülmektedir. Zamanla cinsel şiddetin kapsamı değişmiş; önceleri mağdurun sadece kadın ve çocuklar olduğu kabul

edilirken, günümüzde erkeklerin de bu kapsama dahil edilmesi bu değişikliklere örnek olarak verilebilir (Polat, 2017). Cinsel şiddetin mağdur üzerindeki olumsuz etkileri baş edilmesi zor durumları beraberinde getirmektedir. Kadınlara yönelik uygulanan cinsel şiddet; mağdurun psikolojik, fiziksel ve cinsel sağlığının olumsuz etkilenmesine, öz saygısının zarar görmesine, çalışan kadınların performansının düşmesine ve alkol ve madde kullanımına neden olmaktadır (Gürhan ve ark., 2020; UN Women ve ILO, 2019). Çocukların cinsel saldırıya maruz kalması sonucunda ise antisosyal davranışlar, saldırganlık, kişilik problemleri, asabiyet, öfke, iletişim problemleri ve suça meyilli olma gibi sorunlarla karşılaşmaktadır (Ayan, 2007).

Cinsel şiddet sınıflandırmasında farklı kategoriler bulunmaktadır. Bunları eylemlere göre, saldırganlara göre ve mağdurlara göre olmak üzere üç ana grupta ele almak mümkündür (Polat, 2017):

1.Eylemler: Cinsel taciz, takip suçu, penetrasyonun olmadığı cinsel saldırılar, penetrasyonun olduğu eylemler olarak dört alt başlıkta değerlendirilmektedir.

2. Saldırgan: Yabancı saldırgan, tanıdık saldırgan, flört saldırgan ve evlilikte saldırgan olarak sıralanmaktadır.

3.Mağdur: Kadın, çocuk, yaşlılar, engelliler ve LGBT' li bireyler olarak sınıflandırılmaktadır.

1.2.1.3.Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet; bireyin psiko-sosyal gelişimine ve duygusal sağlığına zarar vermeyi amaçlayan ve kişide psikolojik hasarla sonuçlanan şiddet türü olarak tanımlanabilir. Gündelik hayatta en sık maruz kalınan ve fiziksel yaralanmalara rastlanılmadığı için tespit edilmesi zor bir şiddet türü olarak ele alınmaktadır. Bu tür şiddet genellikle bireyin yaşadığı ruhsal çöküntü ile gözlenebilmektedir (Kulkara ve ark., 2020). Birini aşağılamak, zor duruma düşürmek, korkutmak ve itibarsızlaştırmak amaçlarıyla yapılan azarlama, küfretme, bağırma, sürekli eleştirme, isim takma ve kasıtlı sessizlik vb. gibi eylemleri içinde barındırmaktadır (Tosun, 2021). Bu türü diğerlerinden ayıran iki özellik bulunmaktadır. Birincisi, fiziksel ve cinsel şiddette olan fiziksel belirtilerin bulunmaması; ikincisi ise çoğunlukla diğer şiddet tipleriyle birlikte gözlenmesidir (Polat, 2017).

1.2.1.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, geniş anlamda kişilerin parayı tehdit, yaptırım ve kontrol aracı olarak kullanmaları olarak tanımlanmaktadır (Kara, 2019). Dar anlamda, kadının birey olarak ekonomik kaynaklara erişimini kontrol etme, iş bulma ve sürdürme yeteneğini sabote etme ile kişisel ekonomik durumunu istismar ederek temelde kadının ekonomik özgürlüğünü elinden almayı amaçlayan şiddet türüdür (Postmus ve ark., 2016). Kadının iş bulmasını ya da işinde devam etmesini engellemek, eğitimini engellemek, parasını kadının rızası olmadan kullanmak, paraya ulaşımını engellemek ve borçlandırmak ekonomik şiddete örnek olarak verilebilir (Lengerli, 2010).

1.2.1.5. Siber Şiddet

Teknolojik gelişmelerin ve teknoloji kullanımının günümüzde hızla artması ve herkes için ulaşılabilir olması, beraberinde birtakım olumsuzlukları da getirmektedir. Yeni teknolojik gelişmelerle birlikte yeni bir şiddet türü olan siber şiddet ortaya çıkmıştır. Siber şiddet; e-mailler, akıllı telefon ve bilgisayarlar, sosyal medya uygulamaları gibi dijital araçlarla karşı tarafa psikolojik, cinsel veya ekonomik zarar vermeyi amaçlayan şiddet türü olarak tanımlanabilir. En sık karşılaşılan siber şiddet biçimleri; farklı dijital vasıtalar yoluyla sürekli mesaj gönderme ya da arama, fotoğraf/video göndermeye zorlama veya gizlice çekme, rıza ile veya zorla çekilen fotoğraf veya videoları yayma veya yaymakla tehdit etme, sosyal medya hesaplarındaki şifreleri alıp hesapları kontrol etme, paylaşılan resim veya videolara hakaret ve nefret içeren yorumlar yapma ve cinsel içerikli mesajlar paylaşmak gibi eylemler yer almaktadır (Çıtak ve Yücel, 2022; Sarışın, 2022; T.C.Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

1.3.ANTİSOSYAL DAVRANIŞ

1.3.1.Antisosyal Davranış Tanımı ve Kavramsallaştırılması

Antisosyal davranış, başkalarının haklarını ve toplumsal normları ihlal eden çeşitli eylem ve tutumları kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Burt, 2013). Bu tür davranışlar, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yalan söyleme, reşit olmayan yaşlarda alkol kullanımı gibi daha az şiddet içeren ve sık görülen

davranışlardan hayvanlara eziyet, hırsızlık ve saldırı gibi nadir ama daha şiddetli davranışları kapsamaktadır. Bu nedenle antisosyal davranışın tanım ve kapsamı çeşitli kaynaklarda değişiklik göstermektedir. Amerikan Psikoloji Derneği (APA) sözlüğüne göre, antisosyal davranış kavramı “sosyal normlardan keskin şekilde sapan ve aynı zamanda diğer insanların haklarını ihlal eden davranışları belirtmek veya sergilemek” olarak tanımlanmakta; kundakçılık ve vandalizm gibi eylemler antisosyal davranışa örnek olarak verilmektedir. Farrington (2005), hırsızlık, otoriteye karşı itaatsizlik, fiziksel saldırganlık, dürtüsellik, erken yaşlarda alkol kullanımı, riskli cinsel davranışlar, evden ve okuldan kaçma, yalan söyleme ve hayvanlara zulüm gibi yasa dışı eylemleri antisosyal davranışın çocukluk veya ergenlik dönemindeki göstergeleri olarak değerlendirmiştir. Mitchell ve Rosa (1981) da, erken yaşlarda görülen yalan söyleme ve hırsızlık gibi davranışların ileriki yaşlarda ortaya çıkabilecek antisosyal eğilimlerin habercisi olabileceğini ileri sürmüştür. Loeber (1982), antisosyal davranış başkalarına acı veya kayıp yaşatarak kişinin anlık kişisel kazancını en üst düzeye çıkaran eylemler olarak tanımlamıştır. Skeem ve Cooke (2010) ise antisosyal davranış, başkalarının haklarını, mülkiyetini ve refahını elinden alarak toplumun sağlıklı işleyişine zarar verecek şekilde yasaların veya ortak sosyal geleneklerin ihlali olarak açıklamıştır (akt. Devon ve Polaschek, 2023). Antisosyal eğilimler gösteren bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda; kişilerarası ilişkilerde tutarsızlık, dürtüsellik, aşırı hareketlilik, empati eksikliği, olayları gerçekçi değerlendirme problemleri, sorumluluk almaktan kaçma ve başkalarını suçlama gibi ortak davranış özellikleri olduğu gözlenmiştir (Kaner, 2019). Çocukluk çağında davranış bozukluğu, yetişkinlikte ise antisosyal kişilik bozukluğu olarak tanımlanan bu tür davranışların doyum sağlamayan aile ilişkileri ve okul başarısızlığı gibi olumsuz çevre koşulları ile ilişkili olduğu görülmüştür (Öztürk, 1998; akt. Gökdağ, 2012). Gökdağ (2012), antisosyal davranış bir kültürdeki ortalama bir insanın algılama, düşünme, hissetme ve başkaları ile ilişki kurma biçiminden sapma olarak tanımlar. Bu tür davranışların yineleyici, sürekli ve başkaldırıcı özelliklere sahip olduğu ve çocukluk çağında ortaya çıkıp yetişkinlikte de devam ettiğini savunmaktadır. Moffitt (1993), antisosyal davranışları iki temel grupta değerlendirmiştir: Bunlardan ilki, geçici ve durumsal olan antisosyal davranışlardır ve özellikle ergenler arasında yaygın olarak görülmektedir. İkincisi ise istikrarlı ve kalıcı olan davranışlardır. Buna ek olarak, yapılan

araştırmalardan hareketle erken dönemlerde suç davranışının antisosyal davranışlarla bağlantılı olduğu ve bu tür davranışların okuldaki başarısızlıklara, psikososyal gelişimde bozulmalara, akran reddine ve yetişkinlikte suç işlemeye neden olacağını ileri sürülmektedir (Moffitt, 1993). Benzer şekilde, Patterson (1990), antisosyal davranışları yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve çoğunlukla ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde devam eden gelişimsel bir süreç olarak değerlendirmiş; bu davranışların kalıcılığının başlangıç yaşına göre farklılaşabileceğini vurgulamıştır (Patterson, 1990).

1.3.2.Antisosyal Davranışın Nedenleri ve Risk Faktörleri

1.3.2.1.Genetik ve Biyolojik Faktörler

Suç ve şiddete yönelik davranışın açıklanmasında davranış genetiği araştırmaları önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmalar, antisosyal davranışı açıklayan çevresel faktörleri ve bireysel farklılıkları tahmin etmek amacıyla, aile üyeleri arasındaki farklı genetik ilişki düzeylerine dayanmaktadır. Davranış genetiği araştırmalarında, antisosyal davranışın gelişiminde kalıtsal etkilerin belirgin rol oynadığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, antisosyal davranışa ilişkin toplam varyansın yaklaşık %50'si biyolojik özelliklerle ve kalan yarısının ise çevresel özelliklerle açıklandığı tespit edilmiştir (Tuvblad ve Beaver, 2013). Niv ve arkadaşları (2013), çocukluk ve ergenlik dönemindeki değişim ve istikrarı incelemek amacıyla ikiz katılımcıları dahil ettikleri çalışmada, saldırganlık ve kural ihlali gibi farklı antisosyal davranış biçimleri üzerindeki genetik ve çevresel faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda bu davranışlar; %41 genetik, %40 paylaşılan çevre ve %19'u ise paylaşılmayan çevre tarafından açıklandığı gözlenmiştir. Cadoret ve arkadaşları (1995), Antisosyal Kişilik Bozukluğu'nun genetik faktörlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada, evlat edinilen çocuklar ile onların hem biyolojik hem de evlat edinen ebeveynleri aile ortamında incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, biyolojik ebeveynlerde bulunan AKB'nin evlat edinilen çocuklarda öngörüldüğünü bulmuştur. Mason ve Frick (1994), 12 ikiz ve 3 evlat edinme çalışmasını derleyerek yaptıkları analizde, antisosyal davranışların yaklaşık olarak %50' si genetik etkenlerle açıklandığı belirtilmiştir. Buna karşın, evlat edinilen

ortamda evlilik sorunları ve madde bağımlılığı gibi olumsuz faktörlerin de bağımsız antisosyal davranışları yordadığı gözlenmiştir. Başka bir araştırmada, antisosyal davranış eğilimleri gösteren gençlerin antisosyal davranışta bulunan biyolojik bir ebeveyne sahip olma olasılıklarının diğer gençlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Lahey ve ark., 1999). Kısaca, hem genetik hem de çevresel faktörlerin antisosyal davranışın gelişiminde etkili olduğu söylenebilir (Torry ve Billick, 2011).

Antisosyal davranışların ortaya çıkışı genetik düzeyde ele alındığında, X kromozomunda bulunan monoamin oksidaz (MAOA) enzimini üreten genin bu tür davranışlarda güçlü bir rolü olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür. MAOA genindeki eksikliklerin saldırganlığa yol açtığı ve yüksek düzey MAOA genine sahip olup fiziksel veya cinsel istismar geçmişi olan çocukların antisosyal davranış geliştirme olasılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür (Torry ve Billick, 2011). Brower ve Price (2001), şiddet ve suç davranışı gösteren kişilerde yüksek oranda nöropsikiyatrik anormalliklerin gözlemledikleri bir çalışmada, frontal lob işlev bozukluğu ile saldırgan ve antisosyal davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Dürtüsellik, dikkat sorunları, düşük zeka seviyesi ve düşük okul başarısının frontal lobun bulunduğu beyin bölgesindeki yönetici işlevlerindeki eksikliklerle ilişkili bulunmuştur. Yönetici işlevler; dikkatin sürdürülmesi, soyut muhakeme, kavram oluşturma, planlama, motor hareketlerin programlanması ve başlatılması, öz farkındalık ve dürtüsel davranışları kontrol etme becerilerini kapsamaktadır (Moffit ve Henry, 1991; akt. Farrington). Literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda genetik faktörlerin antisosyal davranışa neden olabilecek bilişsel ve mizaç yatkınlıkları doğrudan etkileyebileceği varsayılmıştır (Lahey ve ark., 1999).

1.3.2.2. Psikolojik Faktörler

Simonoff ve arkadaşları (2004), çocukluk çağı özelliklerinin yetişkinlikte devam eden antisosyal davranışlar üzerindeki bağımsız ve ortak etkilerinin incelemek amacıyla, toplam 225 ikiz bireyden oluşan boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Katılımcılar, psikiyatrik bozukluklar, psikososyal işlevsellik ve bilişsel risk faktörleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukluk çağında gözlenen hiperaktivite ve davranım bozukluğunun, erken ve orta yetişkinlikte Antisosyal Kişilik Bozukluğu için güçlü birer yordayıcı olduğu görülmüştür (Simonoff ve ark., 2004).

Davranım bozukluğu; başkalarının temel haklarını ve toplumsal kuralları ihlal eden, tekrarlayıcı ve sürekli olan davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık, fiziksel şiddet, hırsızlık, okuldan kaçma ve yalan söyleme gibi davranışlar bu biçimlere örnek olarak verilebilir (Dulcan ve ark., 2003; akt. Liljeberg, 2009). Çocuklukta davranım bozukluğuna sahip olan yetişkinlerin yaklaşık üçte birinin yetişkinlikte antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olduğu; diğerlerinin ise kişilik, psikiyatrik ve psikososyal sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir (Robins, 1978; akt. Simonoff ve ark., 2004). Antisosyal davranışın yetişkinlik dönemindeki yordayıcıları arasında çocuklukta görülen yüksek düzeyde saldırganlık (Olweus, 1979), dürtüsellik, davranım bozukluğu (Liljeberg, 2009) ve hiperaktivite (Farrington ve ark., 1990) bulunmaktadır.

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik ile karakterize edilmekte ve dikkatsiz, dürtüsel ve kombine olmak üzere üç alt tipi bulunmaktadır (APA, 2000; Liljeberg, 2009). Yapılan çalışmalarda, DEHB' in sorunlu davranışların erken başlangıcıyla ilişkili olduğu varsayılmış ve bazı araştırmacıların özellikle antisosyal davranışın risk faktörlerini belirlemek amacıyla çocukluk hiperaktivitesine yoğunlaştıkları görülmüştür (Farrington, 2005; Loeber ve ark., 2009). Yapılan boylamsal bir çalışmada, akranlar, öğretmenler ve ebeveynler tarafından 8-10 yaş grubu arasında en cesur ve en fazla riski alan erkek öğrenciler aday olarak gösterilmiş ve yapılan psikomotor testler sonucunda en dürtüsel olan erkek çocukların yetişkinlik dönemlerinde suçlu olma eğiliminde oldukları görülmüştür (Moffitt, 1993). Farrington ve arkadaşları (1990, 2005), yapmış oldukları çalışma sonucunda, hiperaktivitenin davranış sorunlarından bağımsız olarak genç suçluluğunu öngördüğünü bulmuşlardır. Lynam (1996), yaptığı literatür taramasında hiperaktivite, dürtüsellik, dikkat ve davranış sorunları olan çocukların suç işleme açısından büyük risk altında olan grup olduğunu belirtmiştir.

Zeka seviyesi de antisosyal davranışın yordayıcıları olarak gözlenmiş ve yapılan çalışmalarda antisosyal davranış ve düşük zeka seviyesi arasında ilişki bulunmuştur. Moffitt (1993), düşük zeka seviyesi ve düşük okul başarısının antisosyal davranış, davranım bozukluğu ve suç işlemeyi öngörmede etkili olduğunu savunmuştur. Stattin ve arkadaşları (1993) yürüttükleri çalışmada, yaşamın ilk yıllarında ölçülen düşük zeka seviyesinin yetişkinlikteki suç davranışını yordadığını

iddia etmiştir. Boylamsal bir çalışmada, 120 erkeğin 3 yaşında ölçülen düşük zeka seviyelerinin 30 yaşına kadar suç işlemeyi önemli ölçüde öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca erken yaşlarda görülen düşük zeka seviyesi ve okuma problemlerinin çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki antisosyal davranışlarla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Simonoff, 2004).

Literatür incelendiğinde, yaşamın ilk beş yılında çocuğun ailesel ve kişisel özelliklerinin çocuk suçluluğundaki en önemli belirleyiciler olduğu görülmüştür. Mizaç, tutum ve kişinin ilgi alanları gibi kişisel özellikler, antisosyal davranışları etkileyen diğer faktörler arasında yer almaktadır (Gaik ve ark., 2010). Mizaç kavramı, yaşamın erken dönemlerinde kalıtsal olarak ortaya çıkan ve önemli ölçüde bireysel farklılıklardan kaynaklanan küresel sosyal-duygusal tepkileri ifade etmek için kullanılmaktadır (Buss ve Plomin, 1975; akt. Lahey ve ark., 1999). Bu bağlamda, mizaç farklılıkları üzerine yapılan bir araştırmada 3-21 yaş aralığından oluşan grubun boylamsal incelenmesi sonucunda, çocuklarda görülen dikkat eksikliği, dürtüsellik ve hareketlilik özellikleri ile yetişkinlikte suç işleme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Caspi, 2000). Araştırma sonucunda Caspi (2000), erken yaşlarda ortaya çıkan çocukluk çağı mizaç farklılıklarının, yaşam boyu gelişimde yaygın bir etkiye sahip olduğu ve kişilik yapısı, kişiler arası ilişkiler, psikopatoloji ve yetişkinlikteki antisosyal davranışlar hakkında ipuçları sunduğunu savunmuştur. Kişilik boyutları ile antisosyal davranış arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara bakıldığında, DSM-4' te tanımlanan (APA,1994) Karşıt Olma-Karşı Gelme Bozukluğu, çocukluk dönemlerinde görülen sinirlilik, kontrole karşı direnç, kin tutma ve öfke nöbetleri ile karakterize olup bu kişilik özelliklerinin antisosyal davranışın en güçlü öngörücüsü olarak değerlendirilmektedir (Lahey ve ark., 1999). Katı-duygusuz kişilik özellikleri de antisosyal davranış etkileyen bir diğer kişilik boyutu olarak incelenmektedir. Katı-duygusuz kişilik özelliği, çocuklukta kendini; başkalarının duygusal ve sıkıntı sinyallerini anlamakta zorluk çekme, çevresel sonuçlara karşılık davranışlarını düzenlemede yetersizlik, korku ve suçluluk duygularında azalma olarak kendini göstermektedir (Connor, 2017). Erken başlangıçlı antisosyal davranış ve katı-duygusuz kişilik özelliklerine sahip bireylerin daha saldırgan, benmerkezci olduğu ve ileriki yaşlarda ASKB geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Viding ve McCroy, 2012).

1.3.2.3. Çevresel Faktörler

Ebeveynlerin stilleri, ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeyi, aile yapısı, aile içi çatışmalar, ebeveynlerin suç öyküsü gibi faktörlerin antisosyal davranışların gelişiminde etkili olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür (Özban, 2022). Patterson'a (1992) göre, antisosyal davranışların gelişiminin temel nedeni çevresel faktörlerden kaynaklanmakta ve bu faktörler temelde çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve ruhsal sağlığını etkileyebilecek ebeveyn, akran ve okul ortamı gibi unsurları içermektedir (Patterson, 1992; akt. Gaik ve ark., 2010).

Ebeveynler, çocukların sosyalleşme süreçlerinde, onların prososyal ve toplum tarafından kabul edilebilir davranışlar geliştirmesinde ve başkalarıyla ilişki kurma biçimlerini öğretmede önemli bir rol üstlenir. Bu nedenle ebeveyn, ihmalkar, tutarsız, cezalandırıcı, şiddet uygulayan ve yetersiz denetim özelliklerine sahip olduğunda çocuk veya ergenlerde sorunlu davranışların ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmektedir (Liljeberg, 2009).

Ebeveyn özellikleri ve antisosyal davranış arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda; fiziksel istismar, yetersiz denetim, etkisiz problem çözme modeli, ilgi eksikliği, cezalandırıcı ve tutarsız disiplin gibi ebeveynlik uygulamalarının çocukta bilişsel ve mizaç yatkınlık ile birlikte antisosyal davranışlara dönüşmesinde önemli bir belirleyici olduğu iddia edilmektedir (Gaik ve ark., 2010; Lahey ve ark., 1999). West ve Farrington (1973), 8 yaşındaki çocukların yetiştirilme tarzı ve yetişkinlikteki suç davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada; düzensiz ebeveyn disiplini, ihmalkar ebeveyn tutumları ve zayıf ebeveyn denetiminin ilerleyen yaşlarda suçluluğu yordadığını ileri sürmüştür. Ebeveyn denetimi ile ilgili yapılan boylamsal çalışmalarda, çocukluk döneminde yüksek düzeyde ebeveyn denetiminin çocukluk antisosyal davranışlarının kontrol edilmesi ve ergenlik döneminde daha az antisosyal davranışın ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmüştür. Antisosyal ebeveyn tutumuyla büyümüş olan gençlerle yapılan çalışmalarda, antisosyal ebeveynlerin genellikle vurma, zorbalık yapma, hırsızlık yapma gibi antisosyal davranışları engellenmesi veya müdahale edilmesi gereken bir davranış olarak değerlendirmedikleri ve normal çocuk davranışları olarak tanımladıkları tespit edilmiştir (Lahey ve ark., 1999).

Widom'un (1989), istismara uğramış çocuklarla yürütmüş olduğu çalışmada, istismar veya ihmale uğramış çocukların şiddet içeren suç davranışları nedeniyle tutuklanma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Malinosky-Rummel ve Hansen (1993), çocukluk dönemindeki fiziksel istismarın uzun süreli sonuçlarını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada, erken dönemde görülen fiziksel istismarın daha sonrasında şiddet içeren ve içermeyen suç davranışını yordadığını savunmuştur. Literatür incelendiğinde, olumsuz aile geçmişine sahip olan çocukların genç yaşlarda hüküm giyme riskinin iki katına çıktığı görülmektedir (Farrington, 2005).

Ebeveyn çatışmaları ve dağılmış aileler üzerinde yapılan çalışmalarda; aile içinde çatışma ve ebeveynler arasında şiddetin olduğu bir ortamda büyüyen çocukların, ergenlik döneminde antisosyal davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir (Buehler ve ark., 1997). Aguilar ve arkadaşları (2000), parçalanmış aile ve tek ebeveynli aile özelliklerinin antisosyal davranış geliştirme riskini artırdığını ileri sürmüştür. Yapılan çalışmalarda, parçalanmış veya dağılmış ailelere sahip olan çocukların ileride suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Wells ve Rankin, 1991).

Aile yapısı ile antisosyal davranış gelişimi arasındaki ilişkileri ele alan çeşitli yaklaşımların; kalabalık aile ortamı, düşük sosyo-ekonomik düzey ve ailede bulunan suç öyküsünü, antisosyal davranışların önemli yordayıcıları olarak belirledikleri görülmektedir.

1.3.3. Risk Faktörleri

Literatür incelendiğinde, antisosyal davranışlar için temel risk faktörleri arasında; dürtüsellik, düşük zeka seviyesi, okul başarısızlığı, yetersiz ebeveyn denetimi, cezalandırıcı ebeveyn tutumu, antisosyal ebeveynler ve akrabalar, ebeveynler arası çatışma ortamı, fiziksel istismar, parçalanmış veya geniş aile, işsizlik, düşük sosyo-ekonomik düzey, suçlu akran grubuna sahip olmak ve yüksek suç oranı olan çevrede büyümek yer almaktadır (Connor, 2017; Farrington, 2005). Bunlara ek olarak, bağlanma stilleri de antisosyal davranışların ortaya çıkışı ile ilişkili faktörler arasında yer almaktadır. Bowlby (1982), bağlanmayı bireyin konfor, güvenlik ve desteği kapsayan duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır. Ebeveyn ile çocuk arasındaki

bağın güvenli, güçlü ve sağlıklı olmasıyla oluşan bağlanmanın, suç davranışlarını azaltmada etkili olduğu yapılan çalışmalarda desteklenmiştir (Gaik ve ark., 2010). Kısaca, antisosyal davranışları öngörmede genetik, psikolojik, kişisel, ailesel ve çevresel faktörlerin etkili olduğu gözlenmiştir. Yapılacak çalışmalarda antisosyal davranış için temel risk faktörlerinin tanımlanması, önleme çalışmalarının tasarlanması ve uygulanması için gerekli olduğu söylenebilir.

1.3.4.Antisosyal Kişilik Bozukluğu

Antisosyal Kişilik Bozukluğu (ASKB); dürtüsellik, başkalarının haklarının sürekli olarak ihlal edilmesi ve saldırgan davranışlar sonucunda pişmanlıktan yoksun olma ile karakterize edilen bir B kümesi kişilik bozukluğudur (APA, 2013). Bu kişilerde; otorite ve kurallara karşı gelme eğilimi, kendi çıkarları için karşıdaki kişiyi manipüle etme, yetersiz duygusal farkındalık ve kontrol görülmektedir. Bunlara ek olarak, bu kişilerin duygularını ifade etme ve başkalarına karşı empati geliştirme özelliklerinin eksikliği nedeniyle kişiler arası ilişkilerinde sıkıntı yaşadıkları gözlenmektedir (Kılıçaslan ve ark., 2022). Antisosyal (Toplumdışı) Kişilik Bozukluğu için tanı kriterleri Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (DSM-5-TR) şu şekilde sıralanmıştır (APA, 2022; Drislane ve Spivey, 2022):

A. Aşağıdakilerden üçü (ya da daha çoğu) ile belirli, 15 yaşından beri süregelen, başkalarının haklarını umursamayan ve çiğneyen yaygın bir örüntü:

1. Tutuklanmasına yol açan eylemlerde tekrar tekrar bulunmakla belirli, yasal yükümlülüklerle uymama.
2. Sık sık yalan söyleme, takma isimler kullanma ya da kişisel çıkarı veya zevki için başkalarını dolandırma ile belirli sahtekarlık.
3. Dürtüsellik veya geleceğini tasarlamama.
4. Yineleyen kavga, dövüşlere katılma ya da başkalarının hakkına el uzatma ile belirli olmak üzere sinirlilik ve saldırganlık.
5. Kendisinin ya da başkasının güvenliği konusunda umursamama.
6. Bir işi sürekli götürememe ya da parasal yükümlülüklerini yerine getirmeme ile belirli, sürekli bir sorumsuzluk.

7. Başkasını incitmesi, başkasına kötü davranması ya da başkasından bir şey çalmış olması durumunda aldırmaçlık gösterme ya da yaptıklarına kendince mantıklı açıklamalar getirme ile belirli olmak üzere vicdan azabı çekmeme (pişmanlık duymama)
- B. Kişi en az 18 yaşındadır.
- C. 15 yaşından önce davranım bozukluğuna ilişkin kanıtlar vardır.
- D.Toplumdışı davranışlar sadece şizofreni ya da ikiçulu bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamıştır.

Literatür incelendiğinde, antisosyal kişilik bozukluğuna, alkol ve madde kullanım bozukluğu, sınırda ve narsistik gibi diğer kişilik bozuklukları, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, psikotik bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğunun eşlik ettiğı görülmüştür (Bozdoğan ve Avcı, 2020; Polaschek, 2023; Werner ve ark., 2015).

1.3.4.1.Epidemiyoloji

Genel popölasyonda, erişkinlerde ASKB' nin görölme sıklığı %3,0-4,3 olarak tahmin edilmektedir (Maden ve ark., 2023). Yapılan bir çalışmada, ASKB yaygınlığının 25-34 yaş arasındaki bireylerde %3,91' e ulaştığı ve 65 yaş üstü yetişkinlerde ise %0,78'e düştüğü görülmüştür (Holzer, 2020). ASKB' nin genellikle yaşla birlikte iyileşme gösterdiği ve bireyler 40 yaşına yaklaştıkça suç davranışlarında azalma meydana geldiğı ileri sürülmüştür (APA, 2022). Toplum çalışmalarında ASKB' nin yaşam boyu görölme sıklığının yaklaşık %1-4 olduğı ve kadınlarla karşılaştırıldığında erkeklerde tanı kriterlerinin karşılanma olasılığının 3 ile 5 kat daha fazla olduğı görülmüştür (Werner ve ark., 2015).

Antisosyal Kişilik Bozukluğu, diğer kişilik bozuklukları arasında suça en yatkın kişilik yapısı ve suç işleme davranışının güçlü bir yordayıcısı olarak kabul edilmekte (Süer, 1998) ve yapılan bir çalışmada suç işleyip hüküm giymiş bireylerin %71' ine ASKB tanısı konulması ise bu durumu kanıtlar niteliktedir (Bozdoğan ve Avcı, 2020).

1.3.4.2. Etiyoloji

Antisosyal Kişilik Bozukluğu, çevresel, biyolojik ve genetik faktörlerin de dahil olduğu birden fazla risk faktörünü içinde barındırmaktadır (APA, 2014). ASKB'nin nedenleri arasında genetik yatkınlık, çocukluk çağı travmaları, nörolojik yetersizlikler, öğrenme süreçleri ve olumsuz çevresel koşullar sayılmaktadır (Engeler, 2005). Literatür incelendiğinde, çocukluk çağı travmaları ile antisosyal kişilik arasında pozitif bir korelasyonun olduğunu destekleyen kanıtlar bulunmaktadır (Schorr ve ark., 2020). Yapılan bir beyin görüntüleme çalışmasında, saldırganlık eğilimleri olan ve erken dönem cinsel ve fiziksel istismara uğramış ASKB'li bireyler ile saldırganlık gösteren fakat istismar öyküsü bulunmayan bireyler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonunda, istismara uğramış ASKB'li bireylerin talamus hacimlerinde azalma ve korteks bölgesinde işlevsel bozulmalar ortaya çıktığı görülmüştür. Buradan hareketle, bireyin erken dönem cinsel ve fiziksel istismara maruz kalmasının beyinde birtakım değişimleri beraberinde getirdiği ve bu durumun da plan yapamama ve kontrol kaybı gibi olumsuz durumlara yol açtığı görülmektedir (Kumari ve ark., 2013; akt. Göktaş, 2020).

Antisosyal Kişilik Bozukluğu' nun biyolojik faktörlerle ilişkisine bakıldığında; aile, ikiz, evlat edinme ve kromozom çalışmalarında yapılan genetik araştırmalar sonucunda ASKB' nin genetik geçişe yatkın olduğu iddia edilmektedir (Çakır, 2007). Yapılan bir çalışmada, ASKB' li kişilerin birinci derece akrabalarında topluma göre 5 kat daha fazla ASKB tanısı tespit edilmiştir (Köroğlu ve Bayraktar, 2010).

ASKB' in psikolojik açıklamalarında psikodinamik kuramların ele alındığı görülmektedir (Çakır, 2007). Psikodinamik yaklaşıma göre, ASKB'li bireylerde dürtüsellik ve kendi içlerinde çatışmalar görülür ve bu bağlamda temel süperegö işlevlerinde sorun yaşarlar (Yıldız ve ark., 2023). Ayrıca, ASKB'li bireylerin nesne ilişkilerinde zorluk yaşadığı ve empati, sevgi ve temel güven duygularının gelişmediği ileri sürülmüştür (Köroğlu ve Bayraktar, 2010). Bilişsel yaklaşıma göre, ASKB' li kişilerin ahlaki olgunluk ve bilişsel işlevlerinde gelişimsel gecikmeler yaşanmaktadır. Buna ek olarak, bu kişiler zayıf empati yeteneğine sahip oldukları için fikirler ve davranışların diğerlerini nasıl etkilediği konusunda endişelenmez ve genellikle tehlikeleri küçümseme eğilimi gösterirler. Bilişsel Davranışçı Terapi'nin, ASKB'li kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalarda bu kişilerin sahip olduğu suçlu

düşünce kalıplarının değişimi amaçlanmıştır (Beck ve Freeman, 1990). Bilişsel Davranışçı Terapi ekolüne göre, ASKB'ye sahip kişiler genetik yatkınlık ve erken çocukluk deneyimlerinin sonucu olarak ortaya çıkan ortak otomatik düşünceler ve şemalara (temel ve ara inançlar) sahiptir. Bu inançlara örnek olarak; “Bütün insanlar kötüdür”, “Bana iyi davranıyorsa kesin bir çıkarı vardır” veya “İlk vuran ben olmalıyım, aksi takdirde kaybeden ben olurum” şeklindeki verilebilir. ASKB'li kişiler, başkalarını sömürücü olarak gördükleri için, diğer insanların da sömürülmeyi hak ettiklerini düşündükleri olumsuz bir bakış açısına sahiptirler. Bu kişiler, kendilerini yalnız, özerk, güçlü ve toplum tarafından istismar ve kötü muameleye maruz bırakılmış olarak görebilmektedir (Sargın ve Türkçapar, 2017). Soygun ve saldırıdan dolayı hüküm giymiş tutuklu 116 kadın üzerinde yapılan bir çalışmada, şema ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada ölçülen şema türlerinden biri olan zedelenmiş sınırlar alanında bulunan haklılık, yetersiz öz denetim ve ilgi eksikliğinin ASKB ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Loper, 2003; akt. Sargın ve Türkçapar, 2017).

1.4.PSİKOPATİ ve PSİKOPATİ EĞİLİMİ

1.4.1.Psikopati Tanımı ve Kavramsallaştırılması

Psikopati kavramı, ilk kez 19.yüzyılda Pinel (1801) tarafından, entellektüel becerileri normal olan ancak kontrol dışı davranışlar sergileyen, herhangi bir psikotik bulgu ve ahlaki değeri bulunmayan kişileri tanımlamak için “hezeyansız delilik” kavramı üzerinden ele alınmıştır (Fox ve ark., 2015; Öncü, 2016). Yıllar boyunca delilik, ahlaki delilik ve doğuştan suçluluk gibi farklı etiketler üzerinden açıklanan psikopati kavramı, psikiyatride tanınan ilk kişilik bozukluğu olarak kabul edilmiştir (Millon, 1998; Ogloff, 2006). Psikopatinin belirli fakat tartışmalı bir kişilik yapısına sahip olduğu ileri sürülmüştür (Liljeberg, 2009). Temelde psikopati; saldırganlık, benmerkezcilik, duyarsızlık, dürtüsellik, dolandırıcılık, heyecan arayışı, kişilerarası sömürü, aldatma, anlık ihtiyaçları karşılamanın sosyal olarak kabul edilmiş yollarını öğrenememe, düşük seviyede korku ve suçluluk duygusundan oluşan bir sendrom olarak tanımlanmaktadır (Cleckley, 1988; Hare, 1996; Lynam, 2002; Vaughn ve ark., 2009). Bu niteliklerden dolayı psikopatların suç işlemeye yatkın kişilik özelliklerine

sahip oldukları söylenebilir (Elwood ve ark., 2004). Hare (1994), psikopat kişileri tatlı dilli, yüzeysel, neşeli, hazırcevap, kolaylıkla ilişki kurabilen; ancak aynı zamanda bencil, vicdansız, aldatıcı, manipülatif, yalancı, duygusuz, dürtüsel, çabuk öfkelenen ve sorumluluk duygusu olmayan kişiler olarak tanımlamıştır. Bunlara ek olarak, bu bozukluğa sahip bireylerin diğerleriyle güçlü duygusal bağlar kuramadıkları, kişiler arası ve duygusal özelliklerinin zayıf olduğu, bunun sonucunda sorumsuz ve dürtüsel davranışlar ile toplumsal gelenek ve ahlaki değerleri görmezden gelme veya ihmal etme eğiliminde oldukları belirtilmiştir (Hare, 2000). Klinik görünümleriyle ilgili literatür incelendiğinde, psikopatların çekiciliklerini kendi menfaatleri için kullandıkları, yakın ilişkilerini kolayca bitirebildikleri, bazı durumlarda zararsız ve kibar bir izlenim yarattıkları, afektif belirtileri tanıyamadıkları, acımasız cinayetler işleyebildikleri, düşük kaygı düzeylerinin sahip oldukları ve kendi ihtiyaçları dışındaki şeylere ilgi göstermedikleri; ayrıca, psikopat olmayanlara kıyasla kişiler arası iletişimlerde daha sık sözel olmayan davranışlarda bulundukları gözlenmiştir (Bolt ve ark., 2004; Çarpar, 2017; Hare ve McPherson, 1984; Kosson ve ark., 2002; Neumann ve ark., 2013; Porter ve Woodworth, 2007; Rimé ve ark., 1978).

Bazı araştırmacılar psikopatiyi, yetersiz duygusal tepki, empati eksikliği ve zayıf davranış kontrolü ile belirgin nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak ele almakta ve genellikle kalıcı antisosyal sapma ve suç ile sonuçlanan bir kavram olarak açıklamaktadır (Anderson ve Kiehl, 2014). Levenson (1992), bu kavramı kaygı ve zarardan kaçınmayla ilgili nörolojik sistemlerdeki eksiklik yerine, kişinin kendi istekleri, başkalarının hakları ve refahına ilişkin yargılarına dayanan bir antisosyal davranış örüntüsü olarak ele almıştır. Bu yaklaşımda, davranışı etkileme sürecinde sosyal öğrenmenin biyolojik açıklamalardan daha etkili olduğu ve kişinin psikopatik düşünceyi tipikleştiren yargılara dayanarak antisosyal davranış sergileme seçimini yaptığı ileri sürülmüştür (Levenson, 1992, 1995). Cleckley (1988), “The Mask of Sanity” isimli kitabında psikopatiyi düşük kaygı, yüzeysel çekicilik, suçluluk duygusunun eksikliği, duyarsızlık, yakın ilişki ve bağlılıktan kaçınma gibi eylemleri içeren duygusal ve kişiler arası bir yapı olarak kavramsallaştırmıştır.

Cleckley (1988), yapmış olduğu gözlemler sonucunda psikopatların klinik profilini şu şekilde sıralamıştır;

1. Yüzeysel çekicilik ve iyi zeka
2. Delüzyon ve benzeri irrasyonel düşünce belirtilerinin olmaması
3. Psikonevrotik göstergelerin veya tedirginliğin bulunmaması
4. Güvenilmezlik
5. Yalancılık ve samimiyetsizlik
6. Pişmanlık ve utanç eksikliği
7. Yetersiz motivasyon içeren antisosyal davranış
8. Deneyim yoluyla öğrenmede başarısızlık ve zayıf muhakeme
9. Patolojik benmerkezcilik ve sevgi kapasitesinin olmaması
10. Afektif reaksiyonlarda genel yetersizlik
11. Spesifik içgörü kaybı
12. Kişilerarası ilişkilerin genelinde tepkisizlik
13. Alkol etkisinde veya alkol etkisi dışında tuhaf ve itici davranış
14. İntiharın nadir gerçekleşmesi
15. Duygusuz, bayağı ve yetersiz bütünleşmiş cinsel hayat
16. Herhangi bir yaşam planını takip etmede başarısızlık

Psikopati kavramı, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-5-TR) versiyonlarında farklı tanı ve değerlendirme ölçütleriyle ele alınmıştır. DSM-I' de (1952), psikopati, sosyopatik kişilik bozukluğunun bir çeşidi olan antisosyal reaksiyon olarak tanımlanmıştır. Bu kişiler kronik antisosyal olarak tanımlanarak deneyim veya cezalandırmadan yarar sağlamadıkları belirtilmektedir. Herhangi bir gruba yahut kişiye gerçek bağlılıkları bulunmamakla birlikte genellikle duygu ve sorumluluktan yoksundurlar. DSM-II' nin (1968) “antisosyal kişilik” tanımı Cleckley’ nin tanımlamalarına yaklaşarak genişletilmiştir. DSM-III ile birlikte tanı kriterlerindeki güvenilirlik sorunları nedeniyle önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Feighner ve arkadaşları (1972), antisosyal kişilik bozukluğunu listeye dahil etmiş ve DSM-III (1980), bu kriterleri geliştirerek daha yapılandırılmış ve güvenilir bir değerlendirme sunmuştur. DSM-III’ te kişilik bozukluklarının davranışsal ölçütlerine odaklanılmıştır. DSM-IV’ te (1994), Hare tarafından geliştirilen Gözden Geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi (PCL-R) kullanılmış ve psikopati ölçeği için iki faktörlü model geliştirilmiştir. Antisosyal Kişilik Bozukluğu, tanı ölçütleri yerleşmiş ve

davranışsal ve karakter ayrımı daha belirgin hale getirilmiştir (Crego ve Widiger, 2015; Çıkrıkçılı, 2018). DSM-5’ te (APA, 2013) ise psikopati, antisosyal kişilik bozukluğu tanısı için belirleyici bir faktör olarak ele alınmış; ancak bağımsız bir tanı olarak değerlendirilmemiştir (Balcıoğlu, 2020; Crego ve Widiger, 2015; Strickland ve ark., 2013). DSM tanı ölçütlerinden farklı olarak, psikopatinin değerlendirilmesi hem kişilik hem de davranışsal kriterleri içermektedir (Maj ve ark., 2005; akt.Oğuz, 2009).

Psikopatinin kavramsallaştırılmasında, psikopatiyi hem kategorik (takson) hem de boyutsal olarak tanımlayan yaklaşımlar bulunmaktadır. Psikopatinin takson (sınıf) olarak ele alındığı durumda, popülasyon ikiye ayrılır. Psikopatinin kesme puanı üzerinden değerlendirildiği ölçekte “psikopat” ve “psikopat olmayan” şeklinde bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Robert Hare (2003) tarafından geliştirilen Gözden Geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi (Psychopathy Checklist Revised- PCL-R) hem kategorik hem de boyutsal değerlendirme imkanı sağlamaktadır (Blackburn, 2012; akt. Balcıoğlu, 2020; Engeler, 2005).

Psikopati seviyesinin ölçülmesi ve toplumdaki psikopat bireylerin belirlenebilmesi için çeşitli ölçüm araçları geliştirilmiştir. Robert Hare tarafından geliştirilen ve uygulanan Gözden Geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi (PCL-R), Cleckley’ in temellendirdiği psikopati özelliklerine dayanarak oluşturulmuştur (Balcıoğlu, 2020; Hare, 1996; Hare; 2008). Bu ölçekte, psikopatinin “affektif kişiler arası etkileşim” ve “antisosyal eğilim” olarak en az iki boyut veya faktöre sahip bir kişilik bozukluğu olduğu ileri sürülmüştür. Faktör 1 veya birincil psikopati; yalan söyleme eğilimi, pişmanlıktan yoksunluk, duyarsızlık ve manipülatifliği içeren emosyonel ayrışmayı oluşturmaktadır. Faktör 1, iş dünyasında ve akademide sahtekarlığı öngörmekte ve psikopati yapısının çekirdeği olarak ele alınmaktadır. Faktör 2 veya ikincil psikopati ise dürtüsellik, engellenmeye tahammülsüzlük, çabuk sinirlenme ve uzun vadeli hedefler kuramamayı içermekte ve antisosyal davranışları tanımlamaktadır. Kronik olarak, stabil olmayan ve antisosyal yaşam stili olarak adlandırılan bu faktör özelliklerinde yetkililerle sorun yaşama ve hapse girme olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir (Bailey, 2015; Öncü, 2016). Birincil ve ikincil psikopati ayrımı ilk kez Karpman (1946) tarafından yapılmıştır (Karpman, 1946; akt. Engeler, 2005). Duygusal ve kişiler arası durumları içeren birincil psikopatlar, acımasız, duygusuz, narsist, bencil, manipülatif ve güvenilmez kişiler

olarak tanımlanırken; ikincil psikopatlar ise yoğun dürtüsellik ve antisosyal davranışlar ile karakterize edilmiştir. Birincil psikopatinin dürtüsellik ve intihar düşünceleriyle ilişkili olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür. İkincil psikopati ile ilgili yapılan çalışmalarda ise ikincil psikopatinin devamlı olarak görülen dürtüsellik, intihar öyküsü, engellenmeye tahammülsüzlük, sorumsuzluk, davranışsal kontrolsüzlük, destekleyici sosyal ağlar kurma ve devam ettirmede zorluk, suç öyküsü, yoğun kaygı ve korku ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Baird, 2002; Verona ve ark., 2001; akt. Öncül, 2008). Birincil psikopati, kişilik özelliklerini temel alırken ikincil psikopatinin davranış temelli kriterleri içerdiği görülmüştür (Engeler, 2005). Birincil psikopati özelliklerinin genetik faktörler aracılığıyla ortaya çıktığı, ikincil psikopatide görülen antisosyal davranışların ise olumsuz çevresel ve sosyal özelliklere tepki niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür (Mealey, 1995; Öncü, 2016).

Psikopatinin yapısı değerlendirildiğinde, bu yapının PCL ölçümünde yer alan antisosyal davranış maddelerinden mi yoksa temel duygusal ve kişiler arası maddelerden mi kaynaklandığı yani kısaca psikopatinin faktör yapısı konusunda kapsamlı bir tartışma yaşanmıştır (Fox ve ark., 2015). Cooke ve Michie (2001), sundukları üç faktörlü yapıda, davranıştan çok bireyin kişilik özelliklerine vurgu yapmıştır (Liljeberg, 2009). Cooke ve Michie (2001), yaptıkları ölçümlerde psikopatinin altında yatan faktör yapısının davranışsal (dürtüsellik ve korkusuzluk), kişilerarası (narsisizm ve manipülasyon) ve duygusal (duyarsız ve duygusuzluk) olarak üç farklı alana karşılık geldiğini ileri sürmüş ve alternatif olarak üç faktörlü bir model geliştirmişlerdir. Son yıllarda, psikopatiyi değerlendirmek için güvenilir öz bildirim ölçekleri geliştirilmiştir. Bunlar; Hare' nin (1985) Öz Bildirim Psikopati Ölçeği, Psikopatik Kişilik Envanteri (Lilienfeld ve Fowler, 2006) ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği (Levenson ve ark., 1995) olarak öne çıkan üç öz bildirim ölçeklerindendir (Walters ve ark., 2008). Bunlara ek olarak, Kısa Psikopati Derecelendirme Ölçeği'nin (SPRS) de psikopatiyi ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu yapılan son çalışmalarla görülmüştür (Meğedovic, 2024).

1.4.2. Epidemiyoloji

Psikopati, genellikle kriminal davranışlarla ilişkili bulunan, suçlu popülasyonlar üzerinden incelenen ve çoğunlukla cezaevi ortamlarında tanı konulan bir yapıdır.

Genel nüfustaki yaygınlığı yaklaşık olarak %1 olarak tahmin edilmektedir. Buna karşılık, ASKB daha yaygın olarak toplumda anketler üzerinden ölçüldüğü için en iyi değerlendirilen kişilik bozukluğu tanısı olarak kabul edilmekte ve yaşam boyu görülme yaygınlığı %1-4 olarak belirtilmektedir (Çarpar, 2017; Werner ve ark., 2015). Genel popülasyonun yaklaşık %1,2' sinin potansiyel psikopati işaretleri taşıdığı ifade edilmiştir. İş dünyasındaki yaygınlığı ise %3,5 olarak belirtilirken, cezaevi örnekleminde %3-73 olarak değişmektedir (Gao ve Raine, 2010; Gullhaugen ve ark., 2021). ASKB' de olduğu gibi, psikopatik özelliklerin erkeklerde kadınlara göre daha yüksek seviyelerde görüldüğü ileri sürülmüştür. (Hare ve Neumann, 2008; Werner ve ark., 2015).

1.4.3.Etiyoloji

ASKB ve psikopati eğilimlerinin nedenleri incelendiğinde, bu alandaki çalışmaların az sayıda olduğu ve henüz tamamen aydınlatılmış bir etiyolojisi olmadığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda, birincil ve ikincil psikopatinin farklı etiyolojilerle açıklandığı görülmektedir. Birincil psikopatinin biyolojik eksikliklerden kaynaklandığı ileri sürülürken ikincil psikopati ise sosyal dezavantajlar üzerinden açıklanmıştır (Newman ve ark., 2005; Vaughn ve ark., 2009). Farklı alanlarda yapılan incelemeler sonucunda psikopatinin gelişimsel bir bozukluk olduğu ve 10 yaşından önce belirgin hale geldiği görüşü giderek kabul görmektedir (Viding ve ark., 2005; 2008). Psikopati ve ASKB gibi bozuklukların gelişiminde gen-çevre etkileşiminin de önemli bir rol oynadığı yapılan çalışmalarda ileri sürülmüştür (Atasoy, 2022; Oğuz, 2009).

1.4.3.1. Genetik Faktörler

Genetik faktörler üzerine yapılan çalışmalarda; evlat edinme, aile ve ikiz çalışmaları, nörotransmitter düzeyleri, epigenetik ve çevresel etmenlerle etkileşimler ele alınmaktadır. İkiz ve evlat edinme çalışmalarında, psikopati ve saldırgan davranışlar üzerinde genetik faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Walters (1992), yapmış olduğu çalışmada, 11 aile, 14 ikiz ve 13 evlat edinme çalışması incelemiş ve psikopatinin düşük ile orta büyüklükte kalıtsal bir yapıya sahip olduğunu bulmuştur. Literatür incelendiğinde, yapılan çok sayıda ikiz çalışması sonucunda katı-duygusuz

kişilik özelliklerinde orta ile güçlü arası kalıtımın etkili olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan bir çalışmada, yüksek düzeyde katı-duygusuz kişilik özelliklerine sahip çocukların genetik ve nörokognitif olarak psikopatiye ve antisosyal davranışlar geliştirmeye daha eğilimli olduğu görülmektedir (Viding ve McCrory, 2012). Nörotransmitter dengesizliklerinin incelendiği çalışmalarda düşük serotonin düzeyleri, psikopatik davranışlarla ilişkili bulunmuştur. Düşük serotonin seviyelerinin dürtüsel ve saldırgan davranışlarla bağlantılı olduğu ileri sürülmüştür (Raine, 2002). Sadeh ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında ise serotonin taşıyıcısı genotipi ile psikopatinin dürtüsellik boyutu ile ilişkili bulunmuş; ayrıca, bu genetik faktörlerin yalnızca olumsuz çevresel koşullar altında ortaya çıktığı belirtilmiştir.

1.4.3.2.Biyolojik ve Nöropsikolojik Faktörler

Biyolojik açıklamalara bakıldığında, psikopatik eğilimler gösteren bireylerde beyin işlev bozuklukları gözlemlendiği ileri sürülmüştür (Perez, 2012). Nörobiyolojik eksiklikler ve psikopati ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda; düşük kortizol seviyeleri (Loney ve ark., 2006), uyarılara karşı azalmış amigdala yanıtı (Marsh ve ark., 2008) ve azalmış elektrodermal stres tepkileri (Fung ve ark., 2005), çocuk ve yetişkin psikopati tanısı alan kişilerde gözlenen özellikler olarak belirtilmiştir (Gao ve Raine, 2010). Psikopatların duygusal süreçlerde yaşadıkları problemler ile limbik sistemdeki anormallikler arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, psikopat ve psikopat olmayan grubun duygusal işleme süreçleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, psikopat grubun kontrol grubuna göre amigdala/hipokampus bölgesinde daha az duygulanımla ilgili aktivasyon olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sonucunda, psikopatik bireylerde gözlemlenen duygusal sorunların limbik sistemlerdeki zayıf aktivasyon ile ilişkili olabileceği savunulmuştur (Kiehl ve ark., 2001). Nörogelişimsel beyin anormalliği ve psikopati arasındaki ilişkinin ölçüldüğü bir araştırmada, limbik nöral bozukluğun bir göstergesi olarak ortaya çıkan kavum septum pellucidum (KSP)'ye sahip bireylerin psikopati ve antisosyal kişilik özellikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, bu bozukluğa sahip bireylerin antisosyal kişilik ve psikopati seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüş ve bundan hareketle kişilerin erken dönemde limbik ve septum yapılarında meydana gelen nörogelişimsel bozukluklarının antisosyal kişilik ve psikopati ile ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (Raine ve ark., 2010). Beyin

anormallikleri ile psikopati arasındaki ilişkinin incelendiği diğer çalışmalarda, özellikle amigdala ve prefrontal korteksteki yapısal ve işlevsel bozuklukların bireylerde bilişsel ve duygusal işleme eksikliklerine neden olabileceği görülmüştür (Gao ve ark., 2009).

Nöropsikolojik açıklamalara göre, frontol lob ve buna bağlı yönetici işlev bozukluğu psikopatiyle ilişkilendirilmiştir. Bu alandaki detaylı araştırmalarda, psikopatinin frontal korteksin orbitofrontal korteks (OFC) gibi belirli bir bölgede meydana gelen yönetici işlev bozukluğu ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Blair ve ark., 2006). OFC, ödül ve ceza sistemi, duygular, sosyal davranış ve kural öğrenimiyle ilişkili davranışların planlanmasında rol oynamaktadır (Zald ve Kim, 1996). Psikofizyolojik, nörolojik, beyin görüntüleme, nöroendokrin ve nöropsikolojik araştırmalardan elde edilen bulgulardan hareketle, psikopatinin kısmen nörogelişimsel bir bozukluk olduğu kabul edilen bir görüş haline gelmiştir (Gao ve Raine, 2010).

1.4.3.3. Psikososyal ve Çevresel Faktörler

Aile dinamikleri, düşük sosyo-ekonomik düzey, şiddet içeren veya bağlanmanın sağlıklı şekilde kurulamadığı aile yapıları da psikopati gelişiminde önemli faktörler arasında gösterilmektedir (Raine, 2002). Gelişimsel yaklaşımda temel olarak, bakım verenle kurulan ilişkinin sağlıklı duygusal gelişim üzerinde kritik bir etkisi olduğu savunulmaktadır (Frazier ve ark., 2019). Bireyin erken dönemde, birincil bakım vereni ile oluşan duygusal bağlarının kişiliğin gelişiminde temel olmasından kaynaklı kritik bir önem taşımaktadır (Perez, 2012). Bowlby (1969), bağlanma kuramında bireyin duygusal ve sosyal gelişiminde özellikle erken dönem bakım veren ilişkilerinin temel alındığı çevresel etmenlerin biyolojik temelli açıklamalar kadar belirleyici olduğunu ileri sürmektedir. Anlamli bağlanma ilişkilerinin eksik olması, bazı bireyleri sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme için gerekli olan zihinsel yeteneklerden yoksun bıraktığı ve bu durumun da psikopatik eğilimlere neden olabileceği ileri sürülmüştür (Fonagy ve ark., 1997; akt. Arrigo ve Griffin, 2004). Arrigo ve Griffin (2004), yapmış oldukları çalışmada, bağlanma, psikopati ve tehlikeli saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada, erken çocukluk deneyimlerinin şiddet ve yetişkinlikteki suç davranışını yordadığı görülmüştür.

Psikopatik özellikler gösteren bireylerin geçmiş deneyimleri üzerinde yapılan çalışmalarda, bireylerin güvensiz bağlanma örüntüleri, ihmalkar ve ailesinde kötü muamele ortamlarına sahip oldukları tespit edilmiştir (Frazier ve ark., 2019). Bilişsel yaklaşıma göre, psikopatik özellikler gösteren gençler iki temel bilişsel bozukluk göstermektedir. Bunlardan ilki, empatik işlev bozukluğu, ikincisi ise bireylerin karar verme mekanizmalarının bozukluğudur (Blair, 2013). Ek olarak, psikopatların bilgi işleme süreçlerinde psikopat olmayanlara kıyasla eksiklikler olduğu gözlenmiştir (Wallace ve Newman, 2004).

Kişilerin olumsuz deneyimlerinin incelendiği bir çalışmada, psikopatik özellikler gösteren suçluların çocuklukta fiziksel istismar geçmişleri olduğu gözlenmiş ve olumsuz çocukluk deneyimleri ile reaktif saldırganlığın ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (Frazier, 2019; Kolla ve ark., 2015). Bu çalışma sonucunda, kişinin deneyimleri ve çevresel faktörlerin, kişinin davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Erken dönem travmatik deneyimler ile psikopati arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada ise PCL-R' de yüksek puan alan katılımcıların daha yüksek düzey çocukluk çağı travması olduğu gözlemlenmiştir (Craparo ve ark., 2013). Bunlara ek olarak, psikopatinin diğer risk faktörleri arasında ihmalkar ve tutarsız ebeveyne sahip olmak, alkol kullanımı, olumsuz akran ilişkileri, erken yaşta davranış sorunları, düşük eğitim ve düşük zeka düzeyi de ele alınmaktadır (Comptom ve ark., 2005).

1.4.3.4. Psikopati ve Suç

Literatürde, şiddet suçu ile psikopati arasındaki ilişkinin güçlü olduğu görülmüş ve psikopati özellikleri gösteren bireylerin, psikopat olmayanlarla kıyasla suç işleme eğilimlerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Ün ve ark., 2019). Psikopati tanısı alan bireylerin, tanı almayanlara göre cezaevinde bulunma olasılıklarının 15-25 kat, şiddet suçlarını tekrar işleme olasılıklarının ise 4-8 kat daha fazla olduğu savunulmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri' nde psikopati tanısı alan yetişkin erkeklerin %93'ünün cezaevinde, şartlı tahliye veya denetimli serbestlikte oldukları tahmin edilmektedir. (Kiehl ve Hoffman, 2011).

Psikopati ile şiddet türleri arasında yapılan çalışmalarda, cinsel şiddet ve psikopati arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Porter ve arkadaşları (2000) yaptıkları

çalışmada, cinsel suçluların diğer suç türlerine kıyasla özellikle birincil psikopati puanlarının daha yüksek olduğunu ileri sürmüştür. Başka bir çalışmada bu bulgularla benzer sonuçlar elde edilmiştir. Brown ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmada, karma cinsel suç işleyen grubun PCL-R ve birincil psikopati puanlarının diğer gruplara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu araştırmalardan hareketle, psikopatinin özellikle kişiler arası ve duygusal boyutlarının önemi vurgulanmıştır (Brown ve ark., 2015; Porter ve ark., 2000). Psikopatinin, özellikle şiddet içeren suçları tekrardan işleme olasılığını artırdığı ve psikopatların serbest bırakıldıktan sonraki bir yıl içinde tekrar şiddet suçu işleme olasılıklarının, psikopati özellikleri bulunmayan kişilere göre dört kat daha fazla olduğu görülmektedir (Cornell ve ark., 1996; Harris ve ark., 1991; Hart ve ark., 1988; Hemphill ve ark., 1998; Porter ve ark., 2001, 2009). Salekin (2008), psikopati ve tekrar suç işleme davranışı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, psikopatinin suç işlemeyeyle ilişkili olduğu bilinen 14 değişken arasında ergenlikten genç yetişkinliğe kadar suç işlemeyi tahmin eden değişken olduğunu ileri sürmüştür (DeLisi, 2009).

1.4.3.5. Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu İlişkisi

Antisosyal kişilik bozukluğu (ASKB) ve psikopati tanıları klinik ortamda sıklıkla birbirine karıştırılmakta ve yanlış anlaşılmaktadır. Psikopati, kişilik ve duygusal eksikliklerin bir bozukluğu olarak kavramsallaştırılırken, antisosyal kişilik bozukluğu tanısının davranış üzerinden temellendirildiği görülmektedir (Werner ve ark., 2015). Geçmiş zamanlarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, psikopatik özellikler ile antisosyal davranış arasında örtüşen semptomlar ve güçlü bir ilişki olduğu, fakat bu iki yapının farklı bozukluklar olarak ele alındığı görülmektedir (Lee ve Kim; 2022). Psikopatiyi antisosyal kişilik bozukluğundan ayıran temel farklılıkların, pişmanlık veya utanç hissetme gibi duygusal eksiklikler olduğu ileri sürülmüştür (Anderson ve Kiehl, 2014). ASKB, DSM-5’ te “15 yaşından itibaren ortaya çıkan ve başkalarının haklarına karşı yaygın bir saygısızlık ve ihlal örüntüsü” şeklinde klinik bir tanı olarak tanımlanmıştır (APA, 2013). Psikopati ise DSM’ de yer almamakla birlikte; dürtüsellik, sıkı duygulanım, yüzeysel çekicilik, hissizlik ve manipülasyon gibi özelliklerle tanımlanan ve antisosyal sapma ile duygusal/kişiler arası etkileşim olmak üzere iki faktörden oluşan bir duygusal kişilik bozukluğu olarak

kabul edilmektedir (Hare, 2003). Psikopat tanısı alan kişilerin, antisosyal davranışlara ek olarak, başkalarının rahatsızlık işaretlerini algılamada sorun yaşamalarına neden olan nörobilişsel göstergelere sahip oldukları ileri sürülmektedir (Perez, 2012).

ASKB, toplumda anketler aracılığıyla ölçülebildiği için en iyi değerlendirilebilen kişilik bozukluklarında biri iken; psikopati, daha çok suç davranışı ile ilişkili olması nedeniyle çoğunlukla cezaevi ortamlarında değerlendirilmekte ve teşhis edilmektedir (Werner ve ark., 2015). ASKB ve psikopati arasında yüksek oranda eş tanı bulunmakta; ayrıca psikopatide ASKB' ye ek olarak narsistik, borderline, paranoid kişilik bozukluğu eş tanıları da rastlanılmaktadır (Çıkrıkçılı, 2018; Kosson ve Newman, 2006). ASKB ile psikopati arasındaki ilişki incelendiğinde, psikopati vakalarının büyük çoğunluğunun ASKB kriterlerini taşıdığı, fakat ASKB' li kişilerin yalnızca küçük bir kısmının psikopati kriterlerini taşıdığı görülmektedir (Hare, 1996). Yapılan bir çalışmada, PCL-R ile psikopati tanısı alan kişilerin %81' inin ASKB tanı kriterlerini taşıdığı; buna karşılık ASKB tanısı alan bireylerin yalnızca %38' inin psikopati tanısı aldığı belirlenmiştir (Ogloff, 2006). Bazı araştırmalarda bu durum, psikopatinin ASKB' nin şiddetli bir biçimi olduğu fikri üzerinden açıklanmaktadır (Coid ve Ulrich, 2010). Literatür incelendiğinde, genel olarak ASKB ile psikopatinin ilişkili olduğu fakat farklı kavramlar üzerinden değerlendirildiği görülmüştür (Çarpar, 2017).

1.5. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

1.5.1. Travma Tanımı ve Kavramsallaştırılması

Travma (örselenme); bireyin ruhsal ve bedensel varlığını farklı şekillerde sarsan, inciten ve yaralayan her türlü olayı tanımlamak için kullanılmaktadır (Öztürk ve Uluşahin, 2020). DSM-5'te travmatik olay, kişinin örseleyici olayları doğrudan yaşaması veya bizzat şahit olması, yakınlarının başına gelen örseleyici olayları öğrenmesi ve örseleyici olayların rahatsız edici ayrıntılarıyla tekrarlayıcı veya aşırı düzeyde karşı karşıya kalması olarak tanımlanmaktadır (APA, 2022). Travmatik olaylara örnek olarak; ilk çocukluk yıllarında ebeveyn kaybı, trafik ve uçak kazaları, doğal afetler, ağır dayak ve işkence görmek, cinsel saldırıya maruz kalmak, rehin tutulmak ve savaş ortamında uzun süre saldırı altında kalmak verilebilir. Travmatik

olayların yaygınlığının incelendiği çalışmalarda, ABD’de erkeklerin %60; kadınların ise %50’sinden fazlasının travmatik olay yaşadığı, Türkiye’de Marmara bölgesinde yapılan bir çalışmada ise depremde önce travmatik olay geçirme oranının erkeklerde %44, kadınlarda ise %33 olarak bildirildiği belirtilmiştir (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Bireyin travmatik bir olay yaşaması, stresli yaşam olaylarına karşı geliştirdiği baş etme yollarının bozulmasına yol açmakta; bu durum, fiziksel sonuçlarının yanında anksiyete, depresyon, madde ve alkol bağımlılığı, intihar ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal sonuçlar da doğurmaktadır (İnci ve Boztepe, 2013). Travmatik bir olaya maruz kalmayı takiben ortaya çıkan ve bu olayla ilişkili belirtilerin en az bir ay süreyle devam etmesi durumu, DSM-5’te “Travma ve İlişkili Stresörlere Bağlı Bozukluklar” başlığı altında yer alan “Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)” olarak tanımlanmaktadır (APA, 2022). Bu belirtiler arasında; travmatik olaylarla bağlantılı yineleyici ve istemsiz gelen sıkıntı veren anılar, içeriği travmatik olayla ilişkili olan sıkıntı veren düşler, kişinin travmatik olayı yeniden yaşıyormuş gibi hissettiği veya davrandığı dissosiyasyon gibi çözölme tepkileri, travmatik olayı çağrıştıran uyaranlarla karşılaşma durumunda uzun süreli ruhsal sıkıntı yaşama ve fizyolojik tepki gösterme, travmatik olayla ilgili sıkıntı veren anılar, düşünceler, duygular veya anımsatıcılarından kaçınma ve uzak durma çabaları, travmatik olayı hatırlayamama, kendisini veya başkasını suçlayıcı bilişsel çarpıtmalar, sürekli olumsuz duygu durumu, başkalarından uzaklaşma veya yabancılaşıma duyguları, her an tetikte olma ve irkilme tepkileri yer almaktadır (APA, 2022).

1.5.1.1. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travmaları, 18 yaşından küçük bireylerin bakım verenleri veya yabancı kişiler tarafından maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmal olarak tanımlanmaktadır (Tülü ve Erden, 2023). Bu tanıma ek olarak, ebeveynlerden ayrı kalma, boşanma, çocuğun ticari anlamda sömürölmesi, göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler gibi olaylar da çocuğun gelişimine zarar veren diğer faktörler arasında yer almaktadır. Çocuk istismarı veya ihmali, ebeveynler veya bakım verenler tarafından çocuğa yönelik olarak gerçekleştirilen, toplumsal normlar ve uzmanlarca uygunsuz olarak değerlendirilen eylem ve eylemsizlikleri içinde barındıran bir sağlık sorunudur. Bu durum, çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel veya sosyal açıdan zarar

görmesine, gelişiminin kısıtlanmasına, sağlığının ve güvenliğinin tehlikeye girmesine neden olmaktadır (Çelik ve Hocoğlu, 2018).

Dünya Sağlık Örgütü' nün (2022) yayınlamış olduğu raporda, 2-4 yaş aralığında her 4 çocuktan 3'ü ebeveynleri ve bakım verenleri tarafından düzenli olarak fiziksel ceza veya psikolojik şiddete maruz kalmakta ve her 5 kadından biri ve her 13 erkekten biri 0-17 yaş aralığında çocukken cinsel istismara uğradığını bildirmektedir. Çocuklara yönelik aile içindeki kötü muamelelerin gizli kalması, bu vakaların önlenmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi ve tedavi planlanmasında zorluklar oluşturmaktadır. Çocukluk dönemi ruhsal travma deneyimlerinin, çocuğun sağlığını olumsuz etkileyerek yaşamları boyunca kalıcı izler bıraktığı ve travmalar sonucunda karşılaşılan akut psikolojik ve psikiyatrik belirtilerin bedensel zararlardan daha belirgin olduğu ileri sürülmektedir (DSÖ, 2016; Güler ve ark., 2002; WHO, 2022). Ülkemizde ise çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yapılan birçok çalışmanın gözden geçirildiği bir derlemede, fiziksel istismar oranının %15 ile %75 arasında değiştiği, cinsel istismar oranının ise yaklaşık %20 oranında olduğu belirtilmiştir (Sofuoğlu ve ark., 2014).

Çocuklara karşı uygulanan istismar ve ihmali; farklı sınıf, sosyoekonomik düzey ve kültürde görülmektedir (Bostancı ve ark., 2006). Buna karşın; düşük sosyoekonomik düzey, erken yaşta ebeveyn olmak, geniş, parçalanmış veya tek ebeveynli aile yapısı, göç öyküsü, düşük eğitim düzeyi, zayıf aile bağları ve ailede alkol ve madde kötüye kullanımı, ihmali ve istismarın ortaya çıkma olasılığını artırdığı ileri sürülmüştür (Armağan, 2007). Çocuğun kişilik özellikleri ve ebeveynlerin çocuklarını algılama biçimlerinin ihmali ve istismarda etkili olduğu görülmüştür. Çocuğun yaş, cinsiyet, doğum sırası, gayri meşruluk durumu ve bedensel veya zihinsel engel gibi bir takım özellikleri de kötü muamele riskini artırmaktadır. Ayrıca, çocuğun sürekli ağlaması, huysuzluğu, yeme ve uyku sorunları nedeniyle ebeveynleriyle sağlıklı ilişkiler kuramayan zor bir mizaca sahip olması da daha fazla ihmali ve istismara maruz kalmasına neden olmaktadır (Dilsiz ve ark., 2015).

Çocukluk çağı ruhsal travmaları, istismar ve ihmali olarak ikiye ayrılmaktadır (Karal ve Atak, 2022). İstismar; çocukların duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyici her tür aktif davranışı içerirken; ihmali ise çocukların beslenme, bakım, gözetim ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı pasif

davranışlar olarak ele alınmaktadır (Güler ve ark., 2002; Yöyen, 2017). Dünya Sağlık Örgütü'nün (2006) yayımladığı bir kılavuzda, çocuklara yönelik kötü muamelenin dört temel türü; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olarak tanımlanmaktadır.

1.5.1.1.1.Fiziksel istismar

Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük çocuk veya gence karşı, anne, baba veya bakım veren kişi tarafından kasıtlı olarak uygulanan fiziksel güç sonucunda, çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişimi veya onuruna zarar verecek şekilde “kaza dışı” yaralanmasına veya yaralanma riski taşımaya yol açan durumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım doğrultusunda değerlendirilen davranışlar; vurma, tekmeleme, sarsma, ısırma, boğazını sıkma, yaralama, yakma, zehirleme ve boğma olarak ele alınmaktadır (Acehan ve ark., 2013; DSÖ, 2006; Taner ve Gökler, 2004). Bu tür istismarda, itaati sağlama, cezalandırma, öfke boşaltma, disiplin oluşturma ve terbiye etme gibi amaçların güdüldüğü görülmektedir. İstismar risk faktörleri incelendiğinde, alkol ve madde bağımlılığı, ekonomik sıkıntılar, partnerin ölümü, kalabalık ya da parçalanmış aile yapısı, anne-babanın genç yaşta olması ve istismar öyküsünün bulunması gibi durumlar belirtilmiştir.

Fiziksel istismar, en kolay tespit edilen istismar türü olmasına karşın, cezalandırma yöntemleri bazı toplum ve kültürlerde istismar olarak kabul edilmediği için saptanması güçleşmektedir (Çelik ve Hocaoglu, 2018). Türkiye’de yapılan araştırmalara göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların, %56’sı fiziksel istismara tanık olmuş, %43’ünün ise fiziksel istismara uğradığı belirtilmiştir (UNICEF ve SHÇEK, 2010). Başka bir çalışmada, çocukların %65,72’sinin anne veya babası tarafından fiziksel istismara uğradıkları gözlemlenmiştir (Aral, 2001). Bu istismar türünde, kız ve erkek oranları arasında belirgin bir fark bulunmamakla birlikte, ergenlik çağında kızların daha fazla fiziksel istismara maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Fiziksel istismarın en sık görüldüğü yaş aralığı 4-8 yaş olup yaş ilerledikçe istismar oranı azalmaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel istismar oranı, özellikle 20 yaş ve altındaki annelerde daha yüksektir; ergenlere yönelik istismar oranları ise babalarda daha yüksek olarak tespit edilmiştir (Taner ve Gökler, 2004).

Fiziksel istismar, maruz kalan çocuk üzerinde psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz etkilere yol açmakla birlikte, ölüm ve sakatlanma gibi ciddi sonuçlara da neden olmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Yapılan çalışmalar incelendiğinde, fiziksel istismara maruz kalan çocukların kişiler arası, bilişsel, duygusal, davranışsal sorunlar ve psikiyatrik bozukluklarla karşılaştıkları; yakın ilişki kurmakta güçlük çektikleri ve çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler kurdukları görülmüştür. Bunlara ek olarak, çocuklarda bilişsel yetilerde bozukluk ve akademik başarısızlık da gözlenmektedir (Kaplan ve ark., 1999). Fiziksel istismar öyküsü olan çocukların intiharı düşünme veya intihara teşebbüs etme olasılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Kendall-Tackett, 2002). Fiziksel istismara uğramış çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, madde kötüye kullanımı, kişilik bozuklukları, tehlikeli cinsel deneyimler, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, bipolar bozukluk, şizofreni, depresyon ve kaygı bozuklukları gibi psikiyatrik hastalıkların daha sık görüldüğünü ortaya koymaktadır (Çelik ve Hocaoglu, 2018; Taner ve Gökler, 2004). Fiziksel istismar vakaları incelendiğinde ise, saldırganlık ve suça yönelik davranışların en önemli sorunlardan biri olduğu vurgulanmaktadır (Karal ve Atak, 2022; Lewis, 1992). Bu istismar türünün olumsuz etkilerinin incelendiği bir araştırmada, fiziksel cezaya maruz kalan çocukların obezite ve tip 2 diyabet riskini arttırdığı da görülmüştür (Thomas ve ark., 2008).

1.5.1.1.2.Duygusal istismar

Duygusal istismar, istismar türleri arasında en yaygın tür olmasına karşın, fark edilmesi ve tanımlanması en zor olan istismar türü olarak ele alınmaktadır (Glaser, 2002). Bu istismar türü, anne-baba veya bakım verenler tarafından çocuğun ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve bakımdan yoksun bırakılması ve aynı zamanda ağır ceza ve tehditleri içermektedir (Çelik ve Hocaoglu, 2018; Yiğit, 2013). Bunlara ek olarak, çocuğun kapasitesinin üstünde beklentide bulunma, alay etme, aşırı koruma, bağımlı kılma, aşırı otorite uygulama, ayrımcılık yapma, dışlama ve yalnız bırakma gibi eylem ve eylemsizlikler de duygusal istismar türleri arasında yer almaktadır (Acehan ve ark., 2013). Bu bağlamda aşağılayıcı yahut tehdit içeren söz, küfür ve cezalara maruz kalması gibi durumlar çocuğun ileri hayatında; kişiliğinde zedelenmelere, değersizlik

duygularının gelişmesine ve duygusal gelişiminde duraksamalara yol açabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda aileden uzaklaşma, dikkat problemleri, kişilerarası ilişki kurmada problemler, gerginlik, uyumsuz ve saldırgan davranışlar sıklıkla görülmektedir (Çelik ve Hoccoğlu, 2018; Karal ve Atak, 2022). Duygusal istismar deneyimleri ve psikopatoloji arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında, bu duruma maruz kalan çocuklarda ileride depresyon, anksiyete bozuklukları, yemek bozuklukları, sınırdaki kişilik bozuklukları ve madde kötüye kullanımı gibi sorunların görüldüğü tespit edilmiştir (Berzenski ve ark., 2019).

Türkiye’de yapılan bir araştırmada 7-18 yaş aralığındaki çocukların, %51’inin duygusal istismara maruz kaldığı, bir diğer araştırmada ise duygusal istismarın %78 oranında ve istismar türleri arasında en sık görüldüğü ileri sürülmüştür. Duygusal istismarın fiziksel ve cinsel istismar ile birlikte olduğu durumlar da gözlemlenmiş ve fiziksel istismar ile ihmal vakalarının %90’ında duygusal ihmal ile istismarın da olduğu tespit edilmiştir (Bahar ve ark., 2009; UNICEF ve SHÇEK, 2020).

1.5.1.1.3.Cinsel istismar

Cinsel istismar, ilk kez Ruth ve Henry Kempe (1978) tarafından “bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk ve ergenin bilinçli olarak onay veremeyecekleri, bütünüyle algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ters düşen cinsel aktivitelerde kullanmak” şeklinde tanımlanmıştır (Acehan ve ark., 2013). Polat (2021b), cinsel istismarı, psikososyal gelişimini henüz tamamlamamış ve yaşı küçük bir çocuğun, cinsel stimulasyon ya da cinsel doyum amacıyla bir yetişkin tarafından kullanılması biçiminde tanımlamaktadır. Cinsel istismar genel anlamda “henüz cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, bir yetişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanılması” olarak tanımlanır. Çocuk yahut ergen kişinin kan bağı olan veya ona bakmakla yükümlü birisi tarafından gerçekleştirilen istismar türü ise ensest olarak adlandırılmaktadır. İki çocuk arasındaki cinsel aktiviteler ele alındığında yaş farkı 4 yaş ve üzerinde olduğunda, küçük çocuğun zorlama veya ikna ile cinsel haz amacı güden aktivitelere maruz bırakılması durumunda bu da cinsel istismar olarak kabul edilmektedir (Aktepe, 2009).

Bir eylemin cinsel istismar olarak değerdendirilebilmesi için doğrudan temas şartı aranmamakta ve istismarcının çocuğun giysilerinin üzerinden bedenine ve cinsel organına dokunması, sözel olarak cinsel tacizde bulunması, cinsel içerikli film izletmesi ve başkalarının cinsel aktivitesini izlemeye maruz bırakması gibi davranışlar da cinsel istismar olarak kabul edilmektedir (APA, 2014; elik ve Hoccoğlu, 2018).

Cinsel istismar farklı şekillerde olabilir:

- a. Temas içermeyen cinsel istismarlar: Cinsel içerikli konuşma, teşhircilik ve röntgencilik
- b. Cinsel dokunma: İstismarcı kurbanda dokunabilir veya kendisine dokunmasını için zorlayabilir
- c. İnterfemoral ilişki: Penetrasyonun olmadığı, sürtünmenin olduğu istismar şeklidir.
- d. Cinsel penetrasyon (Irza geçme): Genital ilişki, anal ilişki, objelerle penetrasyon ve parmakla penetrasyon şeklinde olabilir.
- e. Cinsel sömürü: ocuk pornografisi ve ocuk fuhuşu (Aktepe, 2009).

Cinsel istismar, sık rastlanılmasına karşın mağdurların cezalandırılacaklarına dair inançları, suçluluk ve utanç duyguları nedeniyle çoğu zaman gizli kalmaktadır. Ayrıca, bu tür vakaların yalnızca %15'inin bildirildiği tahmin edilmektedir. Yapılan çalışmalarda, yaygınlığın kadınlar için %12-17, erkekler için ise %5-8 arasında olduğu ileri sürülmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Literatürde, cinsiyet arasındaki farklılıklara bakıldığında kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha çok cinsel istismara uğradığı, erkeklerin ise kadınlara oranla daha çok cinsel istismar uyguladıkları görülmüştür. Her yaş grubunun cinsel istismar riski altında olmasına karşın, ortalama 8-11 yaş grubunda daha çok bildirildiği görülmektedir (Polat, 2021). Çocuklukta cinsel istismara maruz kalma sıklığının, %10-40 ve mağdurların %53'ünün 14 yaşın altında olduğu bildirilmektedir (Aktepe, 2009). Türkiye' de yaşayan 7-18 yaşlar arasındaki çocukların %10' unun okul ve yaşanılan çevrede cinsel istismara tanık olduğu, %3' ünün de cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir (UNICEF ve SHÇEK, 2010).

Cinsel istismarın etiyolojisi incelendiğinde, bu tür vakaların daha sık grldğu ailelerin genellikle işlevselliği bozulmuş yapılar sergiledikleri gözlemlenmektedir.

Araştırmalar, cinsel istismar vakalarında etkili olan çeşitli faktörleri ortaya koymaktadır. Bu faktörler arasında; düşük sosyoekonomik ve eğitim düzeyi, baskın ebeveyn modeli, anne baba arasındaki cinsel sorunlar, sosyal izolasyona dayalı aile yapısı, üvey baba varlığı, ebeveynlerin cinsel istismara uğrama öyküleri, ebeveynlerde ruhsal veya fiziksel hastalıkların bulunması, rol çatışmaları ve alkol ile madde kötüye kullanımı yer almaktadır (İbiloğlu ve ark., 2018; Taner ve Gökler, 2004). Bunlara ek olarak, yapılan diğer araştırmalarda fiziksel ya da gelişimsel engeli olan, sosyal olarak yalnız, kolay itaat eden, yetişkinleri etkilemeye çalışan, ilgi görme ihtiyacı duyan, erken yaşta cinsel olgunluğa erişmiş ve fiziksel olarak çekici olan çocukların cinsel istismara uğrama risklerinin daha fazla olduğu görölmüştür (Page, 2004).

Cinsel istismarın mağdur üzerindeki etkilerine bakıldığında, çocuklarda gelişen ruhsal sorunların şiddeti; eylemin özellikleri, istismar yöntemi, çocuğun yaşı, istismarın yaşanma sıklığı ve süresi gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebildiği belirtilmiştir (İbiloğlu ve ark., 2018). Cinsel istismara uğramış çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda, bu çocukların yetişkinlik dönemlerinde kişiler arası ilişkilerinde zorluk, düşük benlik saygısı, suçluluk, utanç ve değersizlik duyguları, depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları; ayrıca güvensizlik, bağlanma problemleri, saldırganlık, toplumdan izole olma, gerçeklik algısında bozulma, düşük problem çözme yeteneği, düşük akademik başarı, yeme bozuklukları, alkol ve madde kötüye kullanımı, fiziksel sağlık sorunları, erken yaşta cinsel davranış geliştirme ve cinsel kimlik karmaşası gibi sorunlar da gözlemlenmiştir (Davis ve Petretic-Jackson, 2000). Ayrıca, ocukluk döneminde cinsel istismara uğramış kadın üniversite öğrencileri ile yürütölen bir çalışmada, cinsel istismarın hafıza ve dikkat gibi bilişsel alanlarda bozulmalara yol açabileceği ileri sürölmüştür (Navalta ve ark., 2006). Cinsel istismar mağdurlarında dissosiyasyon, borderline kişilik bozukluğu, intihar eğilimleri, düşük benlik saygısı, riskli cinsel deneyimler, olumsuz beden imajı, yeme bozuklukları ve bedensel tepkiler de görölmektedir (Aktepe, 2009; Bulut, 2016).

1.5.1.1.4. Çocuk İhmali

Çocukta ihmal kavramı; beslenme, sağlık, barınma, giyim, korunma ve gözetim gibi temel gereksinimlerinin onun bakımını üstlenen anne, baba ve daha geniş anlamda sağlık, eğitim, sosyal yardım ve güvenlik gibi kurumları yapısında barındıran devlet tarafından karşılanmaması olarak tanımlanmaktadır. Ağır derecede seyreden ihmalin ölümle sonuçlandığı belirtilmiştir (Dokgöz ve ark., 2002). Ülkemizdeki veriler incelendiğinde, çocuk ihmal görülme sıklığının %42-50 oranlarında olduğu görülmektedir (Sofuoğlu ve ark., 2014). İhmal, fiziksel ve duygusal ihmal olarak iki ana başlıkta ele alınmaktadır (Karaayvaz ve Dağlı, 2022).

1.5.1.1.4.1. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal, çocuğun beslenme, barınma, sağlık, giyinme gibi temel gereksinimleri karşılamada yoksunluk veya yetersizlik olarak tanımlanmaktadır (Kepenekçi, 2001). Çocuğun yaşına uygun yiyeceklerle yeterince beslenmemesi, uygun ve temiz giydirilmemesi, yetersiz bir fiziki çevrede yaşaması, ev içi ve dışı kazalara karşı önlem alınmaması, hasta olduğu zaman gerekli tedavinin sağlanmaması fiziksel ihmale örnek olarak verilebilir (Acehan ve ark., 2013).

Eğitimle ilgili ihmal: Çocuğun yaşı ve gelişim süreçlerine uygun olan eğitim hakkının ihlal edilmesi olarak tanımlanır. Çocuğu okula göndermeme, denetleme eksikliği, özel gereksinimi olan çocuklara eğitim hakkının verilmemesi gibi durumlar örnek olarak verilebilir.

Sağlık ihmal: Çocuğun hastalığında bakım vereni tarafından gerekli sağlık hizmetinin sağlanmaması, aşıların yaptırılmaması ve ilaç gibi gerekli tedavilerin yapılmaması sağlık ihmali durumları arasında sayılabilir.

Gözetim ihmal: Çocuğun yaralanma ve kazalardan korunmamasına bağlı olarak ortaya çıkan ihmal türüdür. (Karaayvaz ve Dağlı, 2022).

1.5.1.1.4.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal ise anne veya babanın yeterli sevgi ve ilgiyi göstermemesi, eşinin çocuğu kötüye kullanmasına göz yumması, çocuğun alkol veya madde kullanmasına izin vermesi ve genel olarak çocuğun ruhsal bakımının reddedilmesi olarak tanımlanmaktadır (Şar,1998). Bernstein (2003), duygusal ihmal “çocuğa

bakım veren kişilerin sevgi, aidiyet, beslenme ve destek gibi temel duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamaması’’ olarak tanımlamıştır. Duygusal ihmale maruz kalan çocukların sosyal etkileşim ve güvene dayalı, sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlandıkları görülmektedir (Karal ve Atak, 2022).

1.6.ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE PSİKOPATİ İLİŞKİSİ

Erken dönemde yaşanan istismar ve ihmalin, bireylerin yargı, karar verme ve öz düzenleme süreçleri gibi beyin fonksiyonlarında (Yazgan ve ark., 2021) ve biyolojik sistemlerinde kalıcı değişikliklere neden olabildiği (Nemeroff ve Binder, 2014) belirtilmiştir. Ayrıca, çocuklukta ihmal ve istismara maruz kalan bireylerin, bu deneyimi yaşamamış yetişkinlere kıyasla ciddi tıbbi rahatsızlıklar yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu ve psikiyatrik ve tıbbi hizmet kullanım oranlarının daha fazla olduğu ileri sürülmüştür (De Bellis, 2001). Çocukluk çağı travmalarının, kişiler üzerindeki olumsuz sonuçlarına ilişkin literatür incelendiğinde, travmaların uzun vadeli nörolojik, bilişsel ve psikolojik bozukluklara yol açtığı kabul edildiği gözlemlenmektedir (Bedwell ve Hickman, 2023). Bu bağlamda, çocukluk döneminde yaşanan olumsuz olayların ilerleyen yaşlarda antisosyal davranışlara yol açtığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Yazgan ve ark., 2021). Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, ASKB’ nin etiyolojisi kesin olarak bilinmemekle birlikte, suç ve şiddet davranışlarıyla güçlü bir ilişkisi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca yapılan bir çalışmada, daha fazla olumsuz çocukluk deneyiminin ASKB tanısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (DeLisi ve ark., 2019). ASKB tanısı almış kişilerin çocukluk çağında daha fazla kötü muameleye maruz kaldıkları; bu kişilerin, duygusal ve sözel kötü muameleye uğradıkları, daha fazla istismar ve aile içi şiddete maruz kaldıkları ileri sürülmüştür. Yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, çocukluk çağında yaşanan travmaların, özellikle duygusal ve fiziksel ihmal ve istismarın, ASKB gelişimi için bir zemin oluşturduğu tespit edilmiştir (Taşçı ve ark., 2024). Çocukluk çağı travmaları ile ASKB arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda, fiziksel istismar ve ihmalin antisosyal kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu; buna karşılık, cinsel istismarın antisosyal kişilik özellikleriyle en az ilişkili olan değişken olduğu görülmüştür. Buna karşın, çocukluk çağı travmaları ile antisosyal kişilik özelliklerinin ilişkili bulunduğu fakat hangi tür

travmaların ASKB' yi yordadığına dair yeterli kanıtların olmadığı belirtilmektedir (Schorr ve ark., 2020). Çocukluk dönemi istismarı, antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopatinin gelişimi için bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Dargis ve ark., 2016). Literatürde, çocuk istismarının kısa ve uzun vadeli fiziksel ve zihinsel hastalıkların güçlü bir yordayıcı olduğu; fiziksel veya cinsel istismara uğramış çocukların depresyon, intihar eğilimleri, TSSB, antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopati gibi sorunlar için daha yüksek risk taşıdığı görülmektedir (di Giacomo ve ark., 2021).

Psikopatik eğilimlere sahip olan kişilerin korku işleme eksikliği ve amigdala ve orbitofrontal korteks gibi beyin bölgelerindeki işlev bozukluklarına sahip oldukları görülmüştür. Bu eksikliklerin, duygusal düzenleme ve sosyal etkileşimlerde sorunlara neden olduğu ileri sürülmektedir. Çocukluk çağı travmalarının da psikopatik eğilimlerin ortaya çıkmasında önemli bir rolü olduğu ve çocuklukta yaşanan şiddet, cinsel istismar ve duygusal ihmalin psikopatik özelliklerle güçlü bir ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Moreira ve ark., 2022). Psikopati ile travma arasındaki ilişkiye dair yapılan çeşitli çalışmalarda çocukların büyürken yaşadıkları travmatik deneyimlerin, kişilik örüntüleri ve duygusal yapılanmaları üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu ve bu etkilerin yetişkinlikte psikopatik kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabileceği ileri sürülmüştür (Ireland ve ark., 2020). Psikopati, çeşitli kaynaklarda işlevsel olmayan kişiler arası ilişkiler, çocukluk dönemi istismar ve ihmali gibi çevresel faktörlerin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda yürütülen bir çalışmada, çocukluk döneminde daha yüksek düzeyde ilişki travması yaşayan kişilerin PCL-R puanları daha yüksek bulunmuştur. Çalışmanın bulguları incelendiğinde, çocukluk dönemindeki travmaların, daha şiddetli psikopati özelliklerinin gelişiminde etkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, çocukluk çağı travmaları ile psikopati arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların son yıllarda artmakla birlikte hala sınırlı olduğu görülmektedir (Craparo ve ark., 2013).

1.7.KONUYLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Şiddet riskine yönelik yapılan çalışmalarda, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının yetişkinlikte şiddet davranışlarıyla güçlü bir ilişki içinde olduğu ve travmaların şiddet eğilimini artırdığı gözlenmiştir (Bosqui ve ark., 2014). Yapılan

Çalışmalarda, ocukluk travmalarının suç davranışlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Cantürk ve arkadaşları (2021), yapmış oldukları çalışmada erkek mahkum/ tutuklular arasında çocukluk travmaları ile şiddet eğilimi ve suç davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma bulguları incelendiğinde, mahkumlar ve tutuklular arasında çocukluk travmaları ile suç ve şiddet eğilimleri arasında bir ilişki olduğu ileri sürülmüştür. ocuk istismarı ile yetişkinlik/ömür boyu şiddet suçluluğu arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, 0-11 yaşlarında yaşanan ocuk istismarının, tüm şiddet göstergelerinin sonuçlarını tahmin ettiği görülmüştür (Topitzes ve ark., 2012). Benzer şekilde, Hosser ve arkadaşları (2007), cezaevinde bulunan 1526 erkeğin çocukluk döneminde kötü muamele görme ile öz bildirim şiddet seviyelerinin arasında bir ilişki olduğunu ve kötü muamele görme seviyesi arttıkça uygulanan şiddet seviyesinin de arttığını ileri sürmüştür. Mersky ve Reynolds (2007), ocuklukta yaşanan kötü muamele ile şiddet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, istismarın, bireyin şiddet içeren bir suçtan hüküm giyme olasılığını %51 oranında arttırdığı ve çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimler ile şiddet suçu arasındaki ilişkiyi destekleyici sonuçlar çıktığı görülmüştür. Kazemian ve arkadaşları (2011) ise, çocuklukta ihmal edilen bireylerin, edilmeyenlere kıyasla ergenlik döneminde suç işleme olasılıklarının dört kat daha fazla olduğunu ileri sürmüştür. şiddetle ilişkili faktörlerin incelendiği bir araştırmada, annelerine şiddet uygulanan çocukların ileriki yaşamlarında şiddet uygulama riskinin arttığı gözlemlenmiştir (Knapp, 1998). Bu araştırmaya benzer olarak başka bir çalışmada, annelerine şiddet uygulandığına tanık olan çocukların, yetişkinliklerinde eşlerine şiddet uygulama riskinin on kat arttığı görülmüştür (Malmquist, 1986). Olumsuz ocuk deneyimleri ile suç davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ev içi şiddetin; hem şiddet içeren hem de içermeyen suç türleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır (Bauer ve ark., 2024). Çocukluk dönemi olumsuz yaşantıların yetişkinlikte fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları ile agresif davranışlarla ilişkisini inceleyen bir araştırmada, suçlu grup suçlu olmayan gruptan dört kat daha fazla olumsuz deneyim bildirdiği belirlenmiştir. Buna ek olarak, cinsel suçlu ve ocuk istismarcılarının, diğer suçlu gruplarına göre çocuklarında cinsel istismara uğrama olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma sonucu incelendiğinde suç davranışlarının çocukluk ağı olumsuz yaşantıları ölçeğinde

yüksek puanlarla ve çocuklukta yaşanan zorlukların, yetişkinlikte suçlulukla ilişkili olduğu ileri sürülmüştür. Bu bağlamda, suçun önlenmesi için tedavi müdahalelerinin erken yaşam deneyimlerine yönelik müdahalelerin önem taşıdığı vurgulanmıştır (Reavis ve ark., 2013). Çocukluk dönemi travmalarının yetişkinlikte psikolojik ve sosyal gelişim üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma durumu, cinsel suçluların psikolojik sorunlara sahip olmasının nedenleri arasında kabul edilmekte ve bu bireylerin yetişkinlikte cinsel suçlar işleme olasılığını da artırdığı ileri sürülmektedir. Literatür incelendiğinde, cinsel suçluların genel nüfusla karşılaştırıldığında çocukluk dönemlerinde fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Abbiati ve ark., 2014). Çocuklukta yaşanan fiziksel ve duygusal istismar ile ihmalkarlığın şiddet riski, saldırganlık ve düşmanlık (Dyer ve ark., 2013) ile ilişkili bulunduğu; ve özellikle de cinsel istismarın TSSB, depresyon, intihar, cinsel serbestlik ve mağdur-fail döngüsü (Paolucci ve ark., 2001) gibi olumsuz sonuçlara yol açtığı görülmüştür.

Travma ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiye yönelik yapılan bir çalışmada, 88 erkek ve kadın mahkumun ASKB tanısı, psikopati şiddeti, TSSB semptom şiddeti ile fiziksel, cinsel ve suçla ilgili travma geçmişi değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, fiziksel istismar geçmişi olanların, olmayanlara kıyasla ASKB tanısı alma olasılıklarının 5 kat daha fazla olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan bazı araştırmalarda, çocuk istismarının, duygusal düzenleme yeteneklerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği ve bu durumun da yetişkinliğe kadar devam ederek saldırgan ve şiddetli davranışlara yol açabileceği belirtilmiştir (Gobin ve ark., 2015). Çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların, yetişkinlik dönemlerinde antisosyal davranışlara yol açtığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan bir çalışmada, 585 katılımcının erken çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz deneyimlerin, ergenlikte pasif kaçınma işlevselliğinde bozulmalara neden olduğu ve bu durumun da geç ergenlik döneminde artan antisosyal davranışlara yol açtığı belirtilmiştir. Araştırma sonucunda, nörokognitif işlevsizliğin ilerleyen antisosyal davranışları tahmin ettiği ve erken çocukluk dönemi zorlukları ile antisosyal davranış arasındaki ilişkiyi etkilediği ileri sürülmüştür (Yazgan ve ark., 2021). Çocukluk dönemi istismarı, çeşitli çalışmalarda

ASKB'nin önemli bir yordayıcısı olarak kabul edilmiştir. Douglas ve arkadaşları (2011), yapmış oldukları çalışmada, 5-HTTLPR genotipi ile olumsuz çocukluk yaşantılarının madde bağımlılıkları örnekleminde ASKB için risk faktörlerini incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın, ASKB riskini artırdığı bulunmuştur. Çocukluk travması ve bağlanmanın yetişkinlik döneminde ASKB ile ilişkinin incelendiği çalışmaya 346 kokain bağımlısı yetişkin erkek katılım sağlamıştır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, ASKB ile duygusal ve fiziksel istismar arasında güçlü bir ilişki bulunduğu ileri sürülmüştür (Schorr ve ark., 2021). Buna karşın, farklı travma türlerinin, ASKB ile olan ilişkisinin hala belirsizliğini koruduğu görülmektedir (Gobin ve ark., 2015). Yapılan başka bir araştırmada, 16-25 yaşları arasındaki genç yetişkinlerin çocukluk çağındaki cinsel istismar ve fiziksel ceza/istismar ile erken yetişkinlikteki ruhsal sağlık sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, cinsel istismar ve fiziksel istismara maruz kalma, depresyon, anksiyete bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, madde bağımlılığı, intihar düşünceleri ve girişimleri gibi ruhsal bozukluklarla artmış riskler ile ilişkili bulunmuştur. Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalanların maruz kalmayanlara kıyasla 2 kat daha fazla bozukluk yaşadığı ve ruhsal sağlık problemlerinin yaklaşık %13'ünü açıkladığı tahmin edilmektedir (Fergusson ve ark., 2008). DSM-5 kriterlerine göre ASKB tanısı alan bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada, kişilerin çocukluk çağında maruz kaldıkları travmaları, aleksitimi, içselleştirilmiş damgalama düzeyleri ve çok boyutlu sosyal destek algıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda, ASKB olan grubun fiziksel ihmal harici çocukluk çağı travma skorları, karşılaştırılan sağlıklı kontrol grubundan anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır (Taşçı ve ark., 2024). Şiddetli zihinsel hastalığı bulunan 162 erkek hasta üzerinde yapılan başka bir çalışmada, çocukluk dönemi olumsuz deneyim, antisosyal kişilik bozukluğu ve şiddet davranışı riski arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların %32'si, 15 yaşından önce çocukluk travması yaşamış olduğunu bildirmiş ve bu grubun çocukluk çağı travması yaşamayanlara kıyasla şiddet davranışlarında bulunma olasılığı daha yüksek bulunmuştur (Bruce ve Laporte, 2015).

Travma ve psikopati ilişkisini inceleyen bir çalışmada, çocukluk dönemi istismar ve/veya ihmale uğramış bireylerin PCL-R puanlarının, kontrol grubuna göre

anlamli şekilde daha yüksek olduğu bulunmuş ve çocukluk dönemi travması ile psikopati arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Weiler ve Widom, 1996). Benzer şekilde, çocukluk döneminde ihmal veya istismarın yetişkin PCL puanları ve şiddet suçları üzerindeki olası etkileri incelenmiştir. 199 yetişkin erkek üzerinde yrtlen çalışmada, yüksek travma maruziyeti bulunan grubun, yüksek PCL puanları olan kişilerle birlikte anlamli şekilde daha fazla şiddet davranışı sergilediği grlmştir (Lang ve ark., 2002). Olumsuz aile yaşantıları ve erken travmatizasyon, agresif ve şiddetli davranışların gelişmesinde nedensel bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Sevecke ve arkadaşları (2016), yapmış oldukları çalışmada suça sürüklenen erkek çocuklarında fiziksel istismar, duygusal düzensizlik ve psikopatik özellikler arasında anlamli ilişkiler bulmuştur. Boduszsek ve arkadaşları (2019) yapmış oldukları çalışmada, cinsel istismarın bireyin yüksek psikopati grubuna dahil olma olasılığını %116 oranında artırdığını ileri srmştir. Çalışma sonucunda, cinsel istismarın özellikle de daha şiddetli psikopatik kişilik işlevlerinin gelişiminde güçlü bir dolaylı faktör olduğu belirtilmiştir. Trulson ve arkadaşları (2016) tarafından 3382 ağır suçlu üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, travmatik olayların doğrudan veya psikopatik kişilik yapısıyla ilişkisinin dolaylı etkisi nedeniyle, davranışsal sorunların ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu grlmştir. Bu nedenle, çocukların erken dönem yaşantılarında travmaya maruz kalmalarını azaltmaya yönelik önleyici müdahaleler, suçluluğu ve ilgili antisosyal davranışları azaltabilir; ayrıca, bu tür davranışların ortaya çıkma olasılığını artıran kişilik patolojilerinin etkisinin de azalmasına yardımcı olabilir (DeLisi ve ark., 2021). alışmalar incelendiğinde, travmatik deneyimlerin, psikopatik özelliklerin gelişiminde önemli bir risk faktörü olduğu ve bu alanda yapılan araştırmaların sayısının son yıllarda arttığı görülmektedir (Garofalo ve ark., 2024). Buna karşın, farklı istismar ve ihmal türlerinin etkileri arasında farklılıklar ve tutarsızlıklar olduğu gözlenmektedir. Psikopati ve travmanın gençlerde davranış sorunlarıyla ilişkili olmasına karşın yapılan çalışmalarda travma, psikopati ve suçluluk arasında çok yönlü ve karmaşık ilişkiler içinde olduğu görülmektedir (DeLisi ve ark., 2021).

Psikopati eğilimleri, antisosyal davranışlar ve travma arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, antisosyal kişilik bozukluğu olan şiddet suçlularının, psikopati eğilimi gösterenler ve göstermeyenler arasında çocukluk dönemi kötü

muamele deneyimleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopati eğilimleri birlikte bulunan suçluların, cinsel ve duygusal istismar dışında daha fazla çocukluk dönemi fiziksel istismar bildirdiği görülmüştür (Kolla ve ark., 2013). Yapılan bir çalışmada cezaevlerindeki 183 yetişkin erkek üzerinde psikopatik özellikler, antisosyal kişilik bozukluğu ve çocukluk dönemi travmaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın bulgularında, özellikle fiziksel istismar ve ihmalin antisosyal kişilik özellikleri ve psikopatik eğilimlerle anlamlı ilişkiler gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca fiziksel istismar, psikopatinin antisosyal yönü ile güçlü bir ilişki gösterirken cinsel istismar çocukluk döneminde davranış bozukluğu şiddeti ile ilişkili bulunmuştur. Duygusal ihmal ise, psikopatinin duygusal ve kişiler arası özellikleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda, erken dönemde sunulacak terapötik müdahalelerin gençlerdeki şiddetli suç davranışlarını azaltmaya yardımcı olabileceği vurgulanmıştır (Dargis ve ark., 2016).

1.8.ARAŞTIRMANIN AMACI

Suç davranışının psikolojik açıklamaları incelendiğinde, bazı ruhsal bozuklukların suç davranışında etkili olduğu görülmüştür (Akpınar, 2018). Mahkum ve tutuklular arasında yapılan çeşitli çalışmalarda, yüksek düzeyde ruhsal rahatsızlığın yaygın olduğu görülmüş ve şiddet suçunu artıran faktörler arasında antisosyal kişilik bozukluğu, şizofreni, duygudurum ve anksiyete bozuklukları eş tanılar olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak, antisosyal kişilik bozukluğu olan tutuklu ve hükümlülerin diğer suçlar dahil özellikle yoğun şiddet içeren suçları işledikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda, antisosyal kişilik bozukluğunun şiddet suçlarını arttıran bir risk faktörü olduğu görülmektedir (Demirbaş, 2019). Suç ile ilişkili diğer çalışmalarda, suç ve şiddetle en çok ilişkilendirilen ruhsal bozuklukların psikopati ve antisosyal kişilik bozukluğu olduğu görülmüştür (Lengerli, 2010). Bu doğrultuda, fiziksel ve cinsel şiddet suçu antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Suç davranışı ile cinsel istismar öyküsü arasındaki ilişki incelendiğinde, cinsel istismar öyküsü ile suç davranışının ilişkili olduğu ve cinsel şiddet suçu işlemiş kişilerin en yüksek düzeyde cinsel istismar bildirdikleri gözlenmiştir (Çakır, 2022; Proeve ve Reilly, 2007). Cinsel istismar öyküsüne sahip olan yetişkin erkeklerde, diğer

suçlara kıyasla cinsel suç işleme olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür (Reavis ve ark., 2013). Çocukluk çağında ihmal ya da istismara maruz kalan bireylerle yapılan bir araştırmada, erken dönem ihmal ya da istismar yaşantılarının ileride suça karışma eğilimlerinde artışa neden olduğu ve özellikle şiddet içerikli davranışlar ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Ayan, 2013; Heide ve Solomon, 2006). Bu bağlamda, araştırmanın amacı cinsel ve fiziksel şiddet suçlarından hüküm giymiş 18-45 yaş arası yetişkin erkeklerin antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile erken dönem istismar ve ihmal yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, bunların bazı sosyo-demografik değişkenler açısından ve fiziksel-cinsel şiddet suçlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Aynı zamanda, çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının psikopati ve antisosyal davranış puanlarını etkileyip etkilemediği de araştırmanın diğer amaçlarından birini oluşturmaktadır. Bu sayede, temelde elde edilen veriler doğrultusunda hem suçu önlemeye yönelik politikaların ve müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sağlamak hem de klinik psikoloji alanında, travma öyküsü olan bireylerle çalışan uzmanlara yol gösterici olabileceği düşüncesiyle, antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile erken dönem travmalar arasında ilişkinin incelenmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın hipotezleri aşağıda yer almaktadır:

Araştırma Hipotezleri:

H₁: Antisosyal davranış ile psikopati eğilimi arasında anlamlı ilişki vardır.

H₂: Antisosyal davranış ile çocukluk çağı travma alt boyutları arasında anlamlı ilişki vardır.

H₃: Psikopati eğilimi ile çocukluk çağı travma alt boyutları arasında anlamlı ilişki vardır.

H₄: Antisosyal davranış toplam puan, psikopati eğilimi toplam puan ve çocukluk çağı travma alt boyut puanları şiddet türleri açısından farklılık göstermektedir.

H₅: Katılımcıların antisosyal davranış toplam puanları sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık göstermektedir.

H₆: Katılımcıların psikopati eğilimi toplam puanları sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık göstermektedir.

H7: Katılımcıların çocukluk çağı travma alt boyut puanları sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık göstermektedir.

H8: Çocukluk çağı travmaları, antisosyal davranış ve psikopati eğilim gösterme olasılığını yordamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Çalışmaya Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bakırköy/Metris 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında fiziksel şiddet ve cinsel şiddet suçlarından hükümlü olarak bulunan 18-45 yaş arasındaki yetişkin erkekler katılım sağlamıştır. Araştırmanın örneklemini, amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen ve gönüllü katılımı kabul eden, fiziksel ve cinsel şiddet suçlarından hükümlü toplam 266 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin %42,5'i (n=113), fiziksel şiddet ve %57,5'inin (n=153) cinsel şiddet suçundan hükümlü olduğu kaydedilmiştir. Fiziksel şiddet ve cinsel şiddet suçlarından dolayı cezaevinde bulunan erkek hükümlü yaşlarının ortalaması 31,82 ve standart sapması 8,58'dir.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Tez çalışması kapsamında, Bilgilendirilmiş Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan hükümlülerin; yaş, medeni durum, eğitim durumu, cezaevine girmeden önce çalışma durumu ve mesleği, cezaevine girmeden önce ortalama gelir durumu, cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alma ve ailede psikolojik rahatsızlık durumu, çocukluğunun kimlerle geçtiği, ailede suç geçmişi, aile içerisinde anne ve baba arasında fiziksel şiddet olup olmadığı, anne ve babanın sağ olup olmadıkları, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın birliktelik durumu, hangi suçtan cezaevinde bulunduğu, daha önce cezaevi geçmişi olup olmadığı, suçu ile ilgili düşüncesi, ne kadar süredir cezaevinde bulunduğu ve ilk hüküm giyildiğinde

kaç yaşında olduğu gibi sorular yer almaktadır. Toplamda 20 sorudan oluşmaktadır (bkz.EK. 4).

2.2.2.Antisosyal Davranış Ölçeği

Antisosyal Davranış Ölçeği, Kartallar (1996) tarafından geliştirilmiş ve 485'i erkek, 255'i kadın olmak üzere 300 hükümlü, 289 normal ve 151 psikiyatrik hasta olmak üzere toplam 740 kişilik bir örneklem grubu üzerinde kullanılarak oluşturulmuştur. 37 maddeden oluşan ölçekte maddeler, bireyler tarafından kendilerine uygunluk derecelerine göre “Doğru” veya “Yanlış” olarak cevaplandırılmaktadır. Bireyin verdiği her bir cevap “1” puan olarak değerlendirilmekte ve beklentiye uygun olarak cevaplandığı soruların toplamı o bireyin Antisosyal Davranış Ölçeği’nden almış olduğu toplam puanı göstermektedir. Bu doğrultuda, ölçekten alınabilecek en düşük puan “0”, en yüksek puan ise “37” arasında değişmekte ve yüksek bir puan yüksek düzeyde antisosyal eğilimi, düşük bir puan ise düşük düzeyde antisosyal eğilimi göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik hesaplanmasında, ön test- son test korelasyon katsayısı $r=0,82$ olarak bulunmuştur. İç tutarlılığı tespit etmek amacıyla Kuder-Richardson 20 tekniği uygulanmış ve güvenirlik katsayıları şu şekilde bulunmuştur: Normal grup için $KR-20=0,83$, hükümlü grup için $KR-20=0,82$ ve psikiyatrik hasta grubu için ise $KR-20=0,84$ ’dir. Bu sonuçlara göre, ölçeğin her üç grup için de güvenilir olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında, üç grup arasında Antisosyal Davranış Ölçeği’nden alınan puanlar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için Tek Yönlü Varyans Analizi Tekniği ve Newman-Kauls tekniği uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda, Antisosyal Davranış Ölçeği’nin geçerli bir ölçek olduğu tespit edilmiştir (Çuhadaroğlu, 2004). (bkz.EK.5).

2.2.3.Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği (LSRP), 26 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekte, birincil psikopatiyi ölçen 16 madde ve ikincil psikopatiyi ölçen 10 madde bulunmaktadır. Ölçeğin maddeleri, “1= Kesinlikle Katılmıyorum” ve “4= Kesinlikle Katılıyorum” ifadelerine karşılık gelen 1-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Ölçeğin bazı maddeleri ters puanlanmaktadır (Ters kodlanan

Madde: 3, 7, 10, 13, 15, 21, 26). Birincil ve ikincil psikopati alt-ölçeklerinden elde edilen puanların toplanmasıyla toplam puan elde edilmekte ve alınan yüksek puanlar yüksek derecede psikopatiyi ifade etmektedir.

Levenson ve arkadaşları (1995), her iki alt-ölçeğin iç tutarlılığını hesaplamıştır. Birincil psikopatinin iç tutarlılığı 0,82, ikincil psikopatinin alfa değeri ise 0,63 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkiye standardizasyonu Engeler ve Yargıç (2005) tarafından çalışılmıştır. 212 katılımcıdan oluşan örneklem üzerinden yapılan çalışmada birincil psikopati için alfa değeri 0,76, test-tekrar test korelasyonu 0,77 olarak bulunurken ikincil psikopatinin ise güvenirliği 0,51 ve test-tekrar test korelasyonu 0,68 olarak bulunmuştur (Lengerli, 2010; Engeler, 2005; Çağlar, 2016). (bkz.EK.6).

2.2.4.Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012), tarafından ölçeğin Türkçe uyarlamasının güvenirlik ve geçerliliğini belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yürütülmüştür. Ölçek, çocukluk çağına ait cinsel, fiziksel, duygusal istismar ile duygusal ve fiziksel ihmali içeren 5 alt boyuttan oluşmakta ve toplam 28 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek maddeleri, “1 = Hiçbir zaman” ve “5 = Çok sık” şeklinde puanlanmaktadır. 5’li likert tipi özelliğe sahip bu ölçek hesaplanırken, önce olumlu ifadelerden (madde 2,5,7,13,19,26,28) elde edilen puanlar ters çevrilir, ardından toplam puan, 5 alt boyuttan elde edilen puanların toplamından elde edilmektedir. Alt boyutlardan alınabilecek puanlar 5-25 değişirken, toplam puan 25-125 arasında olmaktadır. Ölçekteki 3,8,14,18,25 numaralı maddeler duygusal istismar, 20,21,23,24,27 numaralı maddeler cinsel istismar, 9,11,12,15,17 numaralı maddeler fiziksel istismar; 1,4,6,2,26 numaralı maddeler fiziksel ihmal ve 5,7,13,19,28 numaralı maddeler duygusal ihmal olarak değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Türkçe’ye adaptasyon güvenirlik ve geçerlik çalışmasında, Cronbach Alpha değeri 0,93, Guttman yarım test katsayısı 0,97 ve test-tekrar testinde korelasyon katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için korelasyon katsayıları, duygusal ihmal için 0,85, duygusal ve fiziksel istismar için 0,90, cinsel istismar için 0,73 ve fiziksel ihmal için 0,77 olarak bulunmuştur (Şar ve ark., 2012). (bkz.EK.7).

2.3.UYGULAMA

Bu araştırmada oluşturulan kişisel bilgi formu ve ilgili ölçekleri içeren anket formları, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna sunulmuş, gerekli izinler alınmış ve 2023-28/03 sayılı kararı ile kurul tarafından uygun bulunmuştur (bkz. EK 1). Araştırmanın cezaevinde yürütülebilmesi için araştırmanın içeriği, amacı, kişisel bilgi formu ve ilgili ölçekleri içeren anket formları, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne sunulmuş ve 22/11/2023 tarihi E-57292265-204.04-1447/167496 sayı ile araştırma uygun görülmüş, ardından Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bakırköy/Metris 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında fiziksel ve cinsel şiddet suçluları nedeniyle hükümlü olan kişilerle araştırma yürütülmeye başlanmıştır (bkz. EK 2). Anketler verilmeden önce katılımcılara araştırmanın amacı, ölçeklerde yer alan bilgilerin gizli tutulacağı, gönüllülük esasına dayandığı ve herhangi bir yasal sorumluluklarının olmadığı bilgisi verilmiştir. Hükümlülere, Bilgilendirilmiş Onam Formu (bkz. EK 3) imzalatıldıktan sonra ölçek dağıtımı yapılmıştır. Uygulama yaklaşık olarak 35-40 dakika srmştir.

2.4.VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin değişkenlerin frekans analizi yapılarak yüzde dağılımı verilmiştir. Kullanılan leklerin toplam ve alt boyut puanlarının güvenirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbachs's Alpa katsayıları bulunmuştur. Çarpıklık-basıklık değerleri kullanılarak normallik varsayımları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda normal dağılım sergiledikleri görülmüş ve parametrik testlerin kullanılmasına karar berilmiştir. Katılımcıların doldurdıkları ölçeklerden elde edilen ölçek toplam ve alt boyut toplam puanlarının betimleyici istatistikleri ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Gruplar arası farklılıkların hesaplanması amacıyla Bağımsız rneklem t-Testi, ANOVA ve bulunan farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Tukey-B (Post Hoc) Testi kullanılmıştır. Ölçek toplam ve alt boyut puanları arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Çocukluk ağı ruhsal travma toplam ve alt boyut puanlarının

antisosyallik ve psikopati üzerindeki yordayıcılık gücünü ölçmek ve modelleme yapmak amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır.

2.5.BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilerin analizine yer verilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

2.5.1.Demografik Bilgilere Göre Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerinin yüzde ve frekans değerleri ile araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Antisosyal Davranış Ölçeği ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeklerinin ortalama, standart sapma ve en küçük-en büyük değerleri verilmiştir.

Tablo 1.Örneklemin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Medeni Durum	Evli	82	30,8
	Bekar	143	53,8
	Boşanmış	41	15,4
Toplam		266	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul ve ortaokul	132	49,6
	Lise	108	40,6
	Üniversite ve üstü	26	9,8
Toplam		266	100,0
Meslek	Var	226	85,0
	Çalışmıyordum	16	6,0
	Ara sıra çalışıyordum	24	9,0
Toplam		266	100,0
Cezaevine Girmeden Önce Gelir Durumu	Gelirim yoktu	12	4,5
	2324 TL ve altı	33	12,4
	2325-5000 TL arası	42	15,8
	5001-8000 TL arası	57	21,4
	8001 TL ve üzeri	122	45,9
Toplam		266	100,0
Psikiyatrik Tanı Durumu	Evet	23	8,6
	Hayır	243	91,4
Toplam		266	100,0
Ailede Psikolojik Rahatsızlık Durumu	Evet	28	10,5
	Hayır	238	89,5
Toplam		266	100,0

Çocukluğunuz Kimlerle Geçti	Anne, baba ve kardeş	232	87,2
	Anne veya baba	15	5,6
	Yalnız kardeş	5	1,9
	Akraba	9	3,4
	Yetiştirme yurdu	5	1,9
Toplam		266	100,0
Ailede Suç Durumu Var Mı	Evet	61	22,9
	Hayır	205	77,1
Toplam		266	100,0
Aile Arasında Şiddet Var Mı	Evet	58	21,8
	Hayır	208	78,2
Toplam		266	100,0
Anne Hayatta Mı	Evet	225	84,6
	Hayır	41	15,4
Toplam		266	100,0
Baba Hayatta Mı	Evet	202	75,9
	Hayır	64	24,1
Toplam		266	100,0
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	76	28,5
	Okur-yazar	30	11,3
	İlkokul	95	35,7
	Ortaokul	43	16,2
	Lise	22	8,3
Toplam		266	100,0
Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	38	14,3
	Okur-yazar	36	13,5
	İlkokul	113	42,5
	Ortaokul	55	20,7
	Lise	24	9,0
Toplam		266	100,0
Anne Baba Birliktelik Durumu	Evli	195	76,5
	Boşanmış	71	23,5
Toplam		266	100,0
Suç Türü	Fiziksel Şiddet	113	42,5
	Cinsel Şiddet	153	57,5
Toplam		266	100,0
Cezaevi Geçmişi	Evet	77	28,9
	Hayır	189	71,1
Toplam		266	100,0
Suçunuz ile İlgili Düşünceler	Pişmanım	92	34,6
	Pişman değilim	10	3,8
	Suçsuzum	164	61,6
Toplam		266	100,0

Çalışmaya 82 evli (%30,8), 143 bekar (%53,8) ve 41 boşanmış (%15,4) olmak üzere toplam 266 kişi katılmıştır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, ilkokul ve ortaokul mezunu 132 kişi (%49,6), lise mezunu 108 kişi (%40,6) ve üniversite ve üstü 26 kişi (%9,8) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde, mesleği olan 226 kişi (%85,0), çalışmıyordum yanıtını veren 16 kişi (%6,0) ve ara sıra çalışan 24 kişi (%9,0) olduğu bulunmuştur. Cezaevine girmeden önce gelir durumu incelendiğinde, geliri olmayan 12 kişi (%4,5), 2324 TL ve altında 33 kişi (%12,4), 2325-5000 TL arasında 42 kişi (%15,8), 5001-8000 TL arasında 57 kişi (%21,4) ve 8001 TL ve üzerinde 122 kişi (%45,9) olduğu bulunmuştur. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan 23 kişi (%8,6) ve almayan 243 kişi (%91,4), ailede psikolojik rahatsızlığı olan 28 kişi (%10,5) ve olmayan 238 kişi (%89,5) olduğu bulunmuştur. Çocukluğunu kimlerle geçti değişkeni incelendiğinde, anne, baba ve kardeşlerle geçiren 232 kişi (%87,2), yalnız anne veya baba ile geçiren 15 kişi (%5,6), yalnız kardeş ile geçiren 5 kişi (%1,9), akraba ile geçiren 9 kişi (%3,4) ve yetiştirme yurdunda geçiren 5 kişi (%1,9) olduğu bulunmuştur. Ailede suç işlemiş kişi sayısı 61 kişi (%22,9) ve suç işlememiş kişi sayısı 205 kişi (%77,1), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet bulunan 58 kişi (%21,8) ve bulunmayan 208 kişi (%78,2) olduğu bulunmuştur. Annesi hayatta olan 225 kişi (%84,6) ve hayatta olmayan 41 kişi (%15,4), babası hayatta olan 202 kişi (%75,9) ve hayatta olmayan 64 kişi (%24,1) olduğu bulunmuştur.

Anne eğitim durumu incelendiğinde, okur-yazar olmayan 76 kişi (%28,6), okur-yazar 30 kişi (%11,3), ilkokul mezunu 95 kişi (%35,7), ortaokul mezunu 43 kişi (%16,2), lise mezunu 22 kişi (%8,3) olduğu bulunmuştur. Baba eğitim durumu incelendiğinde, okur-yazar olmayan 38 kişi (%14,3), okur-yazar 36 kişi (%13,5), ilkokul mezunu 113 kişi (%42,5), ortaokul mezunu 55 kişi (%20,7), lise mezunu 24 kişi (%9,0) olduğu bulunmuştur. Anne baba birliktelik durumu incelendiğinde, evli olan 195 kişi (%76,5) ve boşanmış olan 71 kişi (%23,5) olduğu bulunmuştur. Fiziksel şiddetten dolayı cezaevinde hüküm giyen 113 kişi (%42,5) ve cinsel şiddetten dolayı cezaevinde hüküm giyen 153 kişi (%57,5) olduğu bulunmuştur. Daha önce cezaevine girme durumu incelendiğinde, giren 77 kişi (%28,9) ve girmeyen 189 kişi (%71,1) olduğu bulunmuştur. Suçlarıyla ilgili düşünceler ve yanıtlar incelendiğinde, pişman

olan 92 kişi (%34,6), pişman olmayan 10 kişi (%3,8) ve suçsuzum diyen 164 kişi (%61,6) olduğu bulunmuştur.

Tablo 2.Örneklemin Demografik Değişkenler Açışından Dağılımı

Değişkenler	n	En Küçük Değeri	En Büyük Değeri	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	266	18	45	31,82	8,581
Cezaevi süresi (ay)	118	1	216	41,83	47,688
İlk hüküm yaşı	149	13	45	26,00	7,780

Yaş değeri incelendiğinde, katılımcıların en düşük yaş değeri 18 ve en yüksek değeri ise 45 yaş arasında ($\bar{x}$ =31,82) olduğu bulunmuştur. Ne kadar süredir cezaevinde bulunuyorsunuz değeri incelendiğinde, en düşük değeri 1 ay ve en yüksek değeri ise 216 ay arasında ($\bar{x}$ =41,83) olduğu bulunmuştur. İlk hüküm giydiğinizde kaç yaşındaydınız değeri incelendiğinde, en düşük yaş değeri 13 ve en yüksek değeri ise 45 yaş arasında ($\bar{x}$ =26) olduğu bulunmuştur.

2.5.2.Antisozyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Güvenirlik Analizine Yönelik Bulgular

Tablo 3.Ölçek ve Ölçek Alt Boyutlarının İç Tutarlılık Katsayıları

Değişkenler	n	k	Cronbach Alfa
Çocukluk Çağı Travmaları	266	37	0,804
Fiziksel İstismar	266	5	0,869
Duygusal İstismar	266	5	0,815
Cinsel İstismar	266	5	0,856
Fiziksel İhmal	266	5	0,613
Duygusal İhmal	266	5	0,817
Antisozyal Davranış	266	26	0,670
Levenson Öz Bildirim Psikopati	266	28	0,843

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği' nin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, 0,804 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel İstismar alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0,869, Duygusal İstismar alt boyutunun Cronbach alfa

iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0,815 ve Cinsel İstismar alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0,856 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel İhmal alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0,613; Duygusal İhmal alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0,817 olarak hesaplanmıştır. Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı, 0,670 olarak hesaplanmıştır. Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı, 0,843 olarak hesaplanmıştır.

2.5.3. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Betimleyici İstatistik Değerlerine Yönelik Bulgular

Tablo 4. Antisosyal Davranış, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Genel ve Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistik Tablosu

Ölçekler	Alt Boyut/Genel Toplam	En Küçük Değeri	En Büyük Değeri	Ortalama	Standart Sapma
Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	Fiziksel İstismar	5	25	7,66	4,229
	Duygusal İstismar	5	25	7,94	4,217
	Cinsel İstismar	5	25	6,50	3,501
	Fiziksel İhmal	5	21	9,21	3,768
	Duygusal İhmal	5	25	11,56	5,405
Antisosyal Davranış	Ölçek Toplam Puan	5	30	15,88	6,027
Levenson Psikopati	Ölçek Toplam Puan	32	87	60,97	9,674

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 25 puan arasında, Duygusal İstismar alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 25 puan arasında, Cinsel İstismar alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 25 puan arasında, Fiziksel İhmal alt boyut toplam puanının en düşük değeri

5 ve en yüksek değeri ise 21 puan arasında ve Duygusal İhmal alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 30 puan arasında olduğu bulunmuştur. Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 30 puan arasında olduğu bulunmuştur. Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puanının en düşük değeri 32 ve en yüksek değeri ise 87 puan arasında olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Ölçek Toplam ve Alt Ölçek Puanı Normallik Sınaması Sonuçları

Değişkenler	$\bar{x}$	Medyan	Çarpıklık	Standart Hata	Basıklık	Standart Hata
Antisosyal Davranış	15,88	15,00	0,191	0,149	-0,903	0,208
Levenson Psikopati	60,97	61,00	0,039	0,149	0,103	0,208
Fiziksel İstismar	7,66	5,00	1,084	0,149	1,318	0,208
Duygusal İstismar	7,94	6,00	1,531	0,149	1,360	0,208
Cinsel İstismar	6,50	5,00	1,198	0,149	1,456	0,208
Fiziksel İhmal	9,21	9,00	0,811	0,149	0,089	0,208
Duygusal İhmal	11,56	10,00	0,635	0,149	-0,534	0,208

Kullanılan ölçek ve alt boyutlar için normallik varsayımının incelenmesinde iki kriter göz önüne alınmıştır. İlk olarak ortalama ve medyan değerleri arasındaki farkın az olması kriteri incelenmiştir. Son olarak eğiklik ve basıklık değerlerinin standart hata değerleri ile çarpımı sonucu elde edilen değerlerin $\pm 2,00$ aralığında olması beklenmektedir. Yapılan incelenmeler sonucunda çalışma ölçek ve alt boyutlarının ilgili iki kriteri de sağladığı görülmüş ve normal dağılım varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile birlikte parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

2.5.4. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Suç Türü ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği puanlarının suç türüne ve bazı demografik değişkenlere (medeni durum, gelir durumu, meslek durumu, ailede suç geçmişi, aile içi şiddet, anne-baba eğitim durumu ve cezaevi geçmişi) göre incelenmesine yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Medeni Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Medeni Durum	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Fiziksel İstismar	Evli	82	7,37	3,974	4,912	2 263	0,008*
	Bekar	143	7,29	3,955			
	Boşanmış	41	9,54	5,168			
Duygusal İstismar	Evli	82	7,99	3,939	1,096	2 263	0,336
	Bekar	143	7,68	4,255			
	Boşanmış	41	8,78	4,596			
Cinsel İstismar	Evli	82	6,41	3,453	1,108	2 263	0,332
	Bekar	143	6,34	3,149			
	Boşanmış	41	7,24	4,603			
Fiziksel İhmal	Evli	82	9,18	3,686	5,962	2 263	0,003*
	Bekar	143	8,71	3,534			
	Boşanmış	41	10,98	4,257			
Duygusal İhmal	Evli	82	11,35	5,684	5,225	2 263	0,006*
	Bekar	143	10,98	5,259			
	Boşanmış	41	14,00	4,749			
	Evli	82	14,85	6,017	1,717	2	0,182

Antisosyal Davranış Toplam Puan	Bekar	143	16,31	6,140		263	
	Boşanmış	41	16,39	5,513			
Levenson Öz Bildirim Psikopati Toplam Puan	Evli	82	58,54	9,900	4,871	2 263	0,008*
	Bekar	143	62,59	9,743			
	Boşanmış	41	60,17	7,899			

*p<0,05

Medeni durum değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Medeni durum kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(2,263)=4,912$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, boşanmış olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=9,54$), evli ($\bar{x}=7,37$) ve bekar ($\bar{x}=7,29$) olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre boşanmış olan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Medeni durum kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2,263)=1,096$; $p>0,05$. Medeni durum kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2,263)=1,108$; $p>0,05$.

Medeni durum kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(2,263)=5,962$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre,

boşanmış olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}$ =10,98), evli ($\bar{x}$ =9,18) ve bekar ($\bar{x}$ = 8,71) olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre boşanmış olan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Medeni durum kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(2,263)=5,225$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, boşanmış olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}$ =14,00), evli ($\bar{x}$ =11,35) ve bekar ($\bar{x}$ =10,98) olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre boşanmış olan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Medeni durum kategorilerine göre Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2,263)=1,717$; $p>0,05$.

Medeni durum kategorilerine göre Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(2,263)= 4,871$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, bekar olan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği' nin genel toplam puan ortalaması ($\bar{x}$ =62,59), evli ($\bar{x}$ =58,54) ve boşanmış ($\bar{x}$ =60,17) olan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre bekar olan katılımcılar Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Tablo 7. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Gelir Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Fiziksel İstismar	Gelirim yok	12	8,50	7,502	2,167	4 261	0,073
	2324 TL ve altı	33	9,06	4,763			
	2325-5000 TL	42	7,83	4,259			
	5001-8000 TL	57	8,12	3,799			
	8001 TL ve üstü	122	6,93	3,738			
Duygusal İstismar	Gelirim yok	12	9,00	6,267	1,010	4 261	0,403
	2324 TL ve altı	33	9,09	4,530			
	2325-5000 TL	42	7,95	4,054			
	5001-8000 TL	57	7,74	3,298			
	8001 TL ve üstü	122	7,62	4,330			
Cinsel İstismar	Gelirim yok	12	5,00	,000	0,922	4 261	0,452
	2324 TL ve altı	33	7,12	4,622			
	2325-5000 TL	42	6,81	3,307			
	5001-8000 TL	57	6,37	2,801			
	8001 TL ve üstü	122	6,43	3,673			
Fiziksel İhmal	Gelirim yok	12	9,50	4,563	7,250	4 261	0,000*
	2324 TL ve altı	33	11,24	3,683			
	2325-5000 TL	42	9,83	3,999			
	5001-8000 TL	57	10,09	3,988			
	8001 TL ve üstü	122	8,00	3,118			
Duygusal İhmal	Gelirim yok	12	13,67	6,184	4,779	4 261	0,001*
	2324 TL ve altı	33	13,45	4,146			
	2325-5000 TL	42	12,71	5,465			
	5001-8000 TL	57	12,33	5,645			
	8001 TL ve üstü	122	10,08	5,169			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Gelirim yok	12	19,08	6,360	3,761	4 261	0,005*
	2324 TL ve altı	33	18,85	5,954			
	2325-5000 TL	42	15,52	5,452			
	5001-8000 TL	57	15,70	5,435			
	8001 TL ve üstü	122	14,96	6,198			
Levenson Öz Bildirim Psikopati Toplam Puan	Gelirim yok	12	60,08	11,540	0,258	4 261	0,905
	2324 TL ve altı	33	60,70	10,144			
	2325-5000 TL	42	62,07	8,646			
	5001-8000 TL	57	60,21	8,287			
	8001 TL ve üstü	122	61,10	10,379			

* $p<0,05$

Gelir durumu değişkeni için katılımcıların çocukluk ağı Travmaları öleği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson öz Bildirim Psikopati öleği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Gelir durumu kategorilerine göre çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=2,167;p>0,05$. Gelir durumu kategorilerine göre çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=1,010;p>0,05$. Gelir durumu kategorilerine göre çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 0,922;p>0,05$.

Gelir durumu kategorilerine göre çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=7,250; p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) oklu karşılaştırma sonucuna göre, gelir durumu 2324 TL ve altında olan katılımcıların çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=11,24$), geliri olmayan ($\bar{x}=9,50$), 2325-5000 TL arası ($\bar{x}=9,83$), 5001-8000 TL arası ($\bar{x}=10,09$) ve 8001 TL üzerinde ($\bar{x}=8,00$) olan katılımcıların çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre gelir durumu 2324 TL ve altında olan katılımcılar çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Gelir durumu kategorilerine göre çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=4,779; p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) oklu karşılaştırma sonucuna göre, geliri olmayan katılımcıların çocukluk ağı Travmaları öleği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=13,67$), gelir durumu 2324 TL ve altında olan ($\bar{x}=13,45$),

2325-5000 TL arası ($\bar{x}=12,71$), 5001-8000 TL arası ($\bar{x}=12,33$) ve 8001 TL ve üzerinde ($\bar{x}=10,88$) olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği' nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre geliri olmayan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Gelir durumu kategorilerine göre Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)= 3,761$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, geliri olmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalaması ($\bar{x}=19,08$), gelir durumu 2324 TL ve altında olan ($\bar{x}=18,85$), 2325-5000 TL arası ($\bar{x}=15,52$), 5001-8000 TL arası ($\bar{x}=15,70$) ve 8001 TL ve üzerinde ($\bar{x}=14,96$) olan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre geliri olmayan katılımcılar Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Gelir durumu kategorilerine göre Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 0,258$; $p>0,05$.

Tablo 8. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Psikiyatrik Tanı Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Psikiyatrik Tanı	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Evet	23	10,00	5,402	2,810	264	0,005*
	Hayır	243	7,44	4,045			
Duygusal İstismar	Evet	23	9,65	5,781	2,045	264	0,042*
	Hayır	243	7,78	4,016			
Cinsel İstismar	Evet	23	7,35	4,802	1,216	264	0,225
	Hayır	243	6,42	3,355			
Fiziksel İhmal	Evet	23	9,43	4,294	0,303	264	0,762
	Hayır	243	9,19	3,723			
Duygusal İhmal	Evet	23	13,17	6,169	1,502	264	0,134
	Hayır	243	11,41	5,316			
	Evet	23	18,61	5,606	2,293	264	0,023*

Antisosyal Davranış Toplam Puan	Hayır	243	15,62	6,011			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Evet	23	63,09	8,723	1,100	264	0,272
	Hayır	243	60,77	9,752			

*p<0,05

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alma durumu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,810$; $p<0,05$. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=10,00$), cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların ($\bar{x}=7,44$) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,045$; $p<0,05$. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=9,65$), cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların ($\bar{x}=7,78$) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,216$; $p>0,05$. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında

istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)= 0,303$; $p>0,05$. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,502$; $p>0,05$.

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,293$; $p<0,05$. Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=18,61$), cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=15,62$) daha yüksektir.

Cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı alan ve cezaevine girmeden önce psikiyatrik tanı almayan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,100$; $p>0,05$.

Tablo 9. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Psikolojik Rahatsızlık Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Ailede Psikolojik Rahatsızlık Durumu	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Evet	28	10,89	6,160	4,421	264	0,000*
	Hayır	238	7,28	3,781			
Duygusal İstismar	Evet	28	10,46	6,089	3,410	264	0,001*
	Hayır	238	7,65	3,850			
Cinsel İstismar	Evet	28	7,29	3,264	1,257	264	0,210
	Hayır	238	6,41	3,523			
Fiziksel İhmal	Evet	28	11,46	5,059	3,419	264	0,001*
	Hayır	238	8,94	3,505			
Duygusal İhmal	Evet	28	16,00	5,944	4,781	264	0,000*
	Hayır	238	11,04	5,103			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Evet	28	19,21	6,674	3,151	264	0,002*
	Hayır	238	15,48	5,837			

Levenson Psikopati	Evet	28	63,61	11,481	1,531	264	0,127
Toplam Puan	Hayır	238	60,66	9,418			

*p<0,05

Ailede psikolojik rahatsızlık durumu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=4,421$; $p<0,05$. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=10,89$), ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=7,28$) daha yüksektir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=3,410$; $p<0,05$. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=10,46$), ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=7,65$) daha yüksektir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,257$; $p>0,05$.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=3,419$; $p<0,05$. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=11,46$), ailede

psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=8,94$) daha yüksektir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=4,781$; $p<0,05$. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=16,00$), ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=11,04$) daha yüksektir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=3,151$; $p<0,05$. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=19,21$), ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=15,48$) daha yüksektir.

Ailede psikolojik rahatsızlığı olan ve ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,531$; $p>0,05$.

Tablo 10. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Suç Durumu Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Suç	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Evet	61	8,87	4,992	2,253	264	0,027*
	Hayır	205	7,30	3,917			
Duygusal İstismar	Evet	61	8,46	4,911	1,088	264	0,278
	Hayır	205	7,79	3,988			
Cinsel İstismar	Evet	61	6,08	2,084	-1,062	264	0,289
	Hayır	205	6,62	3,818			
Fiziksel İhmal	Evet	61	9,49	4,044	0,672	264	0,502
	Hayır	205	9,12	3,688			
Duygusal İhmal	Evet	61	12,62	5,666	1,956	264	0,049*
	Hayır	205	11,24	5,298			
	Evet	61	16,31	5,635	0,642	264	0,521

Antisosyal Davranış Toplam Puan	Hayır	205	15,75	6,146			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Evet	61	62,51	9,533	1,421	264	0,157
	Hayır	205	60,51	9,691			

*p<0,05

Ailede suç işlemiş kişiler bulunuyor mu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,253$; $p<0,05$. Ailede suç işlemiş kişiler bulunan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=8,87$), ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=7,30$) daha yüksektir.

Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)= -1,062$; $p>0,05$. Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)= 0,672$; $p>0,05$.

Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=1,956$; $p<0,05$. Ailede suç işlemiş kişiler bulunan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=12,62$), ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=11,24$) daha yüksektir.

Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=0,642$; $p>0,05$. Ailede suç işlemiş kişiler bulunan ve ailede suç işlemiş kişiler bulunmayan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,421$; $p>0,05$.

Tablo 11. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Ailede Fiziksel Şiddet Durumu Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Fiziksel Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Evet	58	10,55	5,611	4,784	264	0,000*
	Hayır	208	6,86	3,352			
Duygusal İstismar	Evet	58	11,24	5,844	5,295	264	0,000*
	Hayır	208	7,02	3,076			
Cinsel İstismar	Evet	58	7,71	4,373	2,513	264	0,014*
	Hayır	208	6,16	3,147			
Fiziksel İhmal	Evet	58	11,59	4,527	4,789	264	0,000*
	Hayır	208	8,54	3,240			
Duygusal İhmal	Evet	58	15,76	5,617	6,651	264	0,000*
	Hayır	208	10,39	4,732			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Evet	58	19,86	5,877	6,069	264	0,000*
	Hayır	208	14,76	5,594			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Evet	58	64,28	10,612	2,990	264	0,003*
	Hayır	208	60,04	9,213			

* $p<0,05$

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet var mıydı değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=4,784$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt

boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=10,55$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=6,86$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=5,295$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=11,24$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=7,02$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,513$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=7,71$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=6,16$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=4,789$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=11,59$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=8,54$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı

bir farklılık vardır; $t(264)= 6,651$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=15,76$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=10,39$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=6,069$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=19,86$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=14,76$) daha yüksektir.

Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan ve aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,990$; $p<0,05$. Aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=64,28$), aile içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet olmayan katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=60,04$) daha yüksektir.

Tablo 12. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Fiziksel İstismar	Okur değil	76	8,20	4,327	1,187	4 261	0,317
	Okur-yazar	30	8,43	5,237			
	İlkokul	95	7,06	3,839			
	Ortaokul	43	7,84	4,270			
	Lise	22	7,00	3,805			

Duygusal İstismar	Okur değil	76	8,01	3,924	0,877	4 261	0,478
	Okur-yazar	30	7,93	4,525			
	İlkokul	95	7,44	3,905			
	Ortaokul	43	8,88	4,630			
	Lise	22	8,05	5,196			
Cinsel İstismar	Okur değil	76	6,33	3,189	4,056	4 261	0,003*
	Okur-yazar	30	6,80	3,727			
	İlkokul	95	5,72	2,404			
	Ortaokul	43	8,21	4,713			
	Lise	22	6,73	4,453			
Fiziksel İhmal	Okur değil	76	10,26	3,675	3,384	4 261	0,010*
	Okur-yazar	30	8,37	3,634			
	İlkokul	95	8,60	3,523			
	Ortaokul	43	9,84	4,214			
	Lise	22	8,09	3,571			
Duygusal İhmal	Okur değil	76	13,00	5,771	3,157	4 261	0,015*
	Okur-yazar	30	11,27	5,369			
	İlkokul	95	10,18	4,849			
	Ortaokul	43	12,14	5,410			
	Lise	22	11,82	5,395			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Okur değil	76	16,50	5,505	2,355	4 261	0,054
	Okur-yazar	30	15,67	6,177			
	İlkokul	95	15,77	6,132			
	Ortaokul	43	16,91	7,010			
	Lise	22	12,45	3,851			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Okur değil	76	60,24	8,317	0,901	4 261	0,464
	Okur-yazar	30	59,17	12,205			
	İlkokul	95	60,93	10,005			
	Ortaokul	43	62,86	9,973			
	Lise	22	62,41	8,075			

*p<0,05

Anne eğitim durumu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Anne eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=1,187; p>0,05$. Anne eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=0,877; p>0,05$.

Anne eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=4,056; p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=8,21$), anne eğitim durumu okur-yazar değil ($\bar{x}=6,33$), okur-yazar ($\bar{x}=6,80$), ilkokul ($\bar{x}=5,72$) ve lise mezunu ($\bar{x}=6,73$) katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Anne eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=3,384; p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, anne eğitim durumu okur-yazar olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=10,26$), anne eğitim durumu, okur-yazar ($\bar{x}=8,37$), ilkokul ($\bar{x}=8,60$), ortaokul ($\bar{x}=9,84$) ve lise mezunu ($\bar{x}=8,09$) katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre anne eğitim durumu okur-

yazar olmayan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Anne eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=3,157$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, anne eğitim durumu okur-yazar olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=13,00$), anne eğitim durumu, okur-yazar ($\bar{x}=11,27$), ilkokul ($\bar{x}=10,18$), ortaokul ($\bar{x}=12,14$) ve lise ($\bar{x}=11,82$) mezunu katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre anne eğitim durumu okur-yazar olmayan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Anne eğitim durumu kategorilerine göre Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=2,355$; $p>0,05$. Anne eğitim durumu kategorilerine göre Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 0,901$; $p>0,05$.

Tablo 13. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durum Grupları Açısından ANOVA ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Fiziksel İstismar	Okur değil	38	8,16	4,636	0,193	4 261	0,942
	Okur-yazar	36	7,81	3,404			
	İlkokul	113	7,57	4,257			
	Ortaokul	55	7,44	3,706			
	Lise	24	7,63	5,724			
Duygusal İstismar	Okur değil	38	8,50	3,840	0,906	4 261	0,461
	Okur-yazar	36	7,69	3,671			
	İlkokul	113	7,52	3,989			

	Ortaokul	55	8,11	4,250			
	Lise	24	9,04	6,161			
Cinsel İstismar	Okur değil	38	6,84	4,010	1,837	4 261	0,122
	Okur-yazar	36	6,86	3,235			
	İlkokul	113	5,85	2,458			
	Ortaokul	55	6,96	3,815			
	Lise	24	7,42	5,656			
Fiziksel İhmal	Okur değil	38	10,68	3,588	4,546	4 261	0,001*
	Okur-yazar	36	10,19	4,275			
	İlkokul	113	8,54	3,399			
	Ortaokul	55	9,64	3,865			
	Lise	24	7,54	3,611			
Duygusal İhmal	Okur değil	38	13,79	4,805	2,192	4 261	0,070
	Okur-yazar	36	11,92	6,124			
	İlkokul	113	10,90	5,155			
	Ortaokul	55	11,38	5,094			
	Lise	24	11,00	6,413			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Okur değil	38	17,03	4,857	1,064	4 261	0,375
	Okur-yazar	36	16,31	5,741			
	İlkokul	113	15,16	5,938			
	Ortaokul	55	16,58	6,858			
	Lise	24	15,17	6,445			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Okur değil	38	59,66	8,709	0,469	4 261	0,758
	Okur-yazar	36	60,36	9,643			
	İlkokul	113	60,88	9,694			
	Ortaokul	55	61,73	10,427			
	Lise	24	62,63	9,708			

*p<0,05

Baba eğitim durumu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz

Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Baba eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 0,193;p>0,05$. Baba eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=0,906;p>0,05$. Baba eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 1,837;p>0,05$.

Baba eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(4,261)=4,546; p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, baba eğitim durumu okur-yazar olmayan katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalaması ($\bar{x}=10,68$), baba eğitim durumu, okur-yazar ($\bar{x}=10,19$), ilkokul ($\bar{x}=8,54$), ortaokul ($\bar{x}=9,64$) ve lise mezunu ($\bar{x}=7,54$) katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği' nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre baba eğitim durumu okur-yazar olmayan katılımcılar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puanı elde etmiştir.

Baba eğitim durumu kategorilerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)= 2,192;p>0,05$. Baba eğitim durumu kategorilerine göre Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=1,064;p>0,05$. Baba eğitim durumu kategorilerine göre Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(4,261)=0,469;p>0,05$.

Tablo 14. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Suç Türü Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Hüküm Durumu	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Fiziksel Şiddet	113	7,12	3,695	-1,819	264	0,070
	Cinsel Şiddet	153	8,07	4,553			
Duygusal İstismar	Fiziksel Şiddet	113	7,28	3,790	-2,221	264	0,028*
	Cinsel Şiddet	153	8,43	4,456			
Cinsel İstismar	Fiziksel Şiddet	113	5,49	1,615	-4,181	264	0,000*
	Cinsel Şiddet	153	7,25	4,257			
Fiziksel İhmal	Fiziksel Şiddet	113	8,60	3,046	-2,268	264	0,024*
	Cinsel Şiddet	153	9,65	4,176			
Duygusal İhmal	Fiziksel Şiddet	113	11,08	5,365	-1,247	264	0,213
	Cinsel Şiddet	153	11,92	5,424			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Fiziksel Şiddet	113	15,70	6,086	-0,411	264	0,682
	Cinsel Şiddet	153	16,01	5,999			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Fiziksel Şiddet	113	60,98	10,682	0,023	264	0,981
	Cinsel Şiddet	153	60,95	8,893			

*p<0,05

Şiddet türü değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264) = -1,819$; $p > 0,05$.

Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264) = -2,221$;

$p<0,05$. Cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=8,43$), fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ($\bar{x}=7,28$) katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=-4,181$; $p<0,05$. Cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=7,25$), fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların ($\bar{x}=5,49$) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği' nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=-2,268$; $p<0,05$. Cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=9,65$), fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların ($\bar{x}=8,60$) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=-0,411$; $p>0,05$. Fiziksel şiddet suçundan hüküm giyen ve cinsel şiddet suçundan hüküm giyen katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=0,023$; $p>0,05$.

Tablo 15. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Daha Önce Cezaevine Girme Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut	Cezaevine Girme Durumu	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Fiziksel İstismar	Evet	77	8,36	3,866	1,735	264	0,084
	Hayır	189	7,38	4,346			
Duygusal İstismar	Evet	77	8,68	4,572	1,914	264	0,049*
	Hayır	189	7,65	4,038			
Cinsel İstismar	Evet	77	6,43	3,330	-0,212	264	0,832
	Hayır	189	6,53	3,577			
Fiziksel İhmal	Evet	77	9,77	3,572	1,550	264	0,122
	Hayır	189	8,98	3,830			
Duygusal İhmal	Evet	77	13,10	5,372	3,018	264	0,003*
	Hayır	189	10,93	5,305			
Antisosyal Davranış Toplam Puan	Evet	77	17,55	5,716	2,925	264	0,004*
	Hayır	189	15,20	6,032			
Levenson Psikopati Toplam Puan	Evet	77	62,55	11,222	1,706	264	0,089
	Hayır	189	60,32	8,920			

*p<0,05

Daha önce cezaevine girme durumu değişkeni için katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları ve Antisosyal Davranış ve Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,735$; $p>0,05$.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=1,914$; $p<0,05$. Daha önce cezaevine giren katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin

Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=8,68$), daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği' nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=7,65$) daha yüksektir.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=-0,212$; $p>0,05$. Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,550$; $p>0,05$.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=3,018$; $p<0,05$. Daha önce cezaevine giren katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=13,10$), daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların ($\bar{x}=10,93$) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(264)=2,925$; $p<0,05$. Daha önce cezaevine giren katılımcıların Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=17,55$), daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların ($\bar{x}=15,20$) Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Daha önce cezaevine giren ve daha önce cezaevine girmeyen katılımcıların Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(264)=1,706$; $p>0,05$.

2.5.5. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Korelasyon Analizi ile İncelenmesine Yönelik Bulgular

Tablo 16. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

(n=266)	Antisosyal Davranış	Levenson Öz Bildirim Psikopati
Levenson Psikopati	0,347***	1
Fiziksel İstismar	0,320***	0,171*
Duygusal İstismar	0,376***	0,213***
Cinsel İstismar	0,277***	0,196*
Fiziksel İhmal	0,352***	0,048
Duygusal İhmal	0,341***	0,174*

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,347$; $p<0,001$. Bu sonuca göre katılımcıların antisosyal davranış puanları arttıkça psikopati puanlarının da artacağı söylenebilir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,320$; $p<0,001$. Bu sonuca göre antisosyal davranış puanları arttıkça fiziksel istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,376$; $p<0,001$. Bu sonuca göre antisosyal davranış puanları arttıkça duygusal istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,277$; $p<0,001$. Bu sonuca göre antisosyal davranış puanları arttıkça cinsel istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İhmal alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,352$; $p<0,001$. Bu sonuca göre antisosyal davranış puanları arttıkça fiziksel ihmal alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,341$; $p<0,001$. Bu sonuca göre antisosyal davranış puanları arttıkça duygusal ihmal alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Fiziksel İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde çok zayıf bir ilişki vardır; $r=0,171$; $p<0,01$. Bu sonuca göre psikopati puanları arttıkça fiziksel istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,213$; $p<0,001$. Bu sonuca göre psikopati puanları arttıkça duygusal istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Cinsel İstismar alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde çok zayıf bir ilişki vardır;

$r=0,196$; $p<0,05$. Bu sonuca göre psikopati puanları arttıkça cinsel istismar alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin genel toplam puan ortalamaları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Duygusal İhmal alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki vardır; $r=0,174$; $p<0,05$. Bu sonuca göre psikopati puanları arttıkça duygusal ihmal alt boyut puanlarının da artacağı söylenebilir.

2.5.6. Antisosyal Davranış Ölçeği, Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Puanlarının Regresyon Analizi ile İncelenmesine Yönelik Bulgular

Tablo 17. Antisosyal Davranış Ölçeği Toplam Puanının Yordanması İçin Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	R ²
Sabit (a)	-1,229	2,156		-0,570	16,289***	0,274
Fiziksel İstismar	0,052	0,110	0,037	0,475		
Duygusal İstismar	0,189	0,118	0,133	1,611		
Cinsel İstismar	0,166	0,100	0,096	1,662		
Fiziksel İhmal	0,324	0,111	0,202	2,915*		
Duygusal İhmal	0,064	0,082	0,058	0,785		
Levenson Psikopati	0,171	0,034	0,274	4,963***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanlarının Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerindeki yordayıcı gücünü ortaya koymak için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Kurulan model, istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(6,259)=16,289$; $p<0,001$). Model, Antisosyal Davranış Ölçeği puanları toplam varyansının %27,4'lük kısmını açıklamaktadır. Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği toplam ($B=0,171$, $t=4,963$, $p<0,001$) ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin Fiziksel İhmal alt boyut toplam ($B=0,324$, $t=2,915$, $p<0,05$) puanlarının Antisosyal Davranış Ölçeği toplam puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, fiziksel ihmal alt boyutu toplam

puanındaki 1 birimlik artış antisosyal davranış toplam puanını 0,324 birim artırırken; psikopati toplam puanındaki 1 birimlik artışın antisosyal davranış toplam puanını 0,171 birim artırdığı görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TARTIŞMA

18-45 yaş arası cinsel ve fiziksel şiddet suçundan hüküm giymiş katılımcılarla yapılan bu araştırmada; hükümlülerin antisosyal davranışları Antisosyal Davranış Ölçeği, psikopati eğilimleri Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği, çocukluk çağı travma yaşantıları ise Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği kullanılarak belirlenmiştir. Kişisel bilgi formu aracılığıyla katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ulaşılmıştır. Fiziksel ve cinsel şiddet suçları nedeniyle cezaevlerinde bulunan erkek hükümlülerin antisosyallik, psikopati eğilimi ve çocukluk çağı travmatik yaşantılarının çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği çeşitli testlerle incelenmiştir. Çocukluk çağı travmalarının, antisosyal davranış ve psikopati eğilimi puanları üzerindeki yordayıcı etkisi ile ölçeklerin toplam ve alt boyutlarının birbiriyle olan ilişkileri analiz edilmiştir. Analizler yapılmadan önce, kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak belirlenmiştir. Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular literatürde yer alan benzer çalışmalarla karşılaştırılacaktır.

3.1. SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE BULGULARIN TARTIŞILMASI

Katılımcılardan bazı sosyo-demografik değişkenlere göre, elde edilen bulgular incelendiğinde, çocukluk çağı travma ölçeğinin alt boyut ölçek ortalamalarının eğitim durumu, babanın hayatta olup olmama durumu ve ebeveyn birliktelik durumunun istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulguya benzer olarak, yapılan bir çalışmada katılımcıların eğitim düzeyi ile çocukluk çağı travmaları arasında bir ilişki bulunamamıştır (Akyüz, 2020).

Hükümlülerin medeni durumuna göre, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Medeni durum ve suç ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda medeni durum değişkeninin suçluluk üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, olumsuz çocukluk deneyimlerinin, yetişkinlikte olumsuz sosyal ilişkilere neden olabileceği ve

evlilik gibi yakın ilişki kurulması gereken durumlarda olumsuz etkiye sahip olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, birden fazla travmatik olay deneyimlemiş kişilerin boşanmış olma riskinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, duygusal ihmalin de daha yüksek boşanma risklerine yol açtığı görülmüştür (Matsukura ve ark., 2023). Akyüz (2020), çocukluk çağı travmaları ve boşanma ilişkisini incelediği çalışmasında, boşanmış katılımcıların çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal puanlarının bekar ve evli bireylerden anlamlı derecede daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde, Cantürk ve arkadaşlarının (2021) erkek hükümlüler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, boşanmış kişilerin duygusal istismar alt boyut puanı ortalamalarının bekar ve evli bireylerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksek tespit edilmiştir.

Hükümlülerin gelir durumuna göre, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Literatüre bakıldığında, sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerin suça katılma olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Weatherburn, 2001). Kasten adam öldürme suçu işlemiş erkek hükümlüler üzerinde yapılan bir çalışmada, hükümlülerin gelir durumu incelendiğinde, %44 düşük ve %37 orta gelir durumuna sahip olduğu görülmektedir (Ayan, 2013). Literatürde, suç ile ilişkili olan bir diğer demografik özelliğin gelir düzeyi olduğu görülmektedir. Suç ile gelir düzeyi ilişkisinin incelendiği araştırmalarda düzenli bir işte çalışmanın ve gelir eşitsizliğinin olmamasının suç oranlarında düşüşe neden olacağı ileri sürülmektedir (Koçak, 2017). Yapılan başka bir çalışmada, gelir durumu düşük olan kişilerin diğer gelir gruplarına göre fiziksel ve ruhsal travma yaşantılarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Çetinkaya, 2020). Çağatay (2014), yürütmüş olduğu çalışma sonucunda, algılanan gelir düzeyi ile travmanın alt boyutlarından olan duygusal ihmalin anlamlı derecede farklılaştığını gözlemiştir. Düşük gelir durumuna sahip kişilerin orta ve yüksek gelir düzeyine sahip kişilere göre daha fazla duygusal ihmale maruz kaldığı çalışmanın bulguları arasındadır. Buna benzer başka bir çalışmada, çocukluklarında ailelerinin gelirini düşük olarak tanımlayanların duygusal ve fiziksel ihmal puan ortalamaları, gelir düzeylerini orta ve yüksek olarak tanımlayanlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Yüksel, 2016). Ekonomik problemlerin çocukluk çağı travmalarını etkilediği ve gelir

düzeyinin düşüklüğü ile istismar ve ihmalin ilişkili bulunduğu çalışmaların bulunduğu görülmüştür. Yapılan başka bir araştırmada, gelir düzeyi düşükçe travmanın alt boyutlarından olan fiziksel ihmalin yaşanma sıklığının artış gösterdiği bulunmuştur (Çağatay, 2014). Ayrıca, Hedin (2000), istismarın belirli bir sosyodemografik grupla sınırlı olmadığını vurgulamıştır. Benzer şekilde, bu çalışmada cinsel, duygusal ve fiziksel istismarın gelir düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Hükümlülerin psikiyatrik tanı durumuna göre, fiziksel istismar ve duygusal istismar puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Çetinkaya (2020), yürütmüş olduğu çalışmada, katılımcıların psikiyatrik tedavi görme durumlarına göre travmanın alt ölçeklerinden duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgulara benzer olarak, psikiyatrik tedavi gören hükümlülerin duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının psikiyatrik tedavi görmeyenlere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer başka bir çalışmada, cinsel saldırı suçu işlemiş hükümlülerin psikiyatrik rahatsızlık geçirme gruplarına göre travmanın alt ölçeklerinden fiziksel ve duygusal istismar puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ve psikiyatrik rahatsızlık geçmişi olan katılımcıların fiziksel ve duygusal istismar puan ortalamalarının psikiyatrik rahatsızlık geçmişi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Burma, 2012). Hükümlülerin ailede psikolojik rahatsızlık bulunma durumuna göre fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Ailede psikolojik rahatsızlığı olan katılımcıların fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyut toplam puan ortalamaları, ailede psikolojik rahatsızlığı olmayan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Çetinkaya (2020), yürütmüş olduğu doktora tezinde cezaevindeki erkekler üzerinde travma alt ölçeklerinin çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Katılımcıların ailelerinin psikiyatrik tedavi görme gruplamasında travma alt ölçeklerinden duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı ve ailesinde psikiyatrik tedavi gören birey bulunan katılımcıların travmanın tüm alt ölçek puan ortalamalarının

ailesinde psikiyatrik tedavi gören birey bulunmayan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Hükümlülerin aile içerisinde suç işlemiş kişi bulunma durumuna göre, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Yapılan literatür çalışmasında, ailede suç öyküsünün bulunması çocuğun olumsuz yaşantılar yaşamasına ve travma deneyimlemesine neden olduğu görülmüştür (Bar, 2022). Aile içerisinde anne, baba veya bakım veren birinin cezaevinde olması çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmamasına ve bu durumun da çocukta duygusal veya fiziksel ihmale neden olabileceği iddia edilmiştir. Buna ek olarak, aile içerisinde şiddet içeren davranışların ve suç öyküsünün bulunması çocuğun bu davranış biçimini öğrenmesine ve uygulamasına neden olmaktadır. Kasten adam öldürme suçu işlemiş hükümlü erkekler üzerinden yürütülen bir çalışmada, hükümlülerin %58'inin ailede cezaevine giren yakınlarının olduğu belirlenmiştir (Ayan, 2013). Yüksel (2016)'ın yetişkin hükümlüler üzerinden ele aldığı yüksek lisans tezinde kısmen benzer bulgular elde edilmiştir. Çalışmada, hükümlülerin ailesinde suç işleyen birinin var olma durumuna göre, travmanın alt ölçeklerinden duygusal ve fiziksel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı ve ailesinde suç işleyen kişilerin duygusal ve fiziksel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal puan ortalamaları, bulunmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ailede suç işlemiş birinin varlığının çocukluk çağı travma riskini arttırdığı ve literatürdeki bulguların araştırmadan elde edilen sonuçları desteklediği görülmektedir.

Hükümlülerin aile içerisinde fiziksel şiddet bulunma durumuna göre, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Burma (2012), cinsel saldırı suçu işlemiş hükümlülerle yapmış olduğu yüksek lisans tezinde katılımcılar arasında aile içi şiddet olduğunu belirtenlerle, aile içi şiddet olmadığını belirtenlerin fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar puanlarının birbirinden anlamlı olarak farklılaştığı ve aile içinde şiddetin olduğu katılımcıların fiziksel, duygusal ve cinsel istismar puanlarının olmayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, aile içerisinde şiddetin var olmasının travma olasılığını arttırdığı ve aile içerisinde şiddete maruz kalma veya şahit olmanın çocukluk çağı travmalarının oluşmasına neden olduğu ileri sürülmektedir (Yüksel, 2016). Yapılan bir çalışmada,

anne-baba arasında şiddet olan ailelerde büyüyen katılımcıların, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal puanlarının anne-baba arasında şiddet olmayan ailelerde büyüyen katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Örsel ve ark., 2011). Bu doğrultuda, alandaki çalışmaların elde edilen bulguları desteklediği söylenebilir.

Hükümlülerin anne eğitim durumuna göre, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Hükümlülerin baba eğitim durumuna göre fiziksel ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Literatür incelendiğinde, çocuk hükümlüler üzerinden yürütülen bir çalışmada, hükümlülerin annelerinin %70'sinden fazlasının ilköğretim mezunu ve daha alt düzeyde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada babaların ise benzer şekilde %60'ından fazlası ilköğretim mezunu ve daha alt düzeylerde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür (Saltık, 2011). Yapılan bir diğer çalışmada, hükümlülerin anne, baba eğitim durumu ile travma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara bakıldığında, anne eğitim düzeyi arttıkça duygusal ihmalin azaldığı, baba eğitim düzeyi arttıkça da fiziksel ihmal düzeyinin azaldığı saptanmıştır (Yüksel, 2016). Elde edilen bulgulara kısmen benzer olarak, Demirer (2015)'in yürütmüş olduğu çalışmada, katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzey gruplarına göre çocukluk çağı travma alt ölçek puanları açısından karşılaştırma yapılmıştır. Bu analizde, fiziksel ihmal alt ölçeği puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı ve annesi ve babası okuma yazma bilmeyen bireylerin fiziksel ihmal puanlarının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Örsel ve arkadaşları (2011), psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığını inceledikleri bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada anne-baba eğitim durumu daha düşük olan ailelerde istismar oranlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, okur-yazar olmayan annelere sahip olan katılımcıların fiziksel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Babası okur-yazar olmayan hastaların ise duygusal ve fiziksel ihmal puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ailenin eğitim düzeyinin çocuğun fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında, çocukta ortaya çıkan problemlerin fark edilmesi ve önlem alınabilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Hükümlülerin daha önce cezaevine girme durumuna göre, duygusal istismar ve duygusal ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Literatür incelendiğinde, cinsel saldırı suçuyla cezaevinde bulunan kişilerin daha önce farklı suçlardan dolayı mahkumiyet aldıkları görülmüştür (Özbay, 2010; Scott ve ark., 2006). Çocuklarda mükerrer suça sürüklenme ve travma alt boyutları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, çocukların ilk defa ve mükerrer suça sürüklenme gruplamasında travma alt ölçeklerinden duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı ve mükerrer suça sürüklenen çocukların duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal alt ölçek puan ortalamalarının ilk defa suça sürüklenen çocuklara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gülmez, 2023). Yapılan başka bir çalışmada, hükümlü bireylerin daha önce cezaevine girme durumları ile duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal puanları arasında istatistiki olarak anlamlı doğrusal, pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, katılımcıların daha önce cezaevine girme durumlarının var olması ve cezaevinde bulunma sayıları arttıkça duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal puanlarının da arttığı ileri sürülmüştür (Yüksel ve Çifci, 2017).

Katılımcıların çocukluk çağı travma alt boyut puanlarının sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık gösterdiği yönündeki beklentinin (Hipotez 7) doğrulandığı görülmektedir.

Katılımcılardan bazı sosyo-demografik değişkenlere göre elde edilen bulgular incelendiğinde, antisosyal davranış ölçeğinin puan ortalamalarının medeni durum, eğitim durumu, meslek durumu, ailede suç öyküsü, anne-baba hayatta durumu, anne-baba eğitim durumu ve anne baba birliktelik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulguya benzer olarak antisosyal davranışın ailede suç öyküsü, medeni durum ve eğitim durum değişkenine göre farklılaşmadığı sonucunun elde edildiği çalışmalar bulunmaktadır (Uyanık, 2024).

Çalışmada hükümlülerin antisosyal davranış puan ortalamalarının gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Sahadaki çalışmalarda, sosyoekonomik düzey ile çocuk ve ergen antisosyal davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve antisosyal davranışın düşük sosyoekonomik düzeyde orta çıkma olasılığının daha yüksek olduğu ileri sürülmüştür (Piotrowska ve ark., 2015).

Otto ve arkadaşlarının (2021) yapmış oldukları bir çalışmada daha şiddetli antisosyal davranışların daha düşük sosyoekonomik düzeyle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Buna benzer olarak, daha düşük sosyoekonomik özelliklerin ASKB için artan riskle ilişkili olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Gresko ve ark., 2024).

Hükümlülerin antisosyal davranış puan ortalamalarının, cezaevi geçmişine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Alandaki çalışmalar incelendiğinde, ASKB tanısı ile psikopatinin tekrar suç işleme eğilimiyle ilişkili olduğu görülmüştür (Martin ve ark., 2019). Bu bağlamda yapılan çalışmalarda, antisosyal davranışın özellikle şiddet içeren suçların tekrarlanmasında önemli bir yordayıcı değişken olduğu kabul edilmektedir (Garritsen ve ark., 2024; Willems, 2022). Erkek mahkumlar üzerinde yapılan bir çalışmada, ASKB tanısı bulunan katılımcıların psikiyatrik tanısı bulunmayan katılımcılara göre cezaevine girme sayılarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, 2022). Buna benzer başka bir çalışmada, mükerrer suç geçmişi olan kişilerin antisosyal biliş puanlarının suç geçmişi bulunmayan kişilerin antisosyal biliş puanlarından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği, mükerrer suç geçmişi olan kişilerin antisosyal biliş puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Gürsay, 2020).

Katılımcıların antisosyal davranış toplam puanlarının sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık gösterdiği yönündeki beklentinin (Hipotez 5) doğrulandığı görülmektedir.

Çalışmada hükümlülerin medeni durumuna göre öz bildirim psikopati puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde, psikopatinin yakın ilişkilerin önemini inkar etme ve reddedilme kaygısının olmaması nedeniyle bağlanmada kaçınma ile ilişkili olduğu görülmüştür (Monteiro ve ark., 2024). Yapılan çalışmalarda, evlilik kalitesi ve medeni durumun yetişkin psikopatisini etkileyebileceği tespit edilmiştir. Evlilik veya uzun süreli ilişkilerde, partnerlerin birbirleriyle daha güçlü ve istikrarlı etkileşim kalıpları oluşturdukları ve bu durumda da her iki partnerin kişilik özelliklerini etkileyebileceği ileri sürülmüştür (He ve ark., 2024). Ayrıca, arkadaşlık ve romantik ilişki gibi yakın ilişkilerin psikopatik özellikler için koruyucu ve risk faktörü olarak işlev görebildiği belirtilmiştir (Backman ve ark., 2018). Psikopati ile ilişki tarzı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan bir çalışmada, psikopati puanı yükseldikçe ilişkilerdeki yakınlık, tutku ve bağlılığın düştüğü tespit

edilmiştir. Ayrıca, psikopatinin çiftler arasındaki ilişkilerde yakınlık ve bağlılık eksikliğini yordadığı ve böylece psikopatinin ilişkilerde yakınlık ve bağlılık sorunlarına neden olabileceği gözlemlenmiştir (Guerrero-Molina ve ark., 2023).

Hükümlülerin öz bildirim psikopati puan ortalamalarının, aile içinde anne-baba arasında fiziksel şiddet durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, aile içi şiddete tanık olan çocukların, tanık olmayanlara kıyasla yetişkinlik döneminde daha fazla olumsuz davranışlar sergiledikleri yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Haskan ve Yıldırım, 2012). Çocukluk döneminde aile içi şiddete tanık olma ile yetişkinlikte psikopatik özelliklerin ilişkini inceleyen bir çalışmada ise bu tür şiddete tanık olmanın genel psikopati seviyesiyle anlamlı biçimde ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Dargis ve Koenigs, 2017). Sonuç olarak, çocuklukta yaşanan olumsuz aile içi deneyimlerin, yetişkinlikte psikopatik eğilimlerle ilişkili olduğu ve bu bulguların mevcut çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Katılımcıların psikopati eğilimi toplam puanlarının sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık gösterdiği yönündeki beklentinin (Hipotez 6) doğrulandığı görülmektedir.

3.2. SUÇ TÜRLERİNE GÖRE BULGULARIN TARTIŞILMASI

Çalışmada cinsel şiddet suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin cinsel istismar puan ortalamalarının fiziksel şiddet suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin daha yüksek olduğu ve sonuçta cinsel şiddet suçlarının fiziksel şiddet suçlarından daha fazla cinsel istismar durumu bildirdikleri bulunmuştur. Buna karşın, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puan ortalamalarının farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, çocuk cinsel istismarının suç işleme ve özellikle de cinsel suç işleme riskini arttırabileceği belirtilmiştir (Papalia ve ark., 2018). Widom ve Massey (2015), yaptıkları çalışmada çocuklukta istismar ve ihmal geçmişi olan bireylerin, kontrol grubuna kıyasla cinsel suçtan tutuklanma risklerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bulgular incelendiğinde, özellikle fiziksel istismar ve ihmale maruz kalan bireylerin cinsel suçlardan tutuklanma riskinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu fakat cinsel istismar için anlamlı bir farklılık olmadığı ileri sürülmüştür. Literatürde, çocukluk dönemi

travmalarının, yetişkinlikte psikolojik ve sosyal gelişim üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu ve cinsel suçluların çocukluk dönemlerinde olumsuz deneyimler yaşama olasılıklarının genel nüfusla karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu görülmektedir (Abbiati ve ark., 2014; Akdemir, 2022). Yetişkin suç türleri ile çocukluk dönemindeki istismarcı cinsel deneyimler arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, elde edilen bulgulara benzer sonuçlar elde edilmiştir. Tecavüz suçuyla cezaevinde bulunanların daha yüksek seviyelerde duygusal istismar ve ihmal bildirdikleri ve çocuk istismar suçu işleyen grubun daha yüksek oranda cinsel istismar bildirdikleri tespit edilmiştir (Connolly ve Woolons, 2008). Hükümlüler üzerinde yürütülen bir başka çalışmada, cinsel suçluların diğer suç türlerine göre çocuklukta daha çok cinsel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Reavis ve ark., 2013). Cinsel istismara maruz kalma ile cinsel suç işleme ilişkisinin hala tam olarak aydınlatılmadığı fakat son zamanlarda bu alanda yapılan çalışmaların arttığı görülmektedir.

Katılımcıların çocukluk çağı travma alt boyut puanlarının şiddet türleri açısından farklılık gösterdiği yönündeki beklentinin (Hipotez 4) kısmen doğrulandığı görülmektedir.

3.3. ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA İLE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ VE PSİKOPATİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Çalışmada hükümlülerin antisosyal puanları ile fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, antisosyal davranış ve çocukluk çağı travma alt boyutları arasında bir ilişki olduğu yönündeki beklentinin (Hipotez 2) doğrulandığı görülmektedir. Katılımcıların fiziksel ihmal puanlarının antisosyal puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Buna göre, antisosyallik ile çocukluk çağı travmalarının ilişkili olduğu, erken çocuklukta yaşanan fiziksel ihmalin antisosyal davranış geliştirmede etkili olabileceği saptanmış ve çocukluk çağı travmaları için antisosyal davranışın yordandığı yönündeki beklentinin (Hipotez 8) fiziksel ihmal alt boyutu için doğrulandığı görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, çocukluk dönemi istismarının antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopatinin gelişimi için bir risk faktörü olarak kabul edildiği saptanmıştır. Fergusson ve arkadaşları (2008), yürütmüş oldukları çalışmada cinsel istismar ve fiziksel istismara maruz kalma ile antisosyal kişilik bozukluğu ilişkili bulunmuştur. Benzer bir çalışmada, ASKB ile duygusal ve fiziksel istismar arasında güçlü bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir (Schorr ve ark., 2021). Cezaevindeki yetişkin erkekler üzerinde yapılan bir çalışmada, fiziksel istismar ve ihmalin antisosyal kişilik özellikleri ve psikopatik eğilimlerle anlamlı ilişkiler gösterdiği ileri sürülmüştür (Dargis ve ark., 2016; Moreira, 2020; Yazgan ve ark., 2021). Yapılan çalışmalar incelendiğinde, duygusal/fiziksel ihmal ve istismarların ASKB' nin gelişmesinde etkili olduğu görülmüştür (Taşçı ve ark., 2024). Başka bir çalışmada ise fiziksel istismarın ASKB için önemli bir yordayıcı olduğu bulunmuştur (DeLisi ve ark., 2019).

Çalışmada hükümlülerin psikopati puanları ile fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiş ve psikopati eğilimi ile çocukluk çağı travma alt boyutları arasında bir ilişki olduğu yönündeki beklentinin (Hipotez 3) doğrulandığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde, travma ile psikopati arasında bir ilişki olduğu ve travmatik deneyimlerin psikopatik özellikleri arttırdığına dair çalışmalar olduğu saptanmıştır. Buna karşın, istismar ve ihmal türlerinin etkilerine dair tutarsızlıklar olduğu ve henüz tam olarak keşfedilmediği görülmüştür (DeLisi ve ark., 2021; di Giacomo ve ark., 2021; Ireland ve ark., 2020). Sevecke ve arkadaşları (2016), yapmış oldukları çalışmada, suça sürüklenen erkek çocuklarının fiziksel istismar, duygusal düzensizlik ve psikopatik özellikleri ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travmalarının, psikopatik özelliklerin gelişiminde önemli bir rolü olduğu belirtilmiş ve çocuklukta yaşanan fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmalin psikopatik özelliklerle güçlü bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Garofalo ve ark., 2024; Moreira ve ark., 2022). Çocukluk dönemi travması ve psikopati ilişkisinde direncin rolünün incelendiği bir çalışmada, travmanın psikopatik özelliklerle pozitif yönde zayıf bir ilişki gösterdiği saptanmıştır (Garofalo ve ark., 2024). Cezaevinde tutuklu olan ergen suçlular üzerinde yapılan bir araştırmada, psikopatinin şiddeti ile fiziksel istismar ilişkili bulunmuştur (Gobin ve ark., 2015).

Çalışmada hükümlülerin psikopati puanları ile antisosyal puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki tespit edilerek ve antisosyal davranış ile psikopati eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu yönündeki beklentinin (Hipotez 1) doğrulandığı görülmektedir. Katılımcıların antisosyal puanlarının psikopati puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde, psikopatik özellikler ve antisosyal davranış arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Lee ve Kim, 2022). Yapılan çalışmalarda, ASKB ve psikopatinin farklı bozukluklar olarak ele alındığı ve genelde eş tanımlı olarak görüldüğü tespit edilmiştir (Çıkrıkçılı, 2018; Kosson ve Newman, 2006). Bazı araştırmalarda ise psikopatinin ASKB' nin şiddetli bir biçimi olduğu ileri sürülmektedir (Coid ve Ulrich, 2010). Genel olarak, ASKB ve psikopatinin ilişkili fakat farklı bozukluklar olarak ele alındığı görülmektedir (Werner ve ark., 2015).

Araştırma bulguları incelendiğinde, çocuk çağı travmalarının duygusal ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar alt boyutlarının antisosyal davranış ve psikopati eğilimi üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu durum, fiziksel istismar veya cinsel istismar gibi bazı travma türlerinin bireyde doğrudan antisosyal davranışlara ya da psikopati eğilimlerine yol açmayabileceği, bu etkilerin daha sınırlı düzeyde kaldığını veya başka psikolojik, çevresel faktörler aracılığıyla ortaya çıkabileceğini düşündürebilir. Alandaki çalışmalar incelendiğinde, fiziksel istismar, duygusal/fiziksel ihmalin genellikle içselleştirilmiş baş etme yöntemlerine ve psikolojik sorunlara (örneğin depresyon, kaygı bozuklukları) neden olduğu görülmektedir (Norman ve ark., 2012; Widom ve ark., 2007). Benzer şekilde, cinsel istismarın bireyde düşük benlik saygısı, utanç, suçluluk duygularını tetikleyerek dissosiyatif bozukluklar, anksiyete, cinsel işlev bozukluklarına neden olabileceği; her zaman antisosyal davranış veya psikopati eğilimi ile sonuçlanmadığı şeklinde bulgular da mevcuttur (Briere ve Elliott, 2003). Ayrıca, örneklemin sadece ceza infaz kurumunda bulunan katılımcılarla gerçekleşmiş olması ve bu katılımcıların genel nüfusa kıyasla travma maruziyetinin daha yüksek olması, bireyler arasında yeterli düzeyde farklılık olmamasına neden olmaktadır. Bu durum da travma alt boyutlarının yordama gücünü sınırlamış olabilir (Field, 2013). Ayrıca, bazı travma türlerinin etkisinin çeşitli aracı ya da düzenleyici değişkenler aracılığıyla şekillendiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, empati eksikliği,

aleksitimi veya bağlanma stilleri gibi aracı değişkenler ile baş etme yöntemleri, cinsiyet veya sosyal destek gibi düzenleyici değişkenlerin çalışmada yer almaması da elde edilen bulguları etkilemiş olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, cinsel şiddet suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin cinsel istismar, duygusal istismar ve fiziksel ihmal puanlarının fiziksel şiddet suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerden daha yüksek olduğu, antisosyallik ve psikopati puanlarının ise anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Katılımcıların, çocukluk çağı travma alt boyut ölçek ortalamalarının eğitim durumu, babanın hayatta olup olmama durumu ve ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Fiziksel istismar puanlarının, medeni durum, psikiyatrik tanı, ailede psikolojik rahatsızlık, ailede suç öyküsü ve ailede fiziksel şiddet durumuna göre; duygusal istismar puanlarının, psikiyatrik tanı, daha önce cezaevine geçmiş, ailede psikolojik rahatsızlık ve fiziksel şiddet durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. Fiziksel ihmal puanlarının, medeni durum, gelir durumu, ailede psikolojik rahatsızlık, anne-baba eğitim durumuna göre; duygusal ihmal puanlarının medeni durum, gelir durumu, ailede psikolojik rahatsızlık, ailede suç öyküsü, ailede fiziksel şiddet, daha önce cezaevi geçmiş ve anne eğitim durumuna göre farklılaştığı saptanmıştır. Cinsel istismar puanlarının ise ailede fiziksel şiddet durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Katılımcıların antisosyallik puanlarının medeni durum, eğitim durumu, meslek durumu, ailede suç öyküsü, anne-baba hayatta durumu, anne-baba eğitim ve anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşmazken cezaevi geçmiş ve gelir durumuna göre farklılaştığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların psikopati puanlarının gelir durumu, psikiyatrik tanı, ailede psikolojik rahatsızlık, ailede suç öyküsü, cezaevi geçmiş ve anne-baba eğitim durumuna göre farklılaşmazken anne-baba arasında fiziksel şiddet ve medeni duruma göre farklılaştığı belirlenmiştir. Katılımcıların antisosyal davranış puanları ile fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal alt boyut toplam puanları arasında ve psikopati puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikopati puanları ile fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt boyut toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Buna ek olarak, fiziksel ihmalin antisosyal davranış ve psikopati puanlarını, antisosyal davranış ve psikopati puanlarının da birbirini yordadığı görülmüştür.

Araştırmacılara Öneriler:

Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında; örneklem sayısının azlığı bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bu doğrultuda, geneli yansıtabilmesi ve örneklem sayısının fazla olması açısından ülkenin çeşitli şehirlerindeki ceza infaz kurumlarından katılımcılarla araştırmalar yürütülebilir. Çalışmaya yalnızca erkek hükümlülerin dahil edilmesi bir başka sınırlılık olarak kabul edilebilir. Yapılan literatür taramasında, psikopati eğilimi ve antisosyal davranışın erkeklerde daha fazla görülmesi nedeniyle erkek suçlular dahil edilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda genelleme ve karşılaştırmanın yapılabilmesi için farklı örneklemeler de dahil edilebilir. Ayrıca, çalışmaya sadece iki suç türünün dahil edilmesi de bir sınırlılık olarak kabul edilip ileride yapılacak çalışmalara, farklı ve daha fazla suç türünden cezaevlerinde bulunan katılımcılar dahil edilebilir. Katılımcıların hükümlülerden oluşuyor olması sınırlılık olarak ele alınabilir. Katılımcıların verecekleri cevaplar ile ilgili bir yaptırım ihtimalinin anketlere verilen cevapların samimi olmasını engellemiş olabileceği düşünülmüştür. Çalışmada kullanılan ölçeklerin öz bildirime, geçmişe ve hatırlamaya yönelik olması da sınırlılık olarak kabul edilebilir. Katılımcılar, özellikle travmatik deneyimleri bildirirken hatırlamakta zorlanmış veya hata yapmış olabilirler ve bu durum da sonuçları etkilemiş olabilir. Çalışmada kullanılan ölçeklerden Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği, toplam puan olarak ele alınmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda, birincil ve ikincil psikopati özelliklerinin ayrı ayrı incelenmesi, iki alt boyutun ayırımına dair daha fazla bilgi verebilir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, ilgili kurumların psikososyal alanında koruyucu faaliyetlerinde travmaya dair çalışmaların arttırılması, ailelere yönelik çocukluk çağı travmaları ve ileride karşılaşılabilecek olumsuz etkileri konusunda gerekli eğitimlerin verilmesi konusunda bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Klinisyenlere Öneriler:

Psikolog, klinik psikolog ve diğer ruh sağlığı profesyonelleri için, suça yönelen bireylerle çalışırken travma öyküsünün ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirme sürecinde, bireyin çocukluk dönemine dair travmatik yaşantılarının, aile yapısının, ebeveynlik tarzının ve maruz kaldığı

ihmal/istismar türlerinin de detaylı şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Özellikle bireyin gelişimsel sürecine odaklanan travma odaklı terapötik yaklaşımların tercih edilmesi önerilmektedir. Psikopati eğilimi gösteren bireylerle çalışmanın klinik açıdan daha zorlayıcı olabileceği tahmin edildiğinden bu kişilere yönelik olarak uygulanacak klinik müdahalelerde yapılandırılmış, uzun soluklu ve ileri terapi yöntemlerinin kullanılması daha işlevsel olabilir. Ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklularla birebir çalışan klinisyenler açısından, travma öyküsünün güvenli bir şekilde açığa çıkabileceği bir terapi ortamının oluşturulması da kritik önem taşımaktadır. Son olarak, bireylerin aile öyküsünde yer alan psikolojik rahatsızlık, suç geçmişi, fiziksel şiddet gibi faktörlerin bireyin davranışlarını ve ruh sağlığını etkileyebileceği göz önüne alındığında, değerlendirme ve müdahale süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla yapılması ve tedavi planlamalarına aile sisteminin de dahil edilmesinin önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbiati, M., Mezzo, B., Waeny-Desponds, J., Minervini, J., Mormont, C., & Gravier, B. (2014). Victimization in childhood of male sex offenders: Relationship between violence experienced and subsequent offenses through discourse analysis. *Victims & Offenders*, 9(2), 234-254. <https://doi.org/10.1080/15564886.2014.881763>
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(1), 123-134.
- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. (2020). Suç nedir? [Magdurbilgi.adalet.gov.tr](https://magdurbilgi.adalet.gov.tr). Erişim tarihi 20 Mayıs 2025, <https://magdurbilgi.adalet.gov.tr/298/Suc-Nedir>
- Adler, F., Mueller, G.O.W., Laufer, W.S. (1995). *Criminology*. McGraw-Hill.
- Aguilar, B., Sroufe, L.A., & Carlson, E., (2000). Distinguishing the early-onset/persistent and adolescent-onset antisocial behavior types: from birth to 16 years. *Development and Psychopathology*, Vol. 12, pp. 109-32.
- Akdemir, Ş. (2022). *Cinsel saldırı suçu hükümlülerinde çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantılar, kendilik algısı ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.
- Akıncı, S. F. (2002). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Akpınar, İ. (2018). *Suç olgusu, suç teorileri ve kadın suçluluğu: Kayseri örneği* (Yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, (1), 95-119.
- Akyüz, E. (2020). *Çocukluk çağı travmaları ve boşanma ilişkisi: Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi kadın danışma merkezlerine başvuran bireyler örneği* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alacakaptan, U. (1975). *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2022).** *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, Gözden Geçirilmiş Beşinci Baskı (DSM-5-TR), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan, çev, Köroğlu E, Boylam Psikiyatri Enstitüsü, Esenkal Yayıncılık, Ankara.
- American Psychiatric Association. (2010).** DSM-5 clinicians' personality trait rating form. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (2011).** Antisocial personality disorder. <http://web.archive.org/web/20110726005003/http://www.dsm5.org/ProposedRevisions/Pages/proposedrevision.aspx?rid=16>.
- American Psychology Association. (2019).**Sözlük. <https://dictionary.apa.org/aggression> .Erişim tarihi: 07/05/2024.
- Anderson, N. E., & Kiehl, K. A. (2014).** Psychopathy: developmental perspectives and their implications for treatment. *Restorative neurology and neuroscience*, 32(1), 103–117. <https://doi.org/10.3233/RNN-139001>.
- Aral, G. (2001).** Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, Temmuz, Ağustos, Eylül sayısı.
- Armağan, E. (2007).** Çocuk ihmâlî ve istismarı: Psikoz tablosu sergileyen bir istismar olgusu. *New/Yeni Symposium Journal*, 45(4), 170.
- Arrigo, B. A., ve Griffin, A. (2004).** Serial murder and the case of Aileen Wuornos: Attachment theory, psychopathy, and predatory aggression. *Behavioral Sciences & the Law*, 22,375–393.
- Atasoy, A.(2022).** *Farklı suç türlerinden ceza almış hükümlülerin antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ayan, S. (2006).** Şiddet Ve Fanatizm. *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 7 (2), 191-209.
- Ayan, S. (2007).** Aile İçi Şiddette Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri, *Anatolian Journal of Psychiatry*, Cilt 8.
- Ayan, S. (2013).** *Kasten adam öldürme suçu işlemiş hükümlü erkeklerin bağlanma stillerinin, çocukluk çağı travmalarının ve öfke ifade biçimlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayhan, İ. Çubukçu, K.M. (2007).** Suç ve Kent İlişisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 30–55.

- Babacan, H.** (2022). *Üniversite öğrencilerinde kriminal düşüncenin suç davranışları ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Backman, H., Laajasalo, T., Jokela, M., & Aronen, E. T.** (2018). Interpersonal Relationships as Protective and Risk Factors for Psychopathy: A Follow-up Study in Adolescent Offenders. *Journal of youth and adolescence*, 47(5), 1022–1036. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0745-x>.
- Bahar, G., Savaş, H. A., ve Bahar, A.** (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 52.
- Bailey, C. D.** (2015). Psychopathy, Academic Accountants' Attitudes toward Unethical Research Practices, and Publication Success. *The Accounting Review*, 90(4), 1307–1332. <https://www.jstor.org/stable/26550568>.
- Baird, S.** (2002). The links between primary and secondary psychopathy and social adaptation. *Colgate University Journal of the Sciences*, 61-82.
- Bal, H.** (2003). *Hukuk sosyolojisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayın No:32, Isparta.
- Balcıoğlu, Y. H.** (2020). *Kişiliğin psikopati, mizaç ve karakter boyutlarının şizofreni hastalarında yineleyici suç üzerine etkisi* (Tıpta uzmanlık tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim Kliniği, İstanbul.
- Bandura, A.** (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A.** (1961). Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(3), 575–582. <https://doi.org/10.1037/h0045925>
- Bar, S.** (2022). *Ceza infaz kurumunda bulunan 18–25 yaş arası tutuklu ve hükümlülerin çocukluk çağı travmalarının gelecek algısına ve suç tekrarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Bağlımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bartol, C.** (2017). *Criminal Behavior*. Edinburg: Pearson Education Limited.
- Başegmez, A. ve Özerk, H.** (2021). İnsan Saldırgan ve Şiddet İçeren Davranışlarını Psikoterapi Kuramlarının Ele Alış Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(24), 8477-8495.
- Başbüyük, O. ve Karakuş, Ö.** (2010). Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik Politikaları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 65-97.

- Bauer, A., Martins, R. C., Hammerton, G., Hoffmann, M. S., Cardoso, A. S., Colvara, C., Hartmann, C. F., Calegario, G., Perrone, L. R., Aurélio, N., Menezes, A. M. B., & Murray, J. (2024). Adverse childhood experiences and crime outcomes in early adulthood: A multi-method approach in a Brazilian birth cohort. *Psychiatry research*, 334, 115809. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.115809>.
- Becker, H. (1963). *The Outsiders*. New York: Free Press.
- Beck, A. T., ve Freeman, A. (1990). *Cognitive therapy of personality disorders*. New York: Guildpress.
- Bedwell, S. A., & Hickman, C. (2023). Effects of childhood trauma in psychopathy and response inhibition. *Development and psychopathology*, 35(2), 724–729. <https://doi.org/10.1017/S0954579421001863>.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D., & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child abuse & neglect*, 27(2), 169–190. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(02\)00541-0](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(02)00541-0).
- Berzenski, S. R., Madden, A. R., & Yates, T. M. (2019). Childhood emotional abuse characteristics moderate associations with adult psychopathology and caregiving. *Child abuse & neglect*, 87, 77–87. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.06.004>.
- Beşe, Ertan (2013). *Suç Önleme Modelleri*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2976, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1930.
- Blair, K. S., Newman, C., Mitchell, D. G. V., Richell, R. A., Leonard, A., Morton, J., & Blair, R. J. R. (2006). Differentiating among prefrontal substrates in psychopathy: neuropsychological test findings. *Neuropsychology*, 20(2), 153–165. <https://doi.org/10.1037/0894-4105.20.2.153>.
- Blair R. J. (2013). The neurobiology of psychopathic traits in youths. *Nature reviews. Neuroscience*, 14(11), 786–799. <https://doi.org/10.1038/nrn3577>.
- BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), & T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. (2010). *Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması*. UNICEF.
- Boduszek, D., Debowska, A., Willmott, D., Jones, A. D., DeLisi, M., & Kirkman, G. (2019). Is female psychopathy linked with child abuse? An empirical investigation using a person-centered approach. *Journal of Child Sexual Abuse: Research, Treatment, & Program Innovations for*

- Victims, Survivors, & Offenders*, 28(6), 708–725.
<https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1592272>.
- Bolt, D. M., Hare, R. D., Vitale, J. E., & Newman, J. P.** (2004). A Multigroup Item Response Theory Analysis of the Psychopathy Checklist-Revised. *Psychological Assessment*, 16(2), 155–168.
- Bosqui, T. J., Shannon, C., Tiernan, B., Beattie, N., Ferguson, J., & Mulholland, C.** (2014). Childhood trauma and the risk of violence in adulthood in a population with a psychotic illness. *Journal of psychiatric research*, 54, 121–125. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2014.03.011>.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş.** (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal*, 44(2), 100.
- Bowlby, J.** (1969/1982). *Attachment and Loss: Vol 1*. New York: Basic Book.
- Briere, J. & Elliott, D. M.** (2003). Kadın ve erkeklerden oluşan genel bir popülasyon örnekleminde bildirilen çocukluk çağı fiziksel ve cinsel istismarının yaygınlığı ve psikolojik sonuçları. *Child Abuse & Neglect*, 27(10), 1205–1222. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.09.008>
- Brower, M. C., & Price, B. H.** (2001). Neuropsychiatry of frontal lobe dysfunction in violent and criminal behaviour: a critical review. *Journal of neurology, neurosurgery, and psychiatry*, 71(6), 720–726. <https://doi.org/10.1136/jnnp.71.6.720>.
- Brown, A.R., Dargis, M.A., Mattern, A.C., Tsonis, M.A., Newman, J.P.,** (2015). Elevated psychopathy scores among mixed sexual offenders: replication and extension. *Crim. Justice Behav.* 42(10), 1032–1044.
- Brown, W. C., & Cox, R.** (2023). Violence and Order Past and Present. *Global Intellectual History*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/23801883.2023.2201949>.
- Bruce, M., & Laporte, D.** (2015). Childhood trauma, antisocial personality typologies and recent violent acts among inpatient males with severe mental illness: Exploring an explanatory pathway. *Schizophrenia Research*, 162(1-3), 285–290. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2014.12.028>.
- Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J., & Pemberton, S.** (1997). Interparental conflict and youth problem behaviors: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 6, 233–247.
- Bulut, S.** (2016). “Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt: III, Sayı:28, s.139-156.

- Burkay, S.** (2008). Teorik çerçevede suç. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 2(4).
- Burma, R.** (2012). *Cinsel saldırı suçu işlemiş hükümlülerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile benlik saygısı, öfke ifade tarzı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi) Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Burt, S. A.** (2013). Do etiological influences on aggression overlap with those on rule breaking? A meta-analysis. *Psychological Medicine*, 43, 1801-1812.
- Buss, A. H., & Plomin, R.** (1975). *A temperament theory of personality development*. New York: Wiley-Interscience.
- Cadoret, R. J., Yates, W. R., Troughton, E., Woodworth, G., & Stewart, M. A.** (1995). Genetic-environmental interaction in the genesis of aggressivity and conduct disorders. *Archives of general psychiatry*, 52(11), 916–924. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1995.03950230030006>
- Cantürk, M.** (2017). *Cezaevinde yatan erkek mahkumlarda şiddet eğilimi ve travma sonrası gelişimi belirleyen etmenler* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cantürk, M., Faraji, H., & Tezcan, A. E.** (2021). The Relationship between Childhood Traumas and Crime in Male Prisoners. *Alpha psychiatry*, 22(1), 56–60. <https://doi.org/10.5455/apd.111825>
- Caspi, A.** (2000). The child is father of the man: Personality continuities from childhood to adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 158–172.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., Taylor, A., & Poulton, R.** (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science (New York, N.Y.)*, 297(5582), 851–854. <https://doi.org/10.1126/science.1072290>
- Chapple, C. L., Tyler, K. A., & Bersani, B. E.** (2005). Child neglect and adolescent violence: examining the effects of self-control and peer rejection. *Violence and victims*, 20(1), 39–53.
- Clark, J. W.** (2009). *Psychological Theories of Crime*, In J. Miller (Ed.), 21st Century Criminology: A Reference Handbook. (pp. 271–278). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Cleckley, H. M.** (1988). *The Mask of sanity: An attempt to clarify some issues about the so called psychopathic personality* (5th ed.). Emily S. Cleckley.

- Cohen, Z. P.** (2014). *Fiziksel ve sözel şiddet davranışı ile öfke düzeyi ve dürtüsellik arasındaki ilişkinin irdelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coid, J., & Ullrich, S.** (2010). Antisocial personality disorder is on a continuum with psychopathy. *Comprehensive psychiatry*, 51(4), 426–433. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2009.09.006>.
- Comptom, W. M., Conway, K. P., Stinson, F. S., Colliver, J. D., & Grant, B. F.** (2005). Prevalence, correlates, and comorbidity of DSM-IV antisocial personality syndromes and alcohol and specific drug use disorders in the United States: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *The Journal of clinical psychiatry*, 66(6), 677–685. <https://doi.org/10.4088/jcp.v66n0602>.
- Connor, D.** (2017). Aggressive and antisocial behavior. In B. Hopkins, E. Geangu, & S. Linkenauer (Eds.), *The Cambridge Encyclopedia of Child Development* (pp. 441–446). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Connolly, M., & Woollons, R.** (2008). Childhood Sexual Experience and Adult Offending: an exploratory comparison of three criminal groups. *Child Abuse Review*, 17, 119–132.
- Cooke, D. J., & Michie, C.** (2001). Refining the construct of psychopathy: Towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13, 171–188.
- Cornell, D. G., Warren, J., Hawk, G., Stafford, E., Oram, G., & Pine, D.** (1996). Psychopathy in instrumental and reactive violent offenders. *Journal of consulting and clinical psychology*, 64(4), 783–790. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.64.4.783>.
- Craparo, G., Schimmenti, A., & Caretti, V.** (2013). Traumatic experiences in childhood and psychopathy: a study on a sample of violent offenders from Italy. *European journal of psychotraumatology*, 4, 10.3402/ejpt.v4i0.21471. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v4i0.21471>.
- Crego, C., & Widiger, T. A.** (2015). Psychopathy and the DSM. *Journal of personality*, 83(6), 665–677. <https://doi.org/10.1111/jopy.12115>.
- Çağatay, S. E.** (2014). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi) İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çağlar, N.** (2016). *Opiyat bağımlılığı tedavisine devamlılığı öngören faktörlerin araştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatrik Kliniği, Ankara.
- Erel Çakır, A.** (2022). *Cinsel dokunulmazlığa ve malvarlığına karşı suç işlemiş ceza infaz kurumunda bulunan erkek hükümlülerin aleksitimi, empati ve çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, Z.** (2007). *Antisosyal kişilik bozukluğunda erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiler: şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çarpar, E.** (2017). *Tutuklu ve hükümlü servisine ceza sorumluluğu belirlenmesi amacıyla yatırılan olgularda antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopati ile hekimi yanıltıcı davranış arasındaki ilişki* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Çelik, F. G., & Hoccoğlu, Ç.** (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Medical Journal*, 8(2), 87-95.
- Çetinkaya, H.** (2020). *Cinsel istismar ve uyuşturucu madde suçundan dolayı cezaevinde tutuklu ve hükümlü olarak bulunan erkeklerin çocukluk çağı travmalarının, dissosiyatif yaşantılarının ve suçluluk-utanç duygularının değerlendirilmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çıkrıkçılı, U.** (2018). *Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış cinayet hükümlülerinde karar verme, duygu tanıma davranışlarının psikopati açısından incelenmesi ve sağlıklı kontroller ile karşılaştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Çıtak, G. Yücel, Y.** (2022). Kadına El Kalkmaz Peki Ya Dijital Şiddet. *Meyad Akademi*, 3(2), 162-169.
- Çuhadaroğlu, A.** (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Dargis, M., & Koenigs, M.** (2017). Witnessing domestic violence during childhood is associated with psychopathic traits in adult male criminal

- offenders. *Law and human behavior*, 41(2), 173–179. <https://doi.org/10.1037/lhb0000226>.
- Dargis, M., Newman, J., & Koenigs, M.** (2016). Clarifying the link between childhood abuse history and psychopathic traits in adult criminal offenders. *Personality disorders*, 7(3), 221–228. <https://doi.org/10.1037/per0000147>.
- Davis, J. L., & Petretic-Jackson, P. A.** (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5(3), 291–328. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(99\)00010-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(99)00010-5).
- De Bellis, M. D.** (2001). Developmental traumatology: the psychobiological development of maltreated children and its implications for research, treatment, and policy. *Development and psychopathology*, 13(3), 539–564. <https://doi.org/10.1017/s0954579401003078>.
- DeLisi, M.** (2009). Psychopathy is the Unified Theory of Crime. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 7(3), 256–273. <https://doi.org/10.1177/1541204009333834>.
- DeLisi, M., Drury, A. J., & Elbert, M. J.** (2019). The etiology of antisocial personality disorder: The differential roles of adverse childhood experiences and childhood psychopathology. *Comprehensive psychiatry*, 92, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2019.04.001>.
- DeLisi, M., Pechorro, P., Gonçalves, R. A., & Maroco, J.** (2021). Trauma, psychopathy, and antisocial outcomes among community youth: Distinguishing trauma events from trauma reactions. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 19(3), 277–291. <https://doi.org/10.1177/1541204020984214>.
- Demirbaş, H.** (2019). *Psikopatoloji ve Suç*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Demirbaş, T.** (2019). Suçun Önlenmesi. *Yaşar Hukuk Dergisi*, 1(1), 56–71.
- Demirbaş, T.** (2020). *Kriminoloji*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Demirer, E.** (2015). *Reem Nöropsikiyatri Merkezi'nin üç şubesine depresyon şikayetiyle başvuran kadınların çocukluk çağı travması açısından depresyon düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- di Giacomo, E., Santorelli, M., Pessina, R., Rucco, D., Placenti, V., Aliberti, F., Colmegna, F., & Clerici, M.** (2021). Child abuse and psychopathy: Interplay, gender differences and biological correlates. *World journal*

of psychiatry, 11(12), 1167–1176.
<https://doi.org/10.5498/wjp.v11.i12.1167>.

Dilsiz, H., ve Mağden, D.(2015). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmali Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.

Doğrucan, A., ve Yıldırım, Z. (2020). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.

Dokgöz, H., Şam, B., Ersoy, G., & Müsellim, N. T. (2002). Ölümle Sonuçlanan Çocuk İhmali Bir Olgu Sunumu. *Adli Tıp Bülteni*, 7(3), 105-108.
<https://doi.org/10.17986/blm.200273484>.

Dolu, O. (2010). *Suç Teorileri (Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Douglas, K., Chan, G., Gelernter, J., Arias, A. J., Anton, R. F., Poling, J., Farrer, L., & Kranzler, H. R. (2011). 5-HTTLPR as a potential moderator of the effects of adverse childhood experiences on risk of antisocial personality disorder. *Psychiatric genetics*, 21(5), 240–248.
<https://doi.org/10.1097/YPG.0b013e3283457c15>.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*, İstanbul:Beta Basım, Gözden Geçirilmiş 8. Basım.

Drislane, E.L., Spivey, B.R. (2022). Psychopathy and Antisocial Personality Disorder. *Encyclopedia of Violence, Peace and Conflict (Third Edition)*, 2,622-629.

Dulcan, M. K., Martini, D. R., & Lake, M. (2003). *Concise guide to child and adolescent psychiatry (3rd ed.)*. Washington, DC, US: American Psychiatric Publishing Inc.

Durkheim E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*, çev. Enver Aytekin, İstanbul: Sosyal Yayınları.

Dündar, Ö., ve Kesbiç, C. (2020). Malvarlığına Karşı İşlenen Suç Teorilerine Göre Mekânsal Analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 911-936.

Dünya Sağlık Örgütü. (2006). *Çocuk istismarını ve ihmâlini önlemede rehber ilkeler* (Çev. S. Altıntaş, A. Tüzün, ve E. Tarhan). Dünya Sağlık Örgütü Yayınları.https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y

Dünya Sağlık Örgütü. (1999, Mart 29–31). *Çocuk istismarını önleme hakkında istişare raporu* (Syf. 13–17). Cenevre.

- Dünya Sağlık Örgütü.** (2002). *Şiddet ve sağlık üzerine dünya raporu* [World report on violence and health].
- Dünya Sağlık Örgütü.** (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. Türkçe çeviri ve basım hakkı Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği'ne verilmiştir.
- Dünya Sağlık Örgütü.** (2020). *VPA yaklaşımı* [The VPA approach]. Violence Prevention Alliance. Erişim tarihi: 23/05/2025. <https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach>
- Dünya Sağlık Örgütü.** (2022). *Çocuk istismarı*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>.
- Dyer, K. F., Dorahy, M. J., Shannon, M., & Corry, M.** (2013). Trauma typology as a risk factor for aggression and self-harm in a complex PTSD population: the mediating role of alterations in self-perception. *Journal of trauma & dissociation: the official journal of the International Society for the Study of Dissociation (ISSD)*, 14(1), 56–68. <https://doi.org/10.1080/15299732.2012.710184>.
- Edwards, A.** (1987). Women, violence and social control. In J. Hanmer & M. Maynard (Eds.), *Women, violence and social control* (pp. 13–29). Palgrave Macmillan.
- Elwood, C. E., Poythress, N. G., & Douglas, K. S.** (2004). Evaluation of the Hare P-SCAN in a nonclinical population. *Personality and Individual Differences*, 36, 833–843.
- Engeler, A.** (2005). *Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu* (Doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Erel, Ö.** (2012). *Şiddet içeren ve içermeyen suç davranışının risk ve koruyucu faktörler açısından incelenmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eysenck, H. J.** (2014). *Crime and personality* (1st ed.). Routledge. (Orijinal çalışma 1964)
- Farrington, D. P.** (2005). Childhood origins of antisocial behaviour. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 177–190.
- Farrington, D. P., & Welsh, B. C.** (2007). *Saving children from a life of crime: Early risk factors and effective interventions*. Oxford University Press.
- Farrington, D. P., Loeber, R., & Van Kammen, W. B.** (1990). Long-term criminal outcomes of hyperactivity–impulsivity–attention deficit and conduct problems in childhood. In L. N. Robins & M. Rutter (Eds.), *Straight*

and devious pathways from childhood to adulthood (pp. 62–81). Cambridge University Press.

- Feighner, J. P., Robins, E., Guze, S. B., Woodruff, R. A., Winokur, G., & Muñoz, R.** (1972). Diagnostic criteria for use in psychiatric research. *Archives of General Psychiatry*, 26, 57–63.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J.** (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child abuse & neglect*, 32(6), 607–619. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.12.018>.
- Field, A.** (2013). *SPSS ile istatistiksel analiz: İstatistiği keşfetmek* (4. basım). Sage Yayınları.
- Fonagy, P., Target, M., Steele, M., & Steele, H.** (1997). The development of violence and crime as it relates to security of attachment. In J. Osofsky (Ed.), *Children in a violent society* (pp. 163–181). New York: Guilford Press.
- Fox, B. H., Jennings, W. G., ve Farrington, D. P.** (2015). Bringing psychopathy into developmental and life-course criminology theories and research. *Journal of Criminal Justice*, 43(4), 274-289.
- Frazier, A., Ferreira, P. A., & Gonzales, J. E.** (2019). Born this way? A review of neurobiological and environmental evidence for the etiology of psychopathy. *Personality neuroscience*, 2, e8. <https://doi.org/10.1017/pen.2019.7>.
- Fung, M. T., Raine, A., Loeber, R., Lynam, D. R., Steinhauer, S. R., & Venables, P. H., et al.** (2005). Reduced electrodermal activity in psychopathy-prone adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 114, 187–196.
- Gaik, L. P., Abdullah, M. C., Elias, H., & Uli, J.** (2010). Development of antisocial behaviour. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 7, 383–388.
- Gao, Y., Glenn, A. L., Schug, R. A., Yang, Y., & Raine, A.** (2009). The neurobiology of psychopathy: A neurodevelopmental perspective. *Canadian Journal of Psychiatry / Revue Canadienne de Psychiatrie*, 54(12), 813–823. <https://doi.org/10.1177/070674370905401204>.
- Gao, Y., & Raine, A.** (2010). Successful and unsuccessful psychopaths: A neurobiological model. *Behavioral Sciences & the Law*, 28(2), 194–210. <https://doi.org/10.1002/bsl.924>.
- Garofalo, C., Delvecchio, E., Bogaerts, S., Sellbom, M., & Mazzeschi, C.** (2024). Childhood trauma and psychopathy: The moderating role of resilience. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/tra0001687>.

- Garritsen, K., Janković, M., Masthoff, E., Caluwé, E., & Bogaerts, S.** (2024). The role of dynamic risk and protective factors in predicting violent recidivism: Intellectual ability as a possible moderator? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 68(2–3), 207–234. <https://doi.org/10.1177/0306624X221079695>.
- Giddens, A.** (2008). *Sosyoloji*. Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Glaser, D.** (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 697–714. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(02\)00342-3](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(02)00342-3).
- Gobin, R. L., Reddy, M. K., Zlotnick, C., & Johnson, J. E.** (2015). Lifetime trauma victimization and PTSD in relation to psychopathy and antisocial personality disorder in a sample of incarcerated women and men. *International journal of prisoner health*, 11(2), 64–74. <https://doi.org/10.1108/IJPH-06-2014-0016>.
- Gökdağ, R.** (2012). Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Öğrencilerine Antisosyal Davranış Ölçeği Uygulamasına Yönelik Bir Çalışma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (10). <https://doi.org/10.17064/iüifhd.20450>.
- Göktaş, S.S.** (2020). *Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerde dürtü kontrolü, empati ve prososyal davranış ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gökulu, G.** (2019). Suç kuramları: biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar- eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(4), 1471-88.
- Gresko, S. A., Hink, L. K., Corley, R. P., Reynolds, C. A., Muñoz, E., & Rhee, S. H.** (2024). An examination of early socioeconomic status and neighborhood disadvantage as independent predictors of antisocial behavior: A longitudinal adoption study. *PloS one*, 19(4), e0301765. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0301765>.
- Guerrero-Molina, M., Barbosa-Torres, C., & Manso, J. M. M.** (2023). Subclinical Psychopathy and Styles of Intimate Relationships. *Behavioral Psychology/Psicología Conductual*, 31(1), 77-91. <https://doi.org/10.51668/bp.8323105n>.
- Gullhaugen, A., Heinze, P., & Chernyahovsky Kornev, S.** (2021). The theoretical validation of the Dynamic Model of Psychopathy (DMP): Toward a reformulation of the construct, assessment, and treatment of psychopathic traits. *Psychoanalytic Psychology*, 38(4), 290–299. <https://doi.org/10.1037/pap0000336>.

- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. (2012),** Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002).** Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Gülmez, Ş. Z. (2023).** *Çocukluk çağı travmaları ve adil dünya inancı ile çocuklarda mükerrer suça sürüklenme arasındaki ilişkinin incelenmesi: Erzurum il örneği* (Yüksek lisans tezi). Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğan, K., Koç, C. ve Ünlü, H.N. (2010).** *Kast ve Taksir*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Gürhan N, Erdoğan G, Seyran F. (2020).** Cinsel Şiddet. *MEYAD Akademi*, 1(1), 59-65.
- Gürsay, M. (2020).** *Denetimli serbestlik uygulaması: Suç tekrarı, ebeveyn kabul-red algısı, sosyal çevre, antisosyal biliş ile suça yönelik atıflar arası ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Hafizoğulları, Z. ve Güngör, D. (2007).** Türk ceza hukukunda suçların tasnifi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 69, 21-50.
- Hare, R. D. (1984).** Comparison of procedures for the assessment of psychopathy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, 7-16. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.53.1.7>.
- Hare, R. D. (1994).** Predators: The disturbing world of the psychopaths among us. *Psychology Today*, 27, 55-63.
- Hare, R. D. (1996).** Psychopathy: A clinical construct whose time has come. *Criminal Justice and Behavior*, 23(1), 25-54. <https://doi.org/10.1177/0093854896023001004>.
- Hare, R. D. (2003).** *Manual for the revised psychopathy checklist* (2nd ed.). Multi-Health Systems.
- Hare, R. D., & Clark, D., Grann, M., & Thornton, D. (2000).** Psychopathy and the predictive validity of the PCL-R: An international perspective. *Behavioral Sciences & the Law*, 18(5), 623-645.
- Hare, R. D., & McPherson, L. M. (1984).** Violent and aggressive behavior by criminal psychopaths. *International Journal of Law and Psychiatry*, 7(1), 35-50.

- Hare, R. D., & Neumann, C. S.** (2008). Psychopathy as a clinical and empirical construct. *Annual Review of Clinical Psychology*, 4, 217–246. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.3.022806.091452>.
- Harris, G. T., Rice, M. E., & Cormier, C. A.** (1991). Psychopathy and violent recidivism. *Law and Human Behavior*, 15(6), 625–637. <https://doi.org/10.1007/BF01065856>.
- Hart, S. D., Kropp, P. R., & Hare, R. D.** (1988). Performance of male psychopaths following conditional release from prison. *Journal of consulting and clinical psychology*, 56(2), 227–232. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.56.2.227>.
- Haskan, Ö., & Yıldırım, İ.** (2012). Şiddet eğilimi ölçeği'nin geliştirilmesi (Development of violence tendency scale). *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165–177.
- He, Q., Tong, W., Yu, Y., & Zhang, J.** (2024). Marital quality improves self- and partner-reported psychopathy among Chinese couples: A longitudinal study. *Journal of personality*, 92(2), 515–529. <https://doi.org/10.1111/jopy.12841>.
- Hedin, L. W.** (2000). Physical and sexual abuse against women and children. *Current opinion in obstetrics & gynecology*, 12(5), 349–355. <https://doi.org/10.1097/00001703-200010000-00003>.
- Heide, K. M. ve Solomon, E. P.** (2006). Biology, childhood trauma, and murder: Rethinking justice. *International Journal of Law and Psychiatry*, 29(3), 220-233.
- Heise, T.** (1998) Violence Against Women, An Integrated Ecological Framework. *Violence* 4, 267-290.
- Hemphill, J. F., Hare, R. D., & Wong, S.** (1998). Psychopathy and recidivism: A review. *Legal and Criminological Psychology*, 3(1), 139–170. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.1998.tb00355.x>.
- Hirschi, T.** (1969), *Causes of Delinquency*, Berkeley: University of California Press.
- Hirschi, T., Gottfredson, M.** (1983). Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*, 89(3): 552-584.
- Hollin, C., Palmer, E.J.** (2006). *Offending behaviour programmes. Development, application and controversies*. Chichester, UK: Wiley.
- Holzer, K. J., Vaughn, M. G., Loux, T. M., Mancini, M. A., Fearn, N. E., & Wallace, C. L.** (2020). Prevalence and correlates of antisocial

- personality disorder in older adults. *Aging & Mental Health*, 26(1), 169–178. <https://doi.org/10.1080/13607863.2020.1839867>.
- Hosser, D., Raddatz, S., & Windzio, M.** (2007). Child maltreatment, revictimization, and violent behavior. *Violence and victims*, 22(3), 318–333. <https://doi.org/10.1891/088667007780842829>.
- ILO, UN WOMEN.** (2019). *Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Tacizle Mücadele El Kitabı*.
- Ireland, J. L., Mann, S., Lewis, M., Ozzane, R., McNeill, K., & Ireland, C. A.** (2020). Psychopathy and trauma: Exploring a potential association. *International journal of law and psychiatry*, 69, 101543. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101543>.
- Işker, F.**, (2011). *Televizyon Yayınlarında Şiddet* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Oto, R. ve Özkan, M.** (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve enstest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.
- İçli, T.** (1993). *Türkiye’de suçlular: Sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İçli, T.** (2021). *Kriminoloji*. Ankara: Semih Ofset Matbaası.
- İnci, F. ve Boztepe, H.** (2013). Travma sonrası büyüme: Öldürmeyen acı güçlendirir mi?, *Journal of Psikiyatrik Nursing*, 4(2), 80-84.
- İşbakan, Z. H.** (2011). *Cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin kişilik özelliklerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalyoncu, H.**, (2014). *Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Kandemirci, D. ve Kağnıcı D. Y.** (2014). Kadına yönelik aile içi şiddetle baş etme: Çok boyutlu bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 1-12.
- Kaner, S.** (2019a). Antisosyal Davranış Eğilimi Envanterinin (ADEE) geliştirilme çalışmaları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 24(1), 187–194. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000717.
- Kaner, S.** (2019b). Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 25(2), 473–496.
- Kaplan, S. J., Pelcovitz, D., & Labruna, V.** (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and

- emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214–1222. <https://doi.org/10.1097/00004583-199910000-00009>.
- Kara, N.(2019).** *Farklı Şiddet Türlerine Maruz Kalan Kadınlarda Anksiyete ve Depresyonun Bilişsel Duygu Düzenlemeye Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaayvaz, S., Dağlı, T. (2022).** Çocuk ihmali. G. Sert, M. A. İnanıcı (Yay.), *Pediatric klinik adli tıp* (ss. 125–129). Seçkin Yayıncılık.
- Karakartal, D. (2020).** Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi. *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, 6(14), 614-617.
- Karal, E., & Atak, H. (2022).** Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82-103.
- Karakehya, H., ve Usluadam, A. K. (2015).** Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler. *Journal of Penal Law and Criminology*, 3(2), 1-24.
- Karpman, B. (1946).** Psychopathy in the scheme of human typology. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 103, 276–288. <https://doi.org/10.1097/00005053-194603000-00007>.
- Kartallar, R. (1996).** *Antisosyal Davranış Ölçeği geliştirmeye yönelik bir çalışma* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kazemian, L., Widom, C., Farrington, D.P. (2011)** A prospective examination of the relationship between childhood neglect and juvenile delinquency in the Cambridge study in delinquent development. *International Journal of Child Youth and Family Studies*, 1(2): 65-82.
- Kempe, R. S., & Kempe, C. H. (1978).** *Child abuse*. Harvard University Press.
- Kendall-Tackett K. (2002).** The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 715–729. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(02\)00343-5](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(02)00343-5).
- Kepenekçi, Y. K.(2001)** Hukuksal Açıdan Çocuk İstismarı ve İhmali. *Katkı Pediatri Dergisi – Adli Pediatri ve Çocuk İstismarı*, 22(3): 262–276.
- Kılıç, C., Keklik, İ. (2022).** Antisosyal Davranış Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(62), 640-671. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.880206>.

- Kılıçaslan, A.K., Yıldız, S., Emir, B. S., ve Kılıç, F. (2022). Alexithymia, reading the mind in the eyes and empathy in patients with antisocial personality disorder. *La Presse Médicale Open*, 3, 100034. <https://doi.org/10.1016/j.lpmope.2022.100034>.
- Kızmaz Z (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149- 174.
- Kiehl, K. A., Smith, A. M., Hare, R. D., Mendrek, A., Forster, B. B., Brink, J., & Liddle, P. F. (2001). Limbic abnormalities in affective processing by criminal psychopaths as revealed by functional magnetic resonance imaging. *Biological psychiatry*, 50(9), 677- 684.
- Kiehl, K. A., Hoffman, M. B. (2011). The criminal psychopath: History, neuroscience, treatment, and economics. *Jurimetrics*, 51, 355–397.
- Knapp J. F. (1998). The impact of children witnessing violence. *Pediatric clinics of North America*, 45(2), 355–364. [https://doi.org/10.1016/s0031-3955\(05\)70011-0](https://doi.org/10.1016/s0031-3955(05)70011-0).
- Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 1–7.
- Koçak, M. (2017). *Genç Yetişkinlerde Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, M. ve Batıgün, A. D. (2017). Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeğinin (ŞİSDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Kohlberg, L., & Hersh, R. H. (1977). Moral development: A review of the theory. *Theory into Practice*, 16(2), 53–59.
- Kolla, N. J., Malcolm, C., Attard, S., Arenovich, T., Blackwood, N., & Hodgins, S. (2013). Childhood maltreatment and aggressive behaviour in violent offenders with psychopathy. *Canadian Journal of Psychiatry / Revue canadienne de psychiatrie*, 58(8), 487–494. <https://doi.org/10.1177/070674371305800808>.
- Kolla, N. J., Matthews, B., Wilson, A. A., Houle, S., Bagby, R. M., Links, P., & Meyer, J. H. (2015). Lower monoamine oxidase-A total distribution volume in impulsive and violent male offenders with antisocial personality disorder and high psychopathic traits: An [11C]harmine

- positron emission tomography study. *Neuropsychopharmacology*, 40, 2596–2603. <https://doi.org/10.1038/npp.2015.106>.
- Korkmaz, M. N., ve Erden, G.** (2010). Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 76-87.
- Kosson, D. S., Lorenz, A. R., & Newman, J. P.** (2006). Effects of comorbid psychopathy on criminal offending and emotion processing in male offenders with antisocial personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 798–806. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.4.798>
- Kosson, D. S., Suchy, Y., Mayer, A. R., & Libby, J.** (2002). Facial affect recognition in criminal psychopaths. *Emotion*, 2(4), 398–411.
- Köroğlu E., Bayraktar S.,** (2010) Kişilik Bozuklukları. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Kulkara, S.N., Güllü, D., & Kıvrıkoğlu, F.** (2020). Şiddet ve Duygudurum Bozukluğu İlişkisi: Bir Gözden Geçirme. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(6), 51-66.
- Kumari V, Gudjonsson GH, Raghuvanshi S, Barkataki I, Taylor P, Sumich A, et al.** (2013). Reduced thalamic volume in men with antisocial personality disorder or schizophrenia and a history of serious violence and childhood abuse. *Eur Psychiatr J Assoc Eur Psychiatry*, 28(4): 225-34.
- Lahey, B. B., Waldman, I. D., & McBurnett, K.** (1999). Annotation: The Development of Antisocial Behavior: An Integrative Causal Model. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 40(5), 669-682.
- Lang, S., af Klinteberg, B., & Alm, P. O.** (2002). Adult psychopathy and violent behavior in males with early neglect and abuse. *Acta psychiatrica Scandinavica. Supplementum*, (412), 93–100. <https://doi.org/10.1034/j.1600-0447.106.s412.20.x>.
- Lee, Y., & Kim, J.** (2022). Psychopathic traits and different types of criminal behavior: An assessment of direct effects and mediating processes. *Journal of Criminal Justice*, 80, Article 101951. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2022.101951>.
- Lengerli, A. Y.** (2010). *Eş şiddeti suçu ile ilişkili olabilecek psiko-sosyal faktörlerin belirlenmesi ve suç analizi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Levenson, M. R.** (1992). Rethinking psychopathy. *Theory and Psychology*, 2(1), 51–71. <https://doi.org/10.1177/0959354392021004>

- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M.** (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1), 151–158. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.151>.
- Lewis D. O.** (1992). From abuse to violence: psychophysiological consequences of maltreatment. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 31(3), 383–391. <https://doi.org/10.1097/00004583-199205000-00001>.
- Lilienfeld, S. O., & Fowler, K. A.** (2006). The self-report assessment of psychopathy: Problems, pitfalls, and promises. In C. J. Patrick (Ed.), *Handbook of psychopathy* (pp. 107–132). New York, NY: Guilford Press.
- Liljeberg, J. F.** (2009). *Risking antisociality: Individual & social-interaction factors* (Doctoral dissertation, Karolinska Institutet). Karolinska Institutet.
- Loeber, R.** (1982). The stability of antisocial and delinquent child behavior: A review. *Child Development*, 53(6), 1431–1446. <https://doi.org/10.2307/1130070>.
- Loeber, R., Burke, J. D., & Pardini, D. A.** (2009). Development and etiology of disruptive and delinquent behavior. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 291–310. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153631>.
- Loney, B. R., Butler, M. A., Lima, E. N., Counts, C. A., & Eckel, L. A.** (2006). The relation between salivary cortisol, callous-unemotional traits, and conduct problems in an adolescent non-referred sample. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 47(1), 30–36. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2005.01444.x>.
- Loper, A. B.** (2003). The relationship of maladaptive beliefs to personality and behavioral adjustment among incarcerated women. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 17(3), 253–266.
- Lorenz, K.** (1996), "Saldırganlığın Spontanlığı", *Cogito*, 6 (1), 165-168.
- Lynam, D. R.** (1996). Early identification of chronic offenders: Who is the fledgling psychopath? *Psychological Bulletin*, 120(2), 209–234.
- Lynam, D. R.** (2002). Fledgling psychopathy: A view from personality theory. *Law and Human Behavior*, 26(3), 255–259.
- Maden, Ö., Sinici, E., & Uzun, Ö.** (2023). Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde pozitif psikoterapi bağlamında birincil ve ikincil yetenekler: Suç işleme davranışları ve öfke ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 34(3), 191–201.

- Maj, M., Akiskal, H. S., Mezzich, J. E., & Okasha, A.** (2005). *Personality disorders* (Vol. 8). Southern Gate: Wiley & Sons.
- Malinosky-Rummell, R., & Hansen, D. J.** (1993). Long-term consequences of childhood physical abuse. *Psychological bulletin*, 114(1), 68–79. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.114.1.68>.
- Malmquist, C. P.** (1986). Children who witness parental murder: Posttraumatic aspects. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 25(3), 320–325. [https://doi.org/10.1016/S0002-7138\(09\)60253-3](https://doi.org/10.1016/S0002-7138(09)60253-3).
- Marsh, A. A., Finger, E. C., Mitchell, D. G., Reid, M. E., Sims, C., Kosson, D. S., Towbin, K. E., Leibenluft, E., Pine, D. S., & Blair, R. J.** (2008). Reduced amygdala response to fearful expressions in children and adolescents with callous-unemotional traits and disruptive behavior disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 165(6), 712–720. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07071145>.
- Martin, S., Zabala, C., Del-Monte, J., Graziani, P., Aizpurua, E., Barry, T. J., & Ricarte, J.** (2019). Examining the relationships between impulsivity, aggression, and recidivism for prisoners with antisocial personality disorder. *Aggression and Violent Behavior*, 49, Article 101314. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.07.009>.
- Mason, D. A., & Frick, P. J.** (1994). The heritability of antisocial behavior: A meta-analysis of twin and adoption studies. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 16, 301–323.
- Matsukura, H., Yamaoka, Y., Matsuyama, Y., Kondo, K., & Fujiwara, T.** (2023). Association between adverse childhood experiences and marital status among Japanese older adults. *Child abuse & neglect*, 144, 106340. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106340>.
- McLaughlin, E., & Muncie, J.** (2001). *Sage dictionary of criminology*. London: Sage Publication.
- Mealey, L.** (1995). The sociobiology of sociopathy: An integrated evolutionary model. *Behavioral and Brain Sciences*, 18(3), 523–599.
- Mededović, J.** (2024). Observing psychopathy promptly, reliably, and validly: Development and validation of the short psychopathy rating scale (SPRS). *Personality and Individual Differences*, 219, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112520>.
- Mersky, J. P., & Reynolds, A. J.** (2007). Child maltreatment and violent delinquency: Disentangling main effects and subgroup effects. *Child Maltreatment*, 12(3), 246–258. <https://doi.org/10.1177/1077559507301842>.

- Merton, R. K.** (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672–682.
- Merton, R. K.** (1968). *Social theory and social structure* (Rev. ed.). New York: Free Press. (Orijinal çalışma 1949)
- Merton, R. K.** (1973). *The sociology of science*. University of Chicago Press.
- Miller, J., & Mullins, C.W.** (2006). The status of feminist theories in criminology. In F.T.Cullen, J.P.Wright & K.R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory* (Advances in Criminological Theory, Vol. 15, pp.217–249). New Brunswick, NJ: Transaction Publishing.
- Millon, T., Simonson, E., Birket-Smith, M., & Davis, R. D. (Eds.).** (1998). *Psychopathy: Antisocial, criminal, and violent behavior*. New York: Guilford Press.
- Mitchell, S., & Rosa, P.** (1981). Boyhood behaviour problems as precursors of criminality: A fifteen-year follow-up study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 22(1), 19–33. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1981.tb00528.x>.
- Moffitt, T. E.** (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674–701.
- Moffitt, T. E., & Henry, B.** (1991). Neuropsychological studies of juvenile delinquency and juvenile violence. In J. S. Milner (Ed.), *Neuropsychology of aggression* (pp. 131–146). Boston: Kluwer.
- Monteiro, C. Q., Simões, M., & Relva, I. C.** (2024). Exploring the relationship between psychopathy and close relationships in a sample of young Portuguese adults. *Current Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06458-8>.
- Moreira, D., Sá Moreira, D., Oliveira, S., Ribeiro, F. N., Barbosa, F., Fávero, M., & Gomes, V.** (2020). Relationship between adverse childhood experiences and psychopathy: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 53, Article 101452. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101452>.
- Moreira, D., Moreira, D. S., Barbosa, F., Sousa-Gomes, V., & Fávero, M.** (2022). Childhood traumatic experiences and psychopathy: A comprehensive review. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 14(8), 1281–1287. <https://doi.org/10.1037/tra0001191>.
- Navalta, C. P., Polcari, A., Webster, D. M., Boghossian, A., & Teicher, M. H.** (2006). Effects of childhood sexual abuse on neuropsychological and

- cognitive function in college women. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 18(1), 45–53. <https://doi.org/10.1176/jnp.18.1.45>.
- Nemeroff, C. B., & Binder, E.** (2014). The preeminent role of childhood abuse and neglect in vulnerability to major psychiatric disorders: Toward elucidating the underlying neurobiological mechanisms. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 53(4), 395–397. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2014.02.004>.
- Neumann, C. S., Johansson, P. T., & Hare, R. D.** (2013). The Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R), low anxiety, and fearlessness: A structural equation modeling analysis. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 4(2), 129–137. <https://doi.org/10.1037/a0027886>.
- Newman, J. P., MacCoon, D. G., Vaughn, L. J., & Sadeh, N.** (2005). Validating a distinction between primary and secondary psychopathy with measures of Gray's BIS and BAS constructs. *Journal of Abnormal Psychology*, 114(2), 319–323. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.114.2.319>.
- Niv, S., Tuvblad, C., Raine, A., & Baker, L. A.** (2013). Aggression and rule-breaking: Heritability and stability of antisocial behavior problems in childhood and adolescence. *Journal of Criminal Justice*, 41(5), 285–291.
- Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T.** (2012). Çocuklukta fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmâlin uzun vadeli sağlık sonuçları: Sistematik bir derleme ve meta-analiz. *PLoS Medicine*, 9(11), e1001349. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>
- Ogloff, J. R.** (2006). Psychopathy/antisocial personality disorder conundrum. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(6–7), 519–528. <https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2006.01834.x>.
- Oğuz, M.** (2009). *Antisosyal kişilik bozukluğu olan hastalarda eksen I-eksen II komorbiditesinin ve psikopati düzeylerinin araştırılması ve karşılaştırılması* (Uzmanlık Tezi). GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Olweus, D.** (1979). Stability in aggressive reaction patterns in males: A review. *Psychological Bulletin*, 86, 852–875.
- Otto, C., Kaman, A., Erhart, M., Barkmann, C., Klasen, F., Schlack, R., & Ravens-Sieberer, U.** (2021). Risk and resource factors of antisocial behaviour in children and adolescents: results of the longitudinal

- BELLA study. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 15(1), 61. <https://doi.org/10.1186/s13034-021-00412-3>.
- Ölmez, D., Çetli, E., Tatar, D., Özkoçak, V.** (2021). Adli Vakaların Çözümlemesi ve Güvenlik Amacıyla Parmak İzinin Alınmasının Önemi. *Adli Bilimler Ve Suç Araştırmaları*, 3(1-2), 29-45.
- Öncü, M.** (2016). *Antisosyal kişilik bozukluğu tanılı bireylerde psikopati ile yüz tanıma ve bağlanma arasındaki ilişki* (Uzmanlık tezi). Genelkurmay Başkanlığı, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ankara.
- Öncül, Ö.** (2008). *Roles of basic personality traits, schema coping responses and toxic childhood experiences on antisocial, borderline and psychopathic personality characteristics* (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Önder, E., Tural, U., Aker, T., Kılıç, C., & Erdoğan, S.** (2006). Prevalence of psychiatric disorders three years after the 1999 earthquake in Turkey: Marmara Earthquake Survey (MES). *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 41(11), 868–874. <https://doi.org/10.1007/s00127-006-0107-6>.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlu Kahiloğulları, A. ve Akgün Aktaş, E.** (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 12, 130-136.
- Özalp, A.** (2022). *Suç ve Semboller*. Ankara: Astana Yayıncılık.
- Özaşçılar, M.** (2016). Şiddet Davranışının Nedenlerini Açıklamada Biyolojik Temelli Kuramların Rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19, 16-28.
- Özban, Z. S.** (2022). *Çocukluk çağı hayvana zulüm ile yetişkinlikteki saldırganlık eğilimi ve antisosyal davranış arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özbay, N.** (2010). *Çocuğa yönelik cinsel saldırıda bulunanların sosyo-demografik ve kişilik özellikleri* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özerkmen, N., & Gölbaşı, H.** (2010). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği Dergisi*, 15, 23–27.
- Özmen, S. K.** (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27–39.
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, N. A.** (2020). *Ruh sağlığı ve bozuklukları* (16. baskı). Ankara: Bayt Yayınları.

- Page, A. Z., & İnce, M.** (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22).
- Page, A. Z.** (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103–113.
- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., & Violato, C.** (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology*, 135(1), 17–36. <https://doi.org/10.1080/00223980109603677>.
- Papalia, N., Luebbers, S., & Ogloff, J. R. P.** (2018). Child sexual abuse and the propensity to engage in criminal behaviour: A critical review and examination of moderating factors. *Aggression and Violent Behavior*, 43, 71–89. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.10.007>.
- Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E.** (1990). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44, 329–335.
- Patterson, G. R.** (1992). Developmental changes in antisocial behaviour. In R.D. Peters, R.J. MacMahon & V.L. Quinsey (eds), *Aggression and violence throughout the lifespan* (pp.52-82). Newbury Park, CA: Sage.
- Pelendecioğlu, B., & Bulut, S.** (2016). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49–62.
- Perez, P. R.** (2012). The etiology of psychopathy: A neuropsychological perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 17, 519–522.
- Pinel, P.** (1801). *A treatise on insanity, in which are contained the principles of a new and more practical nosology of maniacal disorders*. Sheffield, UK: W. Todd.
- Piotrowska, P. J., Stride, C. B., Maughan, B., Goodman, R., McCaw, L., & Rowe, R.** (2015). Income gradients within child and adolescent antisocial behaviours. *The British Journal of Psychiatry*, 207(5), 385–391. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.143636>
- Polaschek, D. L. L.** (2023). Antisocial behavior. In S. Hupp & C. L. Santa Maria (Eds.), *Pseudoscience in therapy: A skeptical field guide* (pp. 227–246). Cambridge: Cambridge University Press.
- Polat, O.** (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15–34.
- Polat, O.** (2021a). *Şiddet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Polat, O.** (2021b). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı I – Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O.** (2022). *Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Porter, S., Birt, A. R., & Boer, D. P.** (2001). Investigation of the criminal and conditional release profiles of Canadian federal offenders as a function of psychopathy and age. *Law and Human Behavior*, 25(6), 647–661. <https://doi.org/10.1023/A:1012710424821>
- Porter, S., Fairweather, D., Drugge, J., Hervé, H., Birt, A., & Boer, D. P.** (2000). Profiles of psychopathy in incarcerated sexual offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 27(2), 216–233.
- Porter, S., ten Brinke, L., & Wilson, K.** (2009). Crime profiles and conditional release performance of psychopathic and non-psychopathic sexual offenders. *Legal and Criminological Psychology*, 14(1), 109–118. <https://doi.org/10.1348/135532508X284310>
- Porter, S., & Woodworth, M.** (2007). “I’m sorry I did it... but he started it”: A comparison of the official and self-reported homicide descriptions of psychopaths and non-psychopaths. *Law and Human Behavior*, 31(1), 91–107.
- Postmus, J. L., Plummer, S. B., & Stylianou, A. M.** (2016). Measuring Economic Abuse in the Lives of Survivors: Revising the Scale of Economic Abuse. *Violence against women*, 22(6), 692–703. <https://doi.org/10.1177/1077801215610012>.
- Proeve, M., & Reilly, E.** (2007). Personal and offending characteristics of child sexual offenders who have been sexually abused. *Psychiatry, Psychology and Law*, 14(2), 251–259.
- Rahimov, İ.** (2014). *Suç ve ceza felsefesi*. Ankara: Ekoavasya Yayınları.
- Raine, A.** (2002). Biosocial studies of antisocial and violent behavior in children and adults: A review. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 30(4), 311–326. <https://doi.org/10.1023/A:1015754122318>.
- Raine, A., Lee, L., Yang, Y., & Colletti, P.** (2010). Neurodevelopmental marker for limbic maldevelopment in antisocial personality disorder and psychopathy. *The British Journal of Psychiatry*, 197(3), 186–192. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.110.078485>.
- Reavis, J. A., Looman, J., Franco, K. A., & Rojas, B.** (2013). Adverse childhood experiences and adult criminality: How long must we live before we

possess our own lives? *The Permanente Journal*, 17(2), 44–48.
<https://doi.org/10.7812/TPP/12-072>.

Reid, S. T. (2006). *Crime and criminology* (11th ed.). Boston: McGraw Hill.

Rimé, B., Bouvy, H., Leborgne, B., & Rouillon, F. (1978). Psychopathy and nonverbal behavior in an interpersonal situation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(6), 636–643.

Robins, L. N. (1978). Sturdy childhood predictors of adult antisocial behaviour: Replications from longitudinal studies. *Psychological Medicine*, 8, 611–622.

Sadeh, N., Javdani, S., Jackson, J. J., Reynolds, E. K., Potenza, M. N., Gelernter, J., et al. (2010). Serotonin transporter gene associations with psychopathic traits in youth vary as a function of socioeconomic resources. *Journal of Abnormal Psychology*, 119, 604–609.

Salekin, R. T. (2008). Psychopathy and recidivism from mid-adolescence to young adulthood: Cumulating legal problems and limiting life opportunities. *Journal of Abnormal Psychology*, 117(2), 386–395.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.117.2.386>.

Salman, Ö. (2011). *Aile birliğinin korunmasında aile içi şiddetin önlenmesine yönelik kamusal politikalar* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Saltık, D. (2011). *Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evi'nde kalan çocuk hükümlülerin aile ilişkileri, aile yapısı ve akran etkisinin suça etkisi* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sargın, A. E., Özdel, K., & Türkçapar, M. H. (2017). Cognitive-behavioral theory and treatment of antisocial personality disorder. *InTech*.
<https://doi.org/10.5772/intechopen.68986>.

Sarışın M. (2022). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yeni yüzü: Dijital şiddet. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 257-285.

Saruç, S. (2013). *Kadın hükümlüler: Cezaevi yaşantısı ve tahliye sonrası gereksinimler* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Schmallegger, F. (2003). *Criminal justice today* (7th ed.). Pearson Custom Publishing.

Schorr, M. T., Quadors Dos Santos, B. T. M., Feiten, J. G., Sordi, A. O., Pessi, C., Von Diemen, L., Passos, I. C., Telles, L. E. B., & Hauck, S. (2021). Association between childhood trauma, parental bonding and antisocial

- personality disorder in adulthood: A machine learning approach. *Psychiatry Research*, 304, 114082. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2021.114082>.
- Schorr, M. T., Tietbohl-Santos, B., de Oliveira, L. M., Terra, L., de Borba Telles, L. E., & Hauck, S.** (2020). Association between different types of childhood trauma and parental bonding with antisocial traits in adulthood: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 107, 104621. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104621>.
- Scott, D., Lambie, I., Henwood, D., & Lamb, R.** (2006). Profiling stranger rapists: Linking offence behaviour to previous criminal histories using a regression model. *Journal of Sexual Aggression*, 12(3), 265–275. <https://doi.org/10.1080/13552600601090329>.
- Sevecke, K., Franke, S., Kosson, D., & Krischer, M.** (2016). Emotional dysregulation and trauma predicting psychopathy dimensions in female and male juvenile offenders. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 10, 43. <https://doi.org/10.1186/s13034-016-0130-7>.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D.** (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Siegel, L. J.** (1989). *Criminology*. San Francisco: West Publishing Company.
- Siegel, L. J., & Senna, J. J.** (1981). *Juvenile delinquency*. New York: West Publication Company.
- Simonoff, E., Elander, J., Holmshaw, J., Pickles, A., Murray, R., & Rutter, M.** (2004). Predictors of antisocial personality. Continuities from childhood to adult life. *The British Journal of Psychiatry*, 184, 118–127. <https://doi.org/10.1192/bjp.184.2.118>.
- Skeem, J. L., & Cooke, D. J.** (2010). Is criminal behavior a central component of psychopathy? Conceptual directions for resolving the debate. *Psychological Assessment*, 22(2), 433–445. <https://doi.org/10.1037/a0008512>.
- Skinner, B. F.** (1938). *The behavior of organisms: An experimental analysis*. Appleton-Century-Crofts.
- Skinner, B. F.** (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Halıcıoğlu, O., & Akşit, S.** (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 47–56.

- Sözüer, A.** (2015). *Ceza hukuku uygulama rehberine giriş ve pratik çalışma notu*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza Hukuk ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/cezahukuku-hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/01/Uygulama-Rehberi-2015.pdf>.
- Stattin, H., & Klackenber-Larsson, I.** (1993). Early language and intelligence development and their relationship to future criminal behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(3), 369–378. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.102.3.369>.
- Strickland, C. M., Drislane, L. E., Lucy, M., Krueger, R. F., & Patrick, C. J.** (2013). Characterizing psychopathy using DSM-5 personality traits. *Assessment*, 20(3), 327–338.
- Süer, H.** (1998). *Şiddet içeren ve içermeyen suç davranışı gösteren antisosyal kişilik bozukluğu olgularının, kişilik özellikleri ve geçmiş yaşam deneyimleri açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.
- Şahan, M.** (2022). *Kasten adam öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle ceza infaz kurumunda bulunan erkek hükümlülerde çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantılar ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şar, V.** (1998). Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. In E. Köroğlu & C. Güleç (Eds.), *Psikiyatri temel kitabı* (Cilt 2, ss. 823-833). HYB.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E.** (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054–1063.
- Şengül, N.** (2023). *İstanbul'daki 18-49 yaş aralığındaki kadınların, şiddete karşı geliştirdikleri savunma mekanizmalarının, şiddet karşısında güçlü ve güvenli hissetmelerine olan etkileri* (Yüksek lisans tezi). Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taner, Y., & Gökler, B.** (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(1), 82–86.
- Tarde, G.** (1903). *The laws of imitation* (E. C. Parsons, Trans.). H. Holt and Company.
- Taşçı, G., Özsoy, F., Kaya, Ş., Ünal Demir, F., Akpınar Aslan, E., & Demir, B.** (2024). Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde çocukluk çağı travmaları, aleksitimi, algılanan sosyal destek ve içselleştirilmiş

- damgalanma ilişkisi. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapy Research*, 13(1), 45–55.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.** (2021). *Kadına yönelik şiddetle mücadele IV. ulusal eylem planı (2021–2025)*. <https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planı-2021-2025.pdf>.
- Tepecik, F.** (2016). Hukuk uygulayıcılarının ve hukuk öğretisi ile uğraşanların gözüyle suçun nedenleri. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 161–185.
- Türk Dil Kurumu (TDK).** (2025). *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türkiye Cumhuriyeti Kanunu (TCK).** (2004). *Türk Ceza Kanunu*.
- Thomas, C., Hyppönen, E., & Power, C.** (2008). Obesity and type 2 diabetes risk in mid-adult life: The role of childhood adversity. *Pediatrics*, 121(5), e1240–e1249. <https://doi.org/10.1542/peds.2007-2403>.
- Topitzes, J., Mersky, J. P., & Reynolds, A. J.** (2012). From child maltreatment to violent offending: An examination of mixed-gender and gender-specific models. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(12), 2322–2347. <https://doi.org/10.1177/0886260511433510>.
- Torry, Z. D., & Billick, S. B.** (2011). Implications of antisocial parents. *Psychiatric Quarterly*, 82(4), 275–285. <https://doi.org/10.1007/s11126-011-9169-z>.
- Tosun, Ü.** (2021). Şiddet türleri ve uygulandıkları ortamlara göre çeşitleri. *Sağlıkta Şiddet*, 57, 14–15. <https://sdplatform.com/siddet-turleri-ve-uygulandiklari-ortamlara-gore-cesitleri/>
- Trulson, C. R., Haerle, D. R., Caudill, J. W., & DeLisi, M.** (2016). *Lost causes: Blended sentencing, second chances, and the Texas youth commission*. University of Texas Press.
- Tuvblad, C., & Beaver, K. M.** (2013). Genetic and environmental influences on antisocial behavior. *Journal of Criminal Justice*, 41(5), 273. <https://doi.org/10.1016/J.JCRIMJUS.2013.07.007>.
- Tülü, İ. A., & Erden, G.** (2023). Genç yetişkinlerde çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin incelenmesi: Doğrulamalı faktör analizine ilişkin ilk bulgular. *Türk Psikoloji Yazıları*, 26(52), 92–107. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120240325m000062>.
- Uyanık, T.** (2024). *Madde kullanımı nedeniyle denetimli serbestlik kararı verilen kişilerde aile öngörülemezliği düzeyi, savunma mekanizmaları ve*

antisosyal davranışların incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Ün, M., Akbaş, Y., & Erbaş, O. (2019). Psikopati. *İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi*, 4(4), 225–228.
- Vaughn, M. G., Edens, J. F., Howard, M. O., & Toney Smith, S. (2009). An investigation of primary and secondary psychopathy in a statewide sample of incarcerated youth. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 7(3), 172–188. <https://doi.org/10.1177/1541204009333792>.
- Verona, E., Patrick, C. J., & Joiner, T. E. (2001). Psychopathy, antisocial personality, and suicide risk. *Journal of Abnormal Psychology*, 110(3), 462–470.
- Viding, E., Blair, R. J., Moffitt, T. E., & Plomin, R. (2005). Evidence for substantial genetic risk for psychopathy in 7-year-olds. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 592–597. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00393.x>.
- Viding, E., Jones, A. P., Frick, P. J., Moffitt, T. E., & Plomin, R. (2008). Heritability of antisocial behaviour at 9: Do callous-unemotional traits matter? *Developmental Science*, 11(1), 17–22. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2007.00648.x>.
- Viding, E., & McCrory, E. J. (2012). Genetic and neurocognitive contributions to the development of psychopathy. *Development and Psychopathology*, 24, 969–983.
- Vito, G. F., & Maahs, J. R. (2017). *Criminology: Theory, research and policy* (4th ed.). Jones & Bartlett Publishers.
- Walklate, S. (1998). *Understanding criminology: Current theoretical debates*. Open University Press.
- Wallace, J. F., & Newman, J. P. (2004). A theory-based treatment model for psychopathy. *Cognitive and Behavioral Practice*, 11, 178–189. [https://doi.org/10.1016/S1077-7229\(04\)80029-4](https://doi.org/10.1016/S1077-7229(04)80029-4).
- Walters, G. D. (1992). A meta-analysis of the gene–crime relationship. *Criminology*, 30, 595–613.
- Walters, G. D., Brinkley, C. A., Magaletta, P. R., & Diamond, P. M. (2008). Taxometric analysis of the Levenson Self-Report Psychopathy scale. *Journal of Personality Assessment*, 90(5), 491–498. <https://doi.org/10.1080/00223890802248828>.

- Weatherburn, D.**(2001). What causes crime? *Crime and Justice Bulletin*, 54(6), 1–10.
- Weiler, B. L., & Widom, C. S.** (1996). Psychopathy and violent behaviour in abused and neglected young adults. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 6(3), 253–271. <https://doi.org/10.1002/cbm.99>.
- Wells, L. E., & Rankin, J. H.** (1991). Families and delinquency: A meta-analysis of the impact of broken homes. *Social Problems*, 38, 71–93.
- Werner, K. B., Few, L. R., & Bucholz, K. K.** (2015). Epidemiology, comorbidity, and behavioral genetics of Antisocial Personality Disorder and psychopathy. *Psychiatric Annals*, 45(4), 195–199.
- West, D. J., & Farrington, D. P.** (1973). *Who becomes delinquent?* Heinemann.
- World Health Organization.** (2022, September 19). Child maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/childmaltreatment>
- Widom, C. S.** (1976). Interpersonal and personal construct systems in psychopaths. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 44(4), 614–623. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.44.4.614>
- Widom, C. S.** (1989). The cycle of violence. *Science*, 244, 160–166.
- Widom, C. S., Raphael, K. G., & DuMont, K. A.** (2007). Çocuk ihmali araştırmalarında ileriye dönük boylamsal çalışmaların gerekliliği: Dube, Williamson, Thompson, Felitti ve Anda'ya bir yorum. *Child Abuse & Neglect*, 31(3), 269–272. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.01.003>
- Widom, C. S., & Massey, C.** (2015). A prospective examination of whether childhood sexual abuse predicts subsequent sexual offending. *JAMA Pediatrics*, 169(1), e143357. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2014.3357>
- Willems, R.** (2022). *Antisocial behavior and violent recidivism in forensic psychiatric patients with adverse childhood experiences* (Master's thesis). Tilburg University.
- Bozdoğan, Y.B., & Avcı, M.**(2020). Mükerrer suçluluk, davranım bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu'nun ortak değişkenleri üzerine bir derleme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(24), 2912–2936. <https://doi.org/10.26466/opus.687095>.
- Yiğit, İ.**(2013). *Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının genç yetişkinlik döneminde görülen psikolojik belirtilerle ilişkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Yazgan, İ., Hanson, J. L., Bates, J. E., Lansford, J. E., Pettit, G. S., & Dodge, K. A.** (2021). Cumulative early childhood adversity and later antisocial behavior: The mediating role of passive avoidance. *Development and Psychopathology*, 33(1), 340–350. <https://doi.org/10.1017/S0954579419001809>.
- Yıldız, S., Sırher Emir, B., Kurt, O., & Kazğan Kılıçaslan, A.** (2023). Anxiety, depression, somatization and psychological resilience in patients with antisocial personality disorder. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*, 15(Suppl. 1), 420–428. <https://doi.org/10.18863/pgy.1351618>.
- Yılmaz, T., & Karakuş, C.** (2019). Klinik psikoloji bağlamında kadına yönelik aile içi şiddetin değerlendirilmesi: Kadın, çocuk ve meslek elemanlarının psikolojisi üzerine bir gözden geçirme çalışması. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 573–587.
- Yılmaz, E. N.** (2022). *Erkek mahkûmlarda antisosyal kişilik bozukluğu ile psikopatoloji, duygu düzenleme ve algılanan ebeveyn tutumlarıyla arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Antalya Bilim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.
- Yöyen, G. E.** (2017). Childhood trauma and self-respect. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267–282. <https://doi.org/10.24289/ijsser.274033>.
- Yüksel, M.** (2016). *Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyleri ve bu düzeylerin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, A. B.** (2016). *Kadına yönelik şiddet ve töre cinayetleri* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yüksel, M., & Gökçearsan Çifci, E.** (2017). Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*(30), 57–86.
- Zald, D. H., & Kim, S. W.** (1996). Anatomy and function of the orbital frontal cortex, II: Function and relevance to obsessive-compulsive disorder. *The Journal of neuropsychiatry and clinical neurosciences*, 8(3), 249–261. <https://doi.org/10.1176/jnp.8.3.249>.
- Zara Page, A.** (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103–113.

EKLER

Ek 1: ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.10.2023-343

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	05/10/2023	Karar Sayısı	28/03
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO - Üye
Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL / İnsan ve Toplum Bil. Fak. - Üye

Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ / Eğitim Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK / Eğitim Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Sefa SAYGILI / İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi - Üye
Dr. Fatih HASDEMİR / Hukuk Müşaviri V. - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 05.10.2023 tarihinde saat 14:00'de toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2023-28/03 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Mehlika Beyza ÖNAL'ın "Fiziksel ve Cinsel Şiddet Suçundan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan 18-45 Yaş Arası Yetişkin Erkeklerin Antisosyal Davranış ve Psikopati Eğilimleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR
Başkan

e-imzalıdır

Prof. Dr. Şaban SAĞLIK
Üye

e-imzalıdır

Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-imzalıdır

Prof. Dr. Sefa SAYGILI
Üye

e-imzalıdır

Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ
Üye

e-imzalıdır

Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

e-imzalıdır

Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL
Üye

Doküman No: E0.FR-201; İlk Yayın Tarihi: 07.03.2019; Revizyon Tarihi: 20.07.2020; Revizyon No: 01; Sayfa: 1 / 1

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2: ADALET BAKANLIĞI İZNI

Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 23.11.2023-61497

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-57292265-204.04-1447/167496
Konu : Mehlika Beyza ÖNAL'ın Araştırma Talebi

22.11.2023

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörlüğüne ait 20.10.2023 tarihli ve 48135570-302.08.01.03.01-E.59220 sayılı yazı.

Sabahattin Zaim Üniversitesinde psikolog olarak görev yapan aynı zamanda Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehlika Beyza ÖNAL'ın "Fiziksel ve Cinsel Şiddet Suçundan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan 18-45 Yaş Arası Yetişkin Erkeklerin Antisosyal Davranış ve Psikopati Eğilimleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırma kapsamında hazırlamış olduğu anket çalışmasını Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bakırköy/ Metris 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılan hükümlülere uygulama talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu araştırmanın yapılması; yukarıda anılan ceza infaz kurumlarında, kurumların belirleyeceği gün ve saatlerde, çalışmaya katılacak hükümlü ve tutukluların bilgilendirilmesi ve bilgilendirilmiş onam formu doldurulması, **terör suçundan hükümlü ve tutukluların çalışmaya dahil edilmemesi**, kullanılan ölçek ve formlarda hükümlü ve tutukluların ad-soyad bilgilerine yer verilmemesi, araştırmanın konusuyla sınırlı kalınması, **ses kaydı ve görüntü alınmaması**, çalışma sonucunun bir örneği ile CD'sinin çalışmayı yapacak kişi tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayımlanmaması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye ve ceza infaz kurumlarına bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Dağıtım :
Gereği:
Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına
İstanbul Anadolu Cumhuriyet
Başsavcılığına

Bilgi:
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi
Rektörlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

Hacı Bayram Mahallesi Agah Efendi Caddesi 12/1 Altındağ/ANKARA
Telefon No : (0 312) 507 04 00 Faks No: (0312) 223 60 07
e-posta : cte.pss@adalet.gov.tr İnternet Adresi : www.cte.adalet.gov.tr
Kep Adresi : adaletbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Sabri Hatipoğlu
Şube Müdürü
Telefon No : (0312) 507 05 32

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden 532WyHF - d2Ro01c - X0rYbcN - VXYw/4= ile erişebilirsiniz

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

EK. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın katılımcı, bu araştırma Doç. Dr. İtir Cömert danışmanlığında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında yürütülen fiziksel ve cinsel şiddet suçundan ceza infaz kurumlarında bulunan 18-45 yaş arası yetişkin erkeklerin antisosyal davranış ve psikopati eğilimleri ile çocukluk çağı ruhsal travma yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır.

Araştırma kapsamında dört adet anket formu uygulanacaktır. Uygulama öncesinde formlar ile ilgili detaylı olarak bilgilendirileceksiniz. Eğer anlamadığınız ve sizin için açık olmayan durumlar olursa lütfen sorunuz. Formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amaçlı olup herhangi bir tanı veya tedavi için kullanılmayacaktır.

Anketlerde isim bilginiz yer almayacaktır ve kimliğinizi belirleyecek herhangi bir soru olmayacaktır. Anketlerde yer alan bilgiler tamamen **gizli kalacak** ve sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Çalışmaya katılmama veya çalışmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Ancak anketi mümkün olduğunca içtenlikle ve boş bırakmadan tamamlamanız verilerin kullanılabilmesi için önem arz etmektedir.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce tarafıma verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı. Çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmeksizin bırakabileceğimi ve bırakma durumunda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağımı anladım. Kişisel verilerimin gizli kalacağı ve korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı, verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih:

Gönüllü Katılımcının İmzası:

Araştırmacı
Psikolog

EK 4: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Medeni durumunuz nedir?

A.Evli B.Bekar C.Boşanmış D.Eşi vefat etmiş.

2.Yaşınız?.....

3.Eğitim düzeyiniz?

A. Okur yazar B)İlkokul ve Ortaokul mezunu D) Lise E) Üniversitesi ve üstü

4.Mesleğiniz var mıydı? Varsa neydi?

A)Vardı (.....) B)Çalışmıyordum. C)Ara sıra çalışıyordum.

5.Cezaevine girmeden önce ortalama aylık geliriniz ne kadardı?

A. Gelirim yoktu. B.2324 ve altı C.2325TL- 5000 TL D.5001 TL -8000 TL E.8001 TL ve üzeri

6. Cezaevi öncesi hayatınızda ya da cezaevi sürecinizde psikiyatrik bir tanı aldınız mı? (Aldıysanız tanınız nedir?)

A. Evet (Tanı:.....) B. Hayır

7.Ailenizde psikiyatrik rahatsızlığı olan var mı?

A.Evet. Tanı:..... B)Hayır

8. Çocukluğunuz kimlerle geçti?

A.Anne, baba ve kardeşler B.Yalnız anne veya baba C.Yalnız kardeş D.Akraba

E.Yetiştirme yurdu

Diğer.....

9.Ailenizde suç işlemiş kişiler bulunuyor mu? Varsa yakınlık derecesi nedir?.....

10.Aile içerisinde anne babanız arasında fiziksel şiddet var mıydı?

A.Evet. B. Hayır

11. Anneniz hayatta mı ?

A. Evet B. Hayır (kayıp tarihi)

12. Babanız hayatta mı ?

A. Evet B. Hayır (kayıp tarihi)

13. Annenizin eğitim durumu nedir?

A. Okur-yazar değil B. Okur-yazar C. İlkokul D. Ortaokul E. Lise F. Üniversite

14. Babanızın eğitim durumu nedir?

A. Okur-yazar değil B. Okur-yazar C. İlkokul D. Ortaokul E. Lise F. Üniversite

15. Anne ve Babanız

A. Evli B. Boşanmış

16. Hangi suç türünden dolayı cezaevinde hükümlü olarak bulunuyorsunuz?

A. Fiziksel Şiddet B. Cinsel Şiddet

17. Ne kadar süredir cezaevinde bulunuyorsunuz?.....

18. İlk hüküm giydiğinizde kaç yaşındaydınız?.....

19. Daha önce cezaevine girdiniz mi?

A. Evet B. Hayır

20. Suçunuz ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

A. Pişmanım B. Pişman değilim. C. Suçsuzum.

EK 5: ANTİSOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

EK-1

ANTİSOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ (ADÖ)

Aşağıda sıra ile numaralandırılmış birtakım cümleler bulunmaktadır. Her cümleyi sırayla ve atlamadan okuyarak; ŞU ANDA KENDİ DURUMUNUZA GÖRE DOĞRU YA DA YANLIŞ

olup olmadığına karar veriniz. Daha sonra her cümleye uygun olan Doğru (D) ve Yanlış (Y) seçeneklerinden herhangi birini seçerek işaretleyiniz. Her soruyu cevaplandırmaya çalışınız. Lütfen olabildiğince dürüst olunuz, cevaplarınız bireysel değerlendirilmeyecektir.

1. Hayatta kötülükler hep beni bulur.	(D)	(Y)
2. Ailem sürekli beraber olduğum kimselerden çoğu zaman hoşlanmıyor.	(D)	(Y)
3. Bedenimin bazı yerlerinde uyuşukluk hissedirim.	(D)	(Y)
4. Çoğu zaman hayat benim için bir yüküdür.	(D)	(Y)
5. Her şey bana tek düze ve değişmiyor gibi geliyor.	(D)	(Y)
6. Bazen biriyle yumruk yumruğa kavga etmeyi isterim.	(D)	(Y)
7. Ailem seçtiğim (veya seçmek istediğim) mesleği beğenmiyor.	(D)	(Y)
8. Hakkımda çok olumsuz konuşulduğundan eminim.	(D)	(Y)
9. Başıma ne gelirse gelsin aldırış etmiyorum.	(D)	(Y)
10. Kendimi cezayı hak etmiş suçlu bir insan olarak görüyorum	(D)	(Y)
11. Sonradan pişman olacağım söz ve hareketlerden korktuğum için, zaman zaman bazı kimselerden uzaklaşıyorum.	(D)	(Y)
12. Ciddi konular üzerinde verilen konferansları dinlemekten hoşlanırım	(D)	(Y)
13. Çoğu kez sebepsiz yere cezalandırıldım	(D)	(Y)
14. Çoğu zaman mutluyumdur.	(D)	(Y)
15. Akrabalarımın hemen hepsi bana karşı anlayış gösterir.	(D)	(Y)
16. Bana bazı tertipler kurulduğuna inanıyorum.	(D)	(Y)
17. Acayip ve tuhaf düşüncelerim vardır	(D)	(Y)
18. Bugünlerde artık hiç ilerleme umudum kalmamış gibi hissediyorum.	(D)	(Y)
19. Bazen içimden bir şeyler kırmak isteği geçer.	(D)	(Y)
20. Dersten kaçtığım için ara sıra müdüre gönderildiğim oldu.	(D)	(Y)
21. Gerektiği gibi bir hayat yaşayamadım.	(D)	(Y)
22. Başka bir şey yapmaktansa çoğu zaman oturup hayal kurmayı severim	(D)	(Y)
23. Cinsel yaşamımdan memnunum.	(D)	(Y)
24. Her zaman doğruyu söylemem.	(D)	(Y)
25. Tartışmalarda çabucak yenilirim	(D)	(Y)
26. Bazen kendimi ya da bir başkasını incitmek zorundaymışım gibi hissedirim.	(D)	(Y)
27. İnsan rüyalarını anlamaya çalışmalı ve kendini onlara göre ayarlamalıdır.	(D)	(Y)
28. Bazen beni rahatsız edecek kadar iyi iştirim.	(D)	(Y)
29. Kimse beni anlamıyor	(D)	(Y)
30. Çoğu zaman kendimi hüznü ve üzgün hissedirim.	(D)	(Y)
31. Başkaları kadar mutlu olmayı isterdim.	(D)	(Y)
32. Çok defa benden daha bilgisiz olanlardan emir alarak çalışmak zorunda kaldım.	(D)	(Y)
33. Çoğu zaman büyük bir hata ya da kötülük yaptığım duygusuna kapılıyorum	(D)	(Y)
34. Çok içki kullandım	(D)	(Y)
35. Bana karşı mümkün olan anlayış gösteriliyor.	(D)	(Y)
36. Bana kötülük etmek isteyen biri veya birileri var.	(D)	(Y)
37. Başkaları engel olmasaydı daha çok başarılı olurdu.	(D)	(Y)

Ek-2: Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği

Aşağıda bir dizi ifade listelenmiştir. Herhangi biri genel olarak bulunan görüşleri ifade etmektedir ve doğru veya yanlış cevap yoktur. Muhtemelen siz bazılarıyla aynı fikirde olacaksınız ve bazılarıyla da aynı fikirde olmayacaksınız. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve her bir ifadeyle aynı fikirde olduğunuzun veya olmadığınızın derecesini en iyi tanımlayan ya da her bir ifadenin size ne kadar uyduğunuzun derecesini belirten rakamı işaretleyiniz.

- 1-Kesinlikle katılmıyorum 3-Genellikle katılıyorum
2-Genellikle katılmıyorum 4-Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4
1. Sık sık canım sıkılır.				
2. Günümüzde, yakamı sıyrabildikten sonra, başarı için herhangi bir şeyi yapmanın doğru olduğunu düşünüyorum.				
3. Bir şeyi yapmadan önce, ortaya çıkabilecek sonuçları ayrıntılı bir şekilde gözden geçiririm.				
4. Hayattaki başlıca amacım, elde edebildiğim kadar çok sayıda lüks ve pahalı şeyler elde etmektir.				
5. Başladığım işlere olan ilgimi çabucak kaybederim.				
6. Başka kimselerle birçok ağız kavgası yapmışımdır.				
7. Bir şeyi beğendirmek için çok uğraşsam bile, onun hakkında yalan söylemezdim.				
8. Zaman zaman kendimi aynı tür dertlerin içinde bulurum.				
9. Başka kimselerin duygularıyla oynamaktan hoşlanırım.				
10. Tek bir amacın peşine uzun süre için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.				
11. Kendimi düşünmek benim başlıca önceliğimdir.				
12. İstedğim şeyleri yapmaları için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.				
13. Başkalarına haksızlık olacağı için hile yapmak doğru değildir.				
14. Aşk gereğinden fazla önemsenmektedir.				
15. Benim başarıım başka birinin zararı pahasına elde edilecek olursa rahatsız olurum.				
16. Hayal kırıklığına uğradığımda, kendimi kaybedercesine öfkeyle patlarım.				

	1	2	3	4
17. Benim için, yakamı sıyrabildikten sonra herhangi bir şeyin yapılması uygundur.				
18. Problemlerimin birçoğu, insanların beni tam olarak anlamamasından kaynaklanır.				
19. Başarı en güçlü olanların hayatta kalması esasına dayanır; mağluplara aldırış etmem.				
20. Başlangıçta, herhangi bir şeyin çok ilerisini planlamam.				
21. Sözlerini veya davranışlarını başkasının duygusal olarak acı hissetmesine yol açarsa, kendimi kötü hissederim.				
22. Çok para kazanmak benim en önemli amacımdır.				
23. Bırakın başkaları yüksek değerler üzerinde tasalansın; ben günlük çıkarıma bakarım.				
24. Gerçekten akıllıca bir üçkağıda çoğu kez hayranlık duyarım.				
25. Aldatılacak kadar aptal insanlar genellikle bunu hak ederler.				
26. Amaçlarımı gerçekleştirirken başkalarına zarar vermemeye gayret ederim.				

EK-3: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Sorulara nasıl yanıt verilecek?

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

	Hiç bir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Çok sık olarak
Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...					
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımı ve güvenliğini üstlenen birinin olduğunu biliyordum	1	2	3	4	5
3. Ailedekiler bana — “salak”, — “beceriksiz” ya da — “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevdiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5
14. Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5

15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16.Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19. Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissedерlerdi.	1	2	3	4	5
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi	1	2	3	4	5
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götüreceк birisi vardı.	1	2	3	4	5
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5